Ministerul Educației

Manual pentru clasa a VI-a

Octavian Mândruț (coordonator)
Ștefania Voicu
Constantin Cocerhan
Carmen-Roxana Firu

CORINT LOGISTIC

GEOGRAFIE

Acest manual este proprietatea Ministerului Educației.
Acest manual școlar este realizat în conformitate cu Programa școlară
aprobată prin OM nr. 3393 din 28.02.2017.

116.111 – numărul de telefon de asistență pentru copii

Ministerul Educației

Manual pentru clasa a VI-a

Octavian Mândruț (coordonator)
Ștefania Voicu
Constantin Cocerhan
Carmen-Roxana Firu

CORINT LOGISTIC

GEOGRAFIE

Manualul școlar a fost aprobat de Ministerul Educației prin ordinul de ministru nr. ..... .

Manualul este distribuit elevilor în mod gratuit, atât în format tipărit, cât și în format digital, și este transmisibil timp de patru ani școlari, începând cu anul școlar 2023–2024.

Inspectoratul școlar .....

Școala / Colegiul / Liceul .....

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT:

Anul	Numele elevului	Clasa	Anul școlar	Aspectul manualului*			
				format tipărit		format digital	
				la primire	la predare	la primire	la predare
1							
2							
3							
4							

* *Pentru precizarea aspectului manualului se va folosi unul dintre următorii termeni:* ***nou, bun, îngrijit, neîngrijit, deteriorat.***

- Cadrele didactice vor verifica dacă informațiile înscrise în tabelul de mai sus sunt corecte.
- Elevii nu vor face niciun fel de însemnări pe manual.

Date despre autori:

Octavian Mândruț (coordonator) – profesor, doctor în geografie, cercetător științific pr. I la Universitatea „Constantin Brâncuși" din Târgu-Jiu, autor de manuale școlare (pentru clasele III–XII), atlase, culegeri de sinteze și teste, lucrări din diferite domenii ale geografiei, ghiduri metodologice, caiete de activitate independentă a elevilor, cursuri universitare. A revizuit recent atlasele geografice *România – atlas geografic școlar, Atlas geografic școlar, Atlas de geografie generală, clasele V-VI și Atlas de geografia continentelor, clasele VI-VII*.

Ștefania Voicu – profesor gradul didactic I la Școala Gimnazială Nr. 195 din București, coautor al unor lucrări metodologice.

Constantin Cocerhan – doctor în geografie, profesor la Colegiul Național „Mihai Eminescu"din Suceava și inspector școlar, autor al unor lucrări ample referitoare la turism, geografia turismului și a Bucovinei, coautor al unor programe și lucrări metodologice și redactor-șef al unei reviste de geografie.

Carmen-Roxana Firu – profesor gradul didactic I la Colegiul Național Bănățean din Timișoara, autor și coautor al mai multor ghiduri metodologice.

Referenți științifici:

Prof. univ. dr. **Alexandru Nedelea**, Facultatea de Geografie, Universitatea din București.

Prof. dr. **Steluța Dan**, gradul didactic I, Liceul Teoretic „Panait Cerna", Brăila.

Prof. dr. **Teodora-Estera Ursulică**, gradul didactic I, Colegiul Național „A. T. Laurian", Botoșani, inspector școlar la ISJ Botoșani.

Prof. **Elena Ivan**, gradul didactic I, Școala Gimnazială Vânători, Iași.

Redactare: **Geanina Popescu**
Tehnoredactare computerizată: **Codruț Radu**
Design copertă: **Dan Mihalache**
Surse foto: **Shutterstock**
Varianta digitală: **MyKoolio**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Geografie : manual pentru clasa a VI-a / Octavian Mândruț (coord.), Ștefania Voicu, Constantin Cocerhan, Carmen-Roxana Firu. – București : Corint Logistic, 2023
ISBN 978–630–6526–12–3
I. Mândruț, Octavian
II. Voicu, Ștefania
III. Cocerhan, Constantin
IV. Firu, Carmen-Roxana
91

Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate Editurii Corint Logistic.

Pentru comenzi şi informaţii, contactaţi:
GRUPUL EDITORIAL CORINT
Departamentul de Vânzări
Str. Mihai Eminescu nr. 54A, sector 1, Bucureşti,
cod poştal 010517. Tel./Fax: 021.319.47.97; 021.319.48.20
Depozit
Str. Gării nr. 11, Mogoșoaia, jud. Ilfov
Tel.: 0758.053.416
E-mail: vanzari@edituracorint.ro
Magazin virtual: www.edituracorint.ro

CUVÂNT-ÎNAINTE

Dragi elevi,

În acest an școlar veți continua studiul planetei noastre cu partea dedicată geografiei umane (*Terra – elemente de geografie umană*) și apoi cu geografia continentului nostru, *Europa*.

În procesul de învățare este bine să vă amintiți ceea ce ați studiat în clasa anterioară la geografie (*Terra – elemente de geografie fizică*), biologie, istorie, matematică și să utilizați ceea ce învățați anul acesta la toate disciplinele școlare. Sprijinindu-vă pe aceste elemente interdisciplinare, veți înțelege mai bine lumea în care trăiți.

Geografia umană abordează învelișul terestru denumit *antroposferă*, format din oameni și activitățile lor. Cu studiul antroposferei finalizați cunoașterea Terrei ca întreg, într-o formă simplificată și esențializată.

Prin **geografia Europei** veți transfera elementele de la nivelul planetei la nivelul continentului nostru. Geografia Europei abordează teme într-o prezentare nouă: *mediul natural*, *oameni și locuri*, *economie*, *state europene*, *valori culturale ale continentului*. De la continent vor fi particularizate caracteristicile acestuia la nivelul unor state. În acest fel, se realizează o trecere de la planetă la continent și, de aici, la țară, ca domenii de analiză ale aceleiași realități înconjurătoare, dar la scări diferite.

Cu această ocazie, veți dobândi multe competențe noi și le veți dezvolta pe cele formate anterior. Varianta digitală a manualului cuprinde aprofundări și activități creative, într-un format atractiv și interactiv.

Studiind geografia în acest an școlar, veți înțelege mai bine lumea în care trăim.

Autorii

Cuprins

TERRA – ELEMENTE DE GEOGRAFIE UMANĂ. EUROPA

Competențe generale și competențe specifice 6
Ghid de utilizare a manualului 7
Recapitulare 8
Test inițial 9

1. Cunoașterea lumii în care trăim 11
- Repere ale cunoașterii Terrei – De la marile descoperiri geografice la explorarea modernă. . . . 12
- Continente și țări – reprezentări cartografice 14
- Harta politică a lumii 16
- Aplicații practice: Exerciții de apreciere a distanțelor și a suprafețelor pe suporturi cartografice clasice/digitale 20
- Dacă vrem să știm mai mult... 22
- Recapitulare 24
- Autoevaluare 25

2. Antroposfera – omul și activitățile umane 27
- Populația Terrei – evoluția numerică 28
  - Răspândirea geografică a populației 30
  - Diversitatea umană 32
  - Mobilitatea populației 34
- Așezările omenești – forme de locuire și diferențieri teritoriale. 35
- Resursele naturale și valorificarea acestora 38
- Domeniile activităților economice pe Terra 40
  - Agricultura 41
  - Industria 42
  - Serviciile 44
- Efectele activităților umane asupra mediului și calitatea vieții 46
- Aplicații practice: Analiza și interpretarea caracteristicilor demografice și de locuire din orizontul local și apropiat. Provocări locale în context mondial. Trasee turistice aplicate pe domenii de interes. Regiuni turistice 48
- Dacă vrem să știm mai mult... 52
- Recapitulare. 54
- Autoevaluare 55

3. Europa – identitate geografică . . . 57
- Mediul natural ca suport al locuirii umane . . . 58
  - Poziția geografică. Țărmurile: golfuri, insule, peninsule și strâmtori . . . 60
  - Caracteristicile generale ale reliefului . . . 62
  - Unități majore de relief . . . 63
  - Hidrografia . . . 64
  - Diferențieri climatice și biogeografice . . . 65
- Oameni și locuri . . . 69
  - Harta politică – state și regiuni . . . 70
  - Răspândirea geografică a populației . . . 72
  - Elemente de diversitate umană (etnică, lingvistică, confesională și culturală) . . . 73
  - Mari orașe europene . . . 76
- Economia . . . 78
  - Resurse naturale și valorificarea lor . . . 79
  - Activitățile economice: agricultura, industria, serviciile . . . 80
- Uniunea Europeană . . . 84
- Caracterizarea geografică a unor state . . . 86
  - Modelul caracterizării geografice a statelor . . . 88
  - România – scurtă prezentare geografică . . . 89
  - Franța (Republica Franceză) . . . 90
  - Italia (Republica Italiană) . . . 92
  - Austria . . . 94
  - Germania . . . 95
  - Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord (UK) . . . 96
  - Irlanda (Republica Irlanda, Éire) . . . 97
  - Ungaria . . . 98
  - Republica Moldova . . . 99
  - Bulgaria . . . 100
  - Grecia (Republica Elenă) . . . 101
  - Finlanda . . . 102
  - Ucraina, Federația Rusă . . . 103
- Dacă vrem să știm mai mult... . . . 106
- Recapitulare . . . 107
- Autoevaluare . . . 108

4. Europa în lumea contemporană . . . 109
- Valori culturale și umane europene . . . 110
- Calitatea vieții în Europa . . . 112
- Dacă vrem să știm mai mult... . . . 114

Recapitulare finală . . . 115
Evaluare finală . . . 119

COMPETENȚE GENERALE ȘI COMPETENȚE SPECIFICE

1. Prezentarea realității geografice, utilizând mijloace și limbaje specifice

1.1. Precizarea prin cuvinte proprii a sensului termenilor geografici

1.2. Descrierea relațiilor dintre elementele și fenomenele geografice utilizând termeni specifici

2. Raportarea realității geografice spațiale și temporale la reprezentări cartografice

2.1. Poziționarea elementelor geografice pe reprezentări cartografice

2.2. Ordonarea spațială și/sau cronologică a elementelor, fenomenelor și proceselor geografice după criterii date

2.3. Utilizarea informațiilor oferite de suporturile cartografice, grafice și alte materiale vizuale în contexte/situații diferite

3. Studierea spațiului geografic, realizând conexiuni cu informații dobândite la alte discipline școlare

3.1. Utilizarea informațiilor cu caracter geografic obținute cu ajutorul instrumentelor TIC/GIS și al elementelor din matematică și științe

3.2. Prezentarea caracteristicilor elementelor, fenomenelor și proceselor geografice prin utilizarea instrumentelor TIC/GIS

3.3. Prezentarea diversității naturale, umane și culturale realizând corelații interdisciplinare

3.4. Descrierea patrimoniului local, național, european și mondial utilizând diverse surse

4. Elaborarea unui demers investigativ din perspectiva educației permanente și pentru viața cotidiană

4.1. Construirea unui demers investigativ dirijat

4.2. Caracterizarea elementelor, fenomenelor și proceselor după un algoritm dat

4.3. Compararea elementelor, fenomenelor și proceselor după caracteristicile geografice

GHID DE UTILIZARE A MANUALULUI

Manualul cuprinde variantele tipărită și digitală

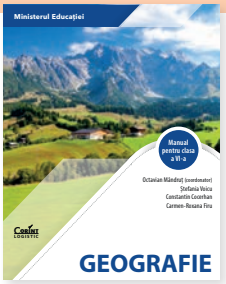

+

Simboluri folosite în varianta digitală

- Rezolvă
- Privește
- Vizionează

Manualul este structurat în unități de învățare, care cuprind:

Titlul lecției
Observați și rezolvați
Suport cartografic
Textul lecției
Știați că?
Aplicații
Termeni specifici
Hartă
Ilustrații
Analizați și rezolvați
Știați că?
Rețineți

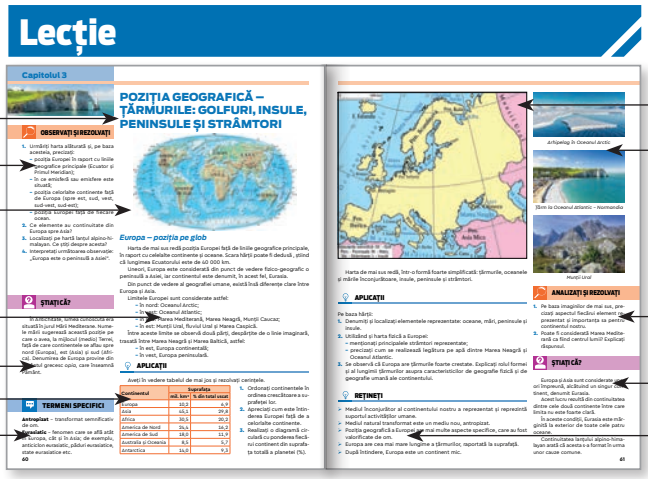

Dacă vrem să știm mai mult...

Recapitulare Evaluare

RECAPITULARE

În clasa a V-a, ați învățat despre Terra – elemente de geografie fizică, iar în acest an școlar veți învăța despre planeta noastră (Terra – elemente de geografie umană) și Europa, continentul unde trăim.

Este important să ne amintim principalele elemente învățate până acum. Acestea sunt:

1. *Terra este o planetă a Universului*

Terra, planeta noastră, face parte din Sistemul Solar, iar împreună cu acesta, din galaxia noastră (Calea Lactee) și din Univers. Dintre celelalte planete, se aseamănă mai mult cu planeta Marte. Terra este aproape sferică, fiind puțin turtită la cei doi poli, ca rezultat al mișcării de rotație.

Terra – corp cosmic

2. *Terra este o planetă în mișcare*

Mișcările principale ale Pământului sunt mișcarea de rotație (realizată în jurul axei) și mișcarea de revoluție (în jurul Soarelui). Pentru a ne orienta pe suprafața Pământului au fost trasate linii imaginare, paralele cu Ecuatorul (paralele) și linii imaginare care unesc cei doi Poli (meridiane).

Cu ajutorul acestora poate fi localizată orice porțiune din suprafața Pământului: o linie, un punct, o suprafață. Coordonatele geografice care ajută localizare sunt latitudinea (depărtarea față de Ecuator, spre nord sau spre sud) și longitudinea (depărtarea față de Primul Meridian, spre vest sau spre est). Globul geografic redă cel mai bine forma reală a Pământului: înclinarea axei, forma sferică, contururile continentelor și ale oceanelor, liniile imaginare principale.

Reprezentarea suprafeței sferice a Pământului în plan este planiglobul.

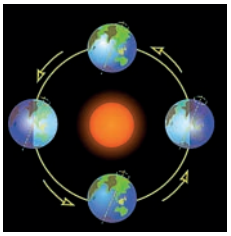

Mișcări ale planetei – de rotație și de revoluție

3. *Terra este o planetă în transformare*

Planeta noastră este organizată la exterior în mai multe sfere, denumite geosfere: atmosferă, hidrosferă, litosferă (cu relieful exterior al acesteia), biosferă și sfera „oamenilor" (antroposferă). Și în interior Terra are, de asemenea, mai multe „sfere". Limita dintre interiorul și exteriorul planetei o reprezintă suprafața scoarței terestre, adică relieful acesteia.

Litosfera (învelișul solid) este formată din minerale, roci, modul de combinare și de aranjare a acestora și este fragmentată în mai multe plăci, denumite plăci litosferice sau tectonice. Acestea sunt în deplasare și transformare. Relieful reprezintă totalitatea neregularităților scoarței terestre. Acesta este transformat de acțiunea factorilor situați în interiorul scoarței și de cei din exterior.

Atmosfera (învelișul gazos) cuprinde mai multe fenomene și procese (încălzire, răcire, vânturi, condensare, evaporare, precipitații etc.), grupate în stări ale acesteia (vreme, climă). Vremea se modifică frecvent, dar tipurile de climă au stabilitate pe întinderi și intervale mai mari de timp.

Hidrosfera (învelișul de apă) cuprinde domeniul oceanic, un domeniu al apelor continentale și ghețari. Legătura dintre diferitele părți ale hidrosferei se realizează prin circuitul apei, care este rezultatul schimbărilor ei de fază (între stările solidă, lichidă și gazoasă), cu ajutorul mișcărilor din cadrul atmosferei.

Biosfera (învelișul viu) este formată din totalitatea viețuitoarelor (plante și animale). Repartiția geografică a acestora este determinată de factori de mediu și de acțiunea omului. Între biosferă și substratul ei este situat solul

Relieful – neregularități ale scoarței

4. *Terra cuprinde mai multe zone*

Elementele naturale ale planetei sunt organizate sub forma unor zone dispuse în latitudine. Acestea cuprind peisaje.

Fotosinteza – baza materiei vii pe Terra

Deșerturile – zone aride ale planetei

TEST INIȚIAL

Atmosfera – înveliș al Pământului

Vulcan în America Centrală

I. Scrieți, pe o pagină separată, litera corespunzătoare răspunsului corect pentru fiecare dintre afirmațiile de mai jos, după modelul: 1 – b, 2 – c, 3 – d.

1. Încălzirea aerului la suprafața Pământului, pe baza radiațiilor primite de la Soare, se realizează cu ajutorul:

a. atmosferei (care determină un efect de seră);
b. apelor oceanelor (datorită curenților calzi);
c. biosferei (datorită efectului protector al vegetației);
d. formei sferice a planetei (datorită încălzirii inegale).

2. La baza producerii materiei vii din biosferă se află procesul de:

a. adaptare;
b. fotosinteză;
c. polenizare;
d. simbioză.

3. Mișcarea de rotație are loc de la:

a. nord la sud;
b. sud la nord;
c. vest la est;
d. est la vest.

4. Mișcarea de revoluție determină:

a. lungimea anului;
b. uniformitatea anotimpurilor;
c. succesiunea zi–noapte;
d. înclinarea axei.

5. Curenții oceanici rezultă în urma:

a. mișcării generale a aerului;
b. mărimii continentelor;
c. uniformității încălzirii apei;
d. diferenței de salinitate.

Punctaj I: 5 × 4 p. = 20 p.

II. Scrieți pe foaia de test răspunsurile corecte care completează afirmațiile de mai jos, după modelul oferit.

Litosfera este fragmentată în plăci .....(1.)..... . Răspuns: (1.) – litosferice

Din ciocnirea acestora rezultă lanțuri muntoase, ...(2.)..... și cutremure. Mișcarea generală a aerului este influențată de .....(3.)..... Pământului. Între relief și vegetație se află stratul denumit .....(4.)..... . Acesta reprezintă o sferă a Pământului denumită .....(5.)..... . Biomurile sunt cele mai întinse formațiuni ale .....(6.)..... .

Punctaj II: 5 × 4 p. = 20 p.

III. Aveți în vedere geosferele enumerate în coloana din stânga (A, ... F) și elemente ale acestora, din coloana din dreapta (1, ... 8). Corelați fiecare geosferă cu elemente ale sale, notând combinația corectă de litere și cifre (de exemplu, F5).

A. Antroposferă
B. Atmosferă
C. Biosferă
D. Hidrosferă
E. Litosferă
F. Pedosferă

1. fotosinteză;
2. gheţari;
3. orașe;
4. strat de ozon;
5. humus;
6. plăci tectonice;
7. meridian;
8. Ecuator.

Punctaj III: 5 × 4 p. = 20 p.

IV. Precizați care dintre următoarele propoziții sunt adevărate și care sunt false. Notați, pe pagina de test, pentru propozițiile adevărate **A**, iar pentru cele false, **F**.

1. Cutremurele se produc la exteriorul scoarței Pământului.
2. Prin erupții vulcanice este adusă materie topită din interiorul scoarței.
3. Atmosfera este mai bombată în lungul Ecuatorului.
4. Cea mai mare acumulare de gheață din lume se află în Groenlanda.
5. Podișul Sahara este un întins deșert.

Punctaj IV: 5 × 4 p. = 20 p.

V. Elaborați un text scurt, de cel mult cinci rânduri, referitor la vremea din locul în care vă aflați în acest moment. Utilizați cinci termeni, la alegere dintre: zăpadă, aer cald, presiune, vânt, secetă, temperatură, furtună.

Punctaj V: 5 × 2 p. = 10 p.

Total (I–V) = 90 p.
Din oficiu = 10 p.
Total = 100 p.

Fișa de observare a activității și a comportamentului

La sfârșitul fiecărui capitol sau a unui număr de unități de învățare este foarte util să vă autoevaluați comportamentul în procesul de învățare, completând câte o fișă de observare, după modelul de mai jos. Vă va ajuta să vă autoapreciați și să vă îmbunătățiți pe viitor anumite aspecte ale modului de a învăța, de a vă pregăti și de a participa la activități. Adăugați aceste fișe în portofoliu. Toate temele pe care le veți realiza la rubrica Portofoliu vor fi prezentate după fiecare vacanță și vor fi discutate în clasă.

Comportament/Eu....	**Întotdeauna**	**Deseori**	**Uneori**	**Rareori**	**Deloc**
M-am pregătit pentru fiecare lecție					
Am lucrat cu atenție					
Am urmat instrucțiunile primite					
Am colaborat cu colegii în activitățile de grup					
Am întrebat atunci când am avut nelămuriri					
Mi-am exprimat opiniile					
Am înțeles activitățile realizate					
Mi-a plăcut ce am învățat					
Doresc să știu mai mult					

CUNOAȘTEREA LUMII ÎN CARE TRĂIM

Terra în spațiul cosmic

Lumea în care trăim cuprinde planeta, locuitorii acesteia și toate realizările, culturale, materiale și spirituale înfăptuite de-a lungul timpului. La ce ne folosește să cunoaștem aceste lucruri? Putem contribui la cunoașterea evoluției planetei în viitor? Cum putem face acest lucru?

Lumea actuală (planeta, oamenii și rezultatul activității lor) este determinată de mai multe evenimente: explorări ale unor spații și resurse noi, descoperiri științifice și tehnologice, realizarea unor construcții, monumente, apariția unor idei noi, deplasarea oamenilor, dar și războaie și distrugeri, prezentate în lecțiile de istorie.

Geografia ca știință oferă o imagine asupra felului în care a fost cercetată și înțeleasă planeta noastră, așa cum este cunoscută în prezent.

Stație cosmică

Pentru a reuși să apreciați importanța cunoașterii planetei noastre, utilizați:

- explicații dobândite la Istorie și Geografie în clasa a V-a;
- surse clasice de informații (cărți, manuale, articole, imagini, texte);
- informații existente pe internet, care ne permit înțelegerea descoperirilor actuale.

După parcurgerea acestui capitol, veți reuși:

- **să prezentați momente ale cunoașterii lumii de către om;**
- **să precizați rolul descoperirilor științifice în cunoașterea planetei;**
- **să utilizați hărți și scheme pentru explicarea acestei evoluții;**
- **să identificați pe un planiglob sau pe diferite hărți continente, regiuni și state ale lumii;**
- **să analizați în mod critic și constructiv informații dobândite până acum;**
- **să prezentați o realitate pe baza reprezentării ei într-o fotografie, pe o hartă sau într-un text.**

Să pornim la cunoașterea lumii în care trăim!

Jan Vermeer van Delft – Geograful

REPERE ALE CUNOAȘTERII TERREI – DE LA MARILE DESCOPERIRI GEOGRAFICE LA EXPLORAREA MODERNĂ

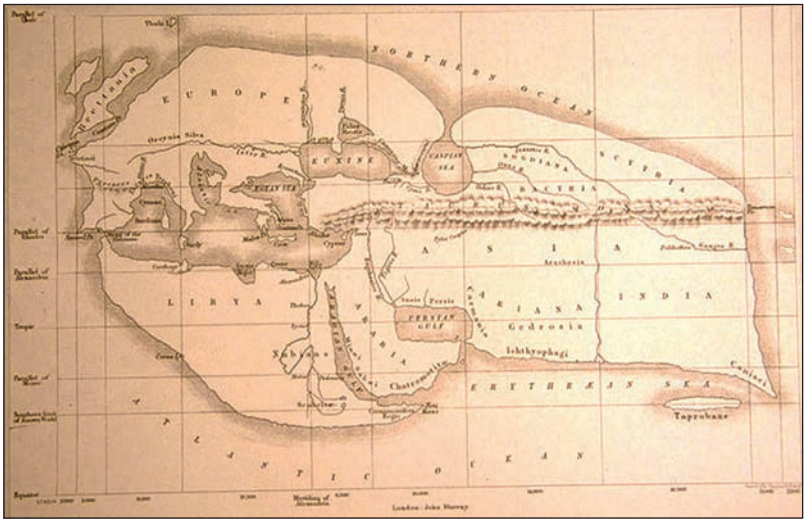

Harta lui Eratostene

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

Observați harta de mai sus și, pe baza acesteia, precizați:

- continentele și regiunile cunoscute în acea perioadă;
- denumirile unor mări, oceane, insule, munți și fluvii.
- Comparați această hartă cu hărți mai noi, care redau aceeași întindere. Precizați două deosebiri și două asemănări între acestea.

TERMENI SPECIFICI

GIS – Global Positioning System, sistem global de localizare prin sateliți și unde radio; are aplicații numeroase, în orientare și în deplasarea zilnică.

Portulan – hartă maritimă din Evul Mediu, în care erau reprezentate țărmurile, datele importante pentru navigație, caracteristici ale porturilor și liniile imaginare de orientare.

Momente ale cunoașterii Terrei

Cele mai vechi cunoștințe asupra lumii le aveau locuitorii din Mesopotamia (mil. V–IV î.H.) și din China (mil. al III-lea). În Mesopotamia se foloseau hărți, tabele și era descris orizontul apropiat al orașelor principale, iar chinezii utilizau câmpul magnetic și busola.

Construcția piramidelor din Egiptul Antic (mil. II–I î.H.) se baza pe cunoștințe de matematică, astronomie, tehnologie, dar și de geografie.

În Grecia, apoi în Imperiul Roman cunoștințele de geografie se extind. Herodot („părintele istoriei"), în sec. al V-lea î.H., arată utilitatea geografiei pentru explicarea istoriei. Aristotel (sec. al IV-lea î.H.) demonstrează forma sferică a Pământului și explică legătura dintre latitudine, climă și populație. Eratostene (sec. al III-lea î.H.), considerat „părintele geografiei", a utilizat pentru prima dată termenul de geografie. Acesta a realizat o măsurare exactă a circumferinței Pământului și a construit o hartă a lumii cunoscute atunci.

În Imperiul Roman, Strabon (sec. I î.H.) elaborează o amplă lucrare enciclopedică referitoare la lumea din acea vreme (*Geographica*) și Ptolemeu (sec. al II-lea) fixează, cu ajutorul coordonatelor geografice, peste 4 000 de locuri (*Geographia*).

În Evul Mediu (sec. XI–XIV), geografi și exploratori arabi descriu teritorii și fenomene noi (de exemplu, zonele climatice), iar Asia Centrală este străbătută de Marco Polo (la începutul sec. al XIV-lea). Ca mijloc de navigație sunt folosite portulanele. Vikingii ajung în Groenlanda și în insula Terra Nova, dar descoperirile lor au rămas neutilizate pentru europeni.

În timpul Renașterii (începutul sec. al XV-lea), este transcrisă și tipărită *Geographia* lui Ptolemeu, care devine timp de două secole principala lucrare de acest fel, iar harta lui, cea mai cunoscută reprezentare a lumii cunoscute.

Planiglobul lui Ortelius

Descoperirile geografice (1493–1600) au dus la cunoașterea și explorarea unor teritorii noi pentru europeni. Explorările au fost realizate de diferiți navigatori (Bartolomeu Dias, Vasco da Gama, Cristofor Columb, Amerigo Vespucci, John și Sebastian Cabot, Fernando Magellan și Juan Sebastian Elcano, Francisc Drake și alții).

Paralel cu aceste explorări geografice au loc și alte descoperiri științifice, cum ar fi: dezvoltarea astronomiei clasice (Nicolaus Copernic) și moderne (Johannes Kepler, Galileo Galilei), realizarea unui planiglob modern (Ortelius, 1570), a unei proiecții cartografice utilizată mult timp (Mercator, la sfârșitul sec. al XVI-lea).

Ulterior se pun bazele geografiei generale (Bernard Varenius, 1658), ale fizicii moderne (Isaac Newton, 1687), se extinde cunoașterea științifică a spațiului geografic (Immanuel Kant, 1760; Alex von Humboldt, 1850–1860), se pun bazele geologiei și ale teoriei evoluției speciilor. Se dezvoltă, de asemenea, universitățile (Bologna, Coimbra și altele) și centrele de inovare (Paris, Roma, Padova, Florența).

În epoca modernă și contemporană (de la sfârșitul sec. al XIX-lea până în sec. al XXI-lea) au fost realizate o serie de noi cercetări și descoperiri. Acestea se referă la cunoașterea fenomenelor din fiecare geosferă, interacțiunea dintre mediul natural și societatea omenească, modificări ale mediului, cercetarea planetei cu ajutorul sateliților și utilizarea GIS.

APLICAȚII

Pe baza textului de mai sus:

1. Explicați, pe scurt, un moment al cunoașterii Terrei, la alegere, precizând perioada istorică, elementele de noutate și importanța acestuia.
2. Identificați în diferite surse date despre unul dintre exploratorii sau oamenii de știință menționați. Prezentați și ilustrați, într-un scurt eseu, de jumătate de pagină, elementele principale pe care le-ați aflat.

REȚINEȚI

- Cunoașterea Pământului este un proces aproape continuu, din Antichitate până în zilele noastre.
- După marile descoperiri geografice care au pornit din Europa, orizontul de cunoaștere s-a extins foarte mult, până la dimensiunile planetei ca întreg.
- Descoperirile științifice și tehnice au dus la extinderea cunoașterii planetei, prin explicații noi ale principalelor elemente și fenomene.
- În prezent există noi posibilități de cercetare a lumii (GIS, sateliți).

Corabie cu pânze

AFLAȚI MAI MULTE!

Exploratori și navigatori

- Bartolomeu Dias navighează până în sudul Africii (1487–1488), iar Vasco da Gama realizează prima călătorie spre India (1497–1499).
- Cristofor Columb descoperă arhipelagul Antile, în cursul celor trei călătorii (între 1492 și 1504) și, în acest fel, America. John și Sebastian Cabot călătoresc și descoperă America de Nord (1497–1510).
- Expediția lui Fernando Magellan realizează ocolul Pământului. După moartea lui Magellan, aceasta este continuată, din Filipine până în Europa, de Juan Sebastian Elcano.
- Francisc Drake explorează Oceanul Pacific și Oceanul Indian (între 1577 și 1580).
- Călătoriile și explorările ulterioare vor continua aceste descoperiri geografice, ajungându-se la europenizarea cunoașterii planetei.

Geographia generalis

În anul 1658 este realizată, în limba latină, lucrarea lui Bernard Varenius denumită *Geographia generalis*, tipărită ulterior în zeci de ediții. Este prima dată când se realizează o unificare a geografiei fizice cu geografia umană. Varenius considera că geografia este o ramură a matematicii.

CONTINENTE ȘI ȚĂRI – REPREZENTĂRI CARTOGRAFICE

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

1. Observați imaginile alăturate și precizați ce reprezintă fiecare dintre acestea.
2. Prezentați, pe scurt, fiecare dintre aceste imagini, precizând modul de utilizare a elementelor reprezentate.
3. Observați planiglobul alăturat și urmăriți:
   – Ecuatorul;
   – cele două Tropice;
   – cele două cercuri polare.

De la nord la sud este trasată o linie mai vizibilă, care se numește meridianul 0° (sau Primul Meridian).

Față de Primul Meridian, există două emisfere: estică și vestică.

Față de Ecuator, există: spre nord, emisfera nordică și spre sud, emisfera sudică.

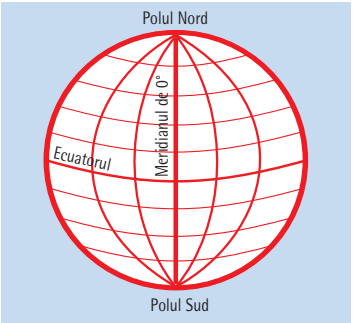

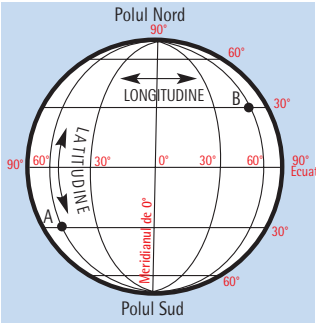

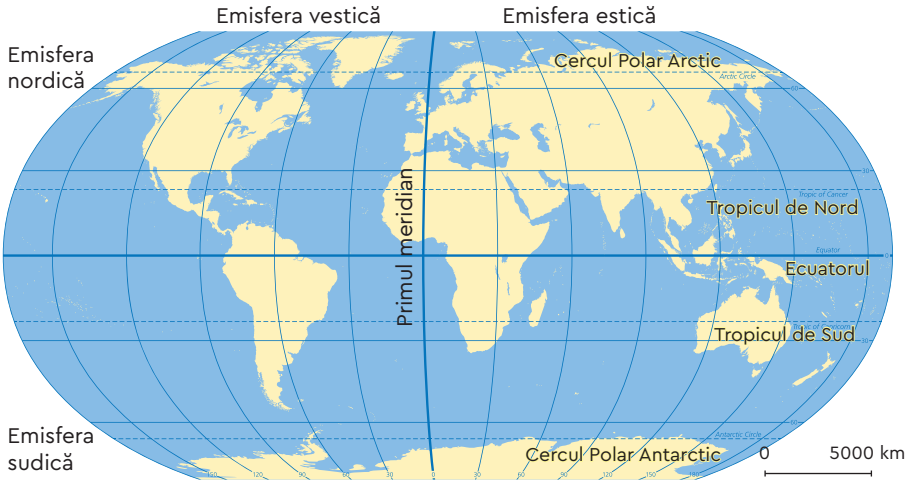

Planiglob cu principalele linii imaginare

Cea mai obiectivă reprezentare a planetei noastre o reprezintă globul geografic. Pe acesta au fost trasate mai multe linii imaginare care permit orientarea pe glob și deplasarea pe suprafața acestuia.

Cu ajutorul acestor linii pot fi precizate pozițiile diferitelor elemente de la suprafața Pământului (puncte, linii, suprafețe). Redarea în plan a formei reale, sferice, a Pământului este realizată cu ajutorul **planiglobului**.

Reprezentarea suprafeței sferice a Pământului pe o suprafață plană (planiglob) se realizează în mai multe moduri, care se referă la: punctul de perspectivă (de unde este privit globul), păstrarea fidelă fie a suprafețelor, fie a unghiurilor dintre meridiane și paralele. Nu există până în prezent un mod de proiecție a suprafeței sferice a Pământului care să redea pe o suprafață plană, fără deformări, forma lui reală.

ȘTIAȚI CĂ?

În prezent, pentru a explora reprezentări digitale ale diferitelor suprafețe (planeta ca întreg, continente, regiuni, țări, orașe) se pot utiliza anumite aplicații, cum este și ArcGIS.

Utilizați această aplicație pe parcursul lecțiilor următoare!

TERMENI SPECIFICI

Planiglob – modalitate de reprezentare a formei sferice a Pământului în plan; este cea mai extinsă hartă.

Hartă – reprezentare micșorată la scară (conform unei scări de proporție), convențională (cu semne menționate în legendă) și selectivă, pe care sunt localizate și denumite elemente geografice din realitate.

APLICAȚII

1. Identificați în manual și în atlase diferite forme ale planiglobului. Pe baza acestora, menționați ce elemente sunt reprezentate pe fiecare planiglob.
2. Amintiți-vă ce înseamnă scara de proporție. Precizați cum se modifică aceasta, în raport de întinderea reprezentată.
3. Comparați un planiglob fizic cu un planiglob politic, identificând asemănări și deosebiri între acestea.

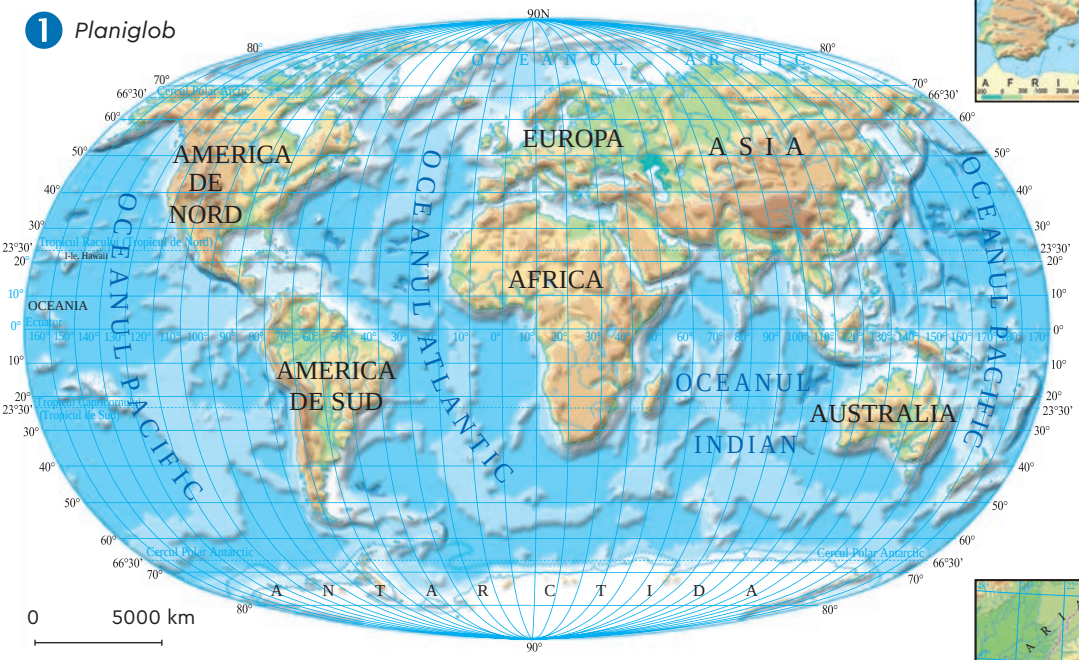

1 *Planiglob*

2 *Un continent – Europa*

3 *O țară – România*

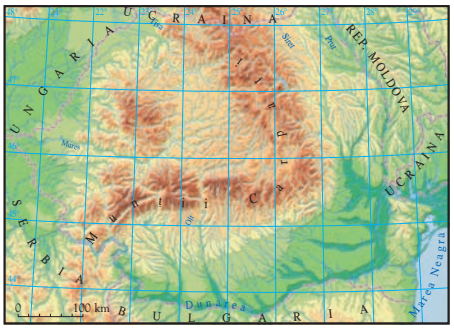

Planiglobul reprezentat mai sus (fig. 1) cuprinde liniile imaginare (meridiane și paralele), marile forme de relief și extensiunea continentelor și a oceanelor.

Un continent redat pe acest planiglob (fig. 2) reprezintă o suprafață mai mică și mai detaliată a planetei.

În cadrul continentelor pot fi redate, de asemenea, suprafețe mai mici, cum ar fi întinderea unei regiuni, a unei țări (fig. 3), precum și elemente geografice ale acestora (munți, râuri și altele).

APLICAȚII

1. Denumiți continentele și oceanele reprezentate pe planiglob, precizând pozițiile lor reciproce.
2. Explicați de ce Oceanul Pacific este reprezentat pe acest planiglob atât în est, cât și în vest.
3. Care este continentul central al planiglobului? Explicați această constatare.
4. Comparați cele trei hărți și precizați ce elemente sunt comune între planiglob și continent și între continent și țară.

REȚINEȚI

- Globul geografic și imaginea sa în plan, planiglobul, permit observarea planetei în întregul ei. Globul redă cel mai bine Pământul ca planetă: înclinarea axei, contururile continentelor și ale oceanelor. Pe glob sunt reprezentate și liniile geografice principale.
- Planiglobul încearcă să reprezinte în plan forma sferică a Pământului.
- Pe un planiglob sunt redate: continente, curenți oceanici, forme de relief, elemente climatice, vegetație etc.

ANALIZAȚI ȘI REZOLVAȚI

Urmăriți un glob geografic. Poate fi considerat continentul antarctic un continent „central" față de alte continente? Formulați două argumente pentru a justifica răspunsul ales.

ATENȚIE!

Cuvântul **legendă** înseamnă:

- o povestire (narațiune) referitoare la un anumit moment, un loc sau un eveniment important petrecut în trecut (de exemplu, *Legendele Olimpului*);
- o colecție de semne convenționale care însoțesc hărțile și fac posibilă înțelegerea lor.

HARTA POLITICĂ A LUMII

America de Nord
22 de state

America de Sud
13 state

Cifrele de pe hartă reprezintă:

AMERICA
1. JAMAICA
2. BELIZE
3. GUATEMALA
4. HONDURAS
5. EL SALVADOR
6. NICARAGUA
7. COSTA RICA
8. GUYANA
9. SURINAM
10. GUYANA FRANCEZĂ
11. PARAGUAY

EUROPA
1. DANEMARCA
2. OLANDA
3. BELGIA
4. LUXEMBURG
5. ELVEȚIA
6. ANDORRA
7. MONACO
8. LIECHTENSTEIN
9. GERMANIA
10. LITUANIA
11. LETONIA
12. ESTONIA
13. CEHIA
14. SLOVACIA
15. AUSTRIA
16. SLOVENIA
17. UNGARIA
18. CROAȚIA
19. BOSNIA ȘI HERȚEGOVINA
20. SERBIA
21. MUNTENEGRU
22. ALBANIA
23. MACEDONIA
24. BULGARIA
25. REP. MOLDOVA
26. MALTA
27. SAN MARINO
28. VATICAN

NOTĂ: Statele foarte mici nu au capitalele marcate și denumite.

Europa
44 de state

Asia
48 de state

Africa
54 de state

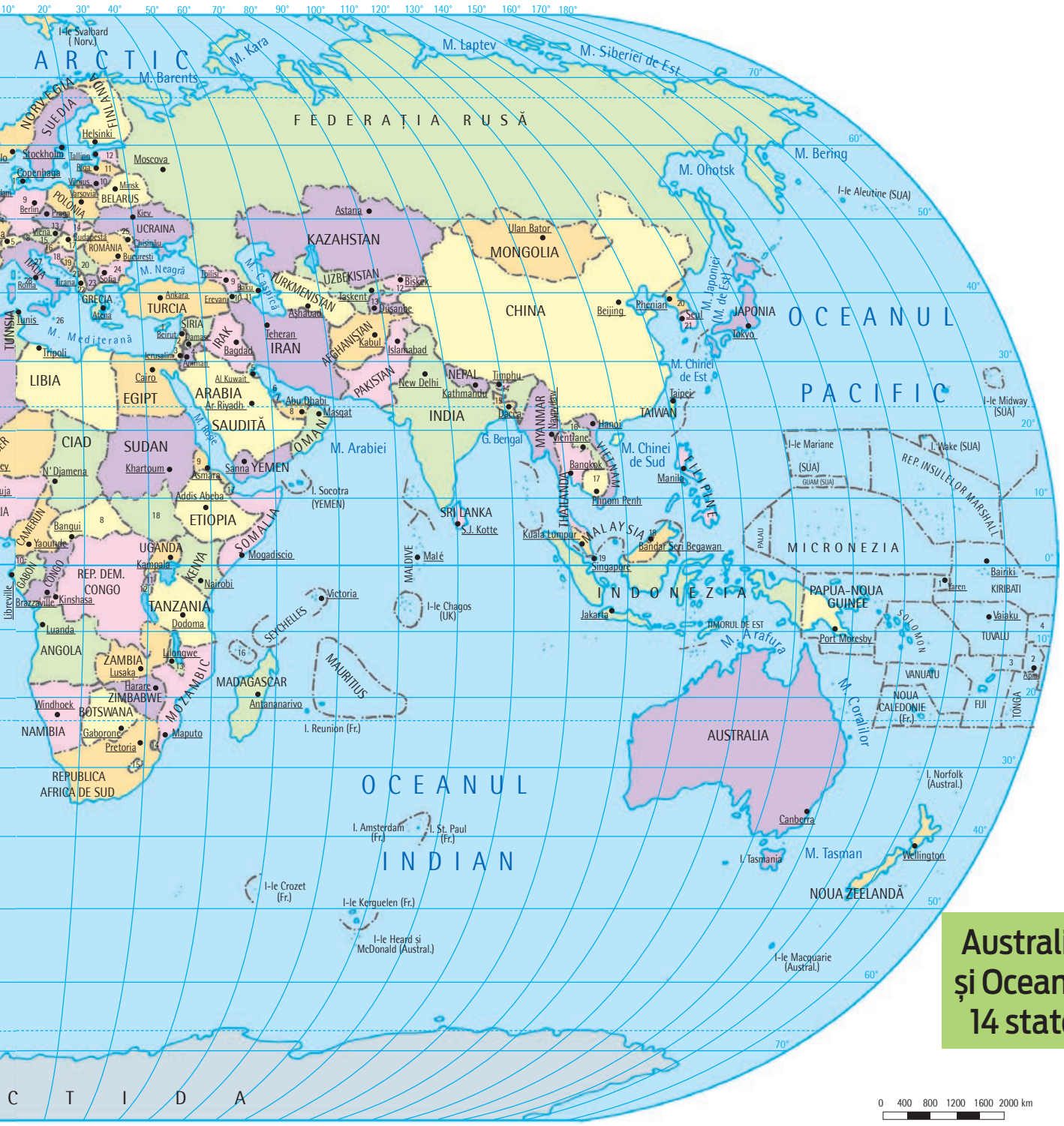
ARCTIC
OCEANUL PACIFIC
OCEANUL INDIAN
ANTARCTIDA
FEDERAȚIA RUSĂ
CHINA
INDIA
KAZAHSTAN
MONGOLIA
IRAN
ARABIA SAUDITĂ
EGIPT
LIBIA
CIAD
SUDAN
ETIOPIA
KENIA
TANZANIA
ZAIR
ANGOLA
ZAMBIA
MOZAMBIC
ZIMBABWE
BOTSWANA
NAMIBIA
REPUBLICA AFRICA DE SUD
MADAGASCAR
AUSTRALIA
NOUA ZEELANDĂ
INDONEZIA
MICRONEZIA
PAPUA-NOUA GUINEE
JAPONIA
TAIWAN
M. Barents
M. Kara
M. Laptev
M. Siberiei de Est
M. Bering
M. Ohotsk
M. Japonier
M. Chinei de Est
M. Chinei de Sud
M. Arabiei
M. Roșie
M. Mediterană
M. Neagră
M. Caspică
M. Arafura
M. Coralilor
M. Tasman
G. Bengal
Moscova
Astana
Ulan Bator
Beijing
Phenian
Seul
Tokyo
Hanoi
Bangkok
Manila
Phnom Penh
Kuala Lumpur
Singapore
Jakarta
Port Moresby
Canberra
Wellington
Nairobi
Kinshasa
Luanda
Lusaka
Harare
Windhoek
Gaborone
Pretoria
Maputo
Antananarivo
Mogadiscio
Addis Abeba
Khartoum
Cairo
Tripoli
Tunis
Rabat
Algeria
Bamako
Dakar
Abidjan
Accra
Lagos
Yaoundé
Libreville
Brazzaville
Bangui
Kampala
Dodoma
Victoria
Malé
Colombo
S.J. Kotte
New Delhi
Islamabad
Kabul
Teheran
Bagdad
Damasc
Beirut
Ierusalim
Amman
Ankara
Erevan
Baku
Tbilisi
Ashabad
Taskent
Dușanbe
Bișkek
Kathmandu
Timphu
Dacca
Rangoon
Vientiane
Taipei
Sanna
Asmara
Abu Dhabi
Masqat
Ar Riyadh
Al Kuwait
Bucureşti
Sofia
Atena
Roma
Tirana
Viena
Berlin
Praga
Varșovia
Minsk
Kiev
Chișinău
Riga
Vilnius
Tallinn
Helsinki
Stockholm
Copenhaga
Oslo
Reykjavik
I-le Svalbard (Norv.)
I-le Aleutine (SUA)
I-le Midway (SUA)
I-le Wake (SUA)
I-le Mariane (SUA)
GUAM (SUA)
I-le Chagos (UK)
I-le Crozet (Fr.)
I-le Kerguelen (Fr.)
I-le Heard și McDonald (Austral.)
I-le Macquarie (Austral.)
I. Norfolk (Austral.)
I. Tasmania
I. Amsterdam (Fr.)
I. St. Paul (Fr.)
I. Reunion (Fr.)
I. Socotra (YEMEN)
I. Tarawa
I. Yaren
I. Vaiaku
I. Apia
I. Bairiki
I. Tarawa
I. Funafuti
I. Port Vila
I. Suva
I. Nouméa
I. Honiara
I. Jaluit
I. Ponape
I. Koror
I. Tarawa
I. Yaren
I. Vaiaku
I. Apia
I. Port Moresby
I. Canberra
I. Wellington
I. Jakarta
I. Manila
I. Bandar Seri Begawan
I. Phnom Penh
I. Vientiane
I. Rangoon
I. Dacca
I. Kathmandu
I. Timphu
I. New Delhi
I. Islamabad
I. Kabul
I. Teheran
I. Bagdad
I. Damasc
I. Beirut
I. Ierusalim
I. Amman
I. Ankara
I. Erevan
I. Baku
I. Tbilisi
I. Ashabad
I. Taskent
I. Dușanbe
I. Bișkek
I. Ulan Bator
I. Beijing
I. Phenian
I. Seul
I. Tokyo
I. Hanoi
I. Bangkok
I. Manila
I. Phnom Penh
I. Kuala Lumpur
I. Singapore
I. Jakarta
I. Port Moresby
I. Canberra
I. Wellington
I. Nairobi
I. Kinshasa
I. Luanda
I. Lusaka
I. Harare
I. Windhoek
I. Gaborone
I. Pretoria
I. Maputo
I. Antananarivo
I. Mogadiscio
I. Addis Abeba
I. Khartoum
I. Cairo
I. Tripoli
I. Tunis
I. Rabat
I. Algeria
I. Bamako
I. Dakar
I. Abidjan
I. Accra
I. Lagos
I. Yaoundé
I. Libreville
I. Brazzaville
I. Bangui
I. Kampala
I. Dodoma
I. Victoria
I. Malé
I. Colombo
I. S.J. Kotte

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

Analizați harta alăturată și pe cea de la paginile anterioare și, pe baza acestora:

1. Identificați localizarea celor mai întinse state.
2. Identificați câte trei exemple de state:
   - care nu au ieșire la mare;
   - situate pe insule sau arhipelaguri;
   - situate în cadrul unor peninsule;
   - traversate de Primul Meridian;
   - traversate de Ecuator.
3. Precizați poziția țării noastre pe glob, indicând emisferele în care este situată și liniile geografice principale (meridiane și paralele) situate în apropiere.

IMPORTANT!

În diferite moduri de a grupa statele pe continente, menționăm că prin America de Nord se înțelege și America Centrală. Astfel, titlul corect al continentului este America de Nord și Centrală.

TERMENI SPECIFICI

Convențional – stabilit de comun acord în urma unei înțelegeri; de exemplu, semn convențional, graniță convențională.
Capitală – oraș al unui stat care îndeplinește funcția de coordonare a activităților politice, economice, financiare, administrative ale statului respectiv.
Formă de guvernare – mod de exercitare a activităților de conducere a unui stat (de exemplu: regat, principat, republică parlamentară, republică prezidențială).
Graniță – linie care marchează limita dintre state.

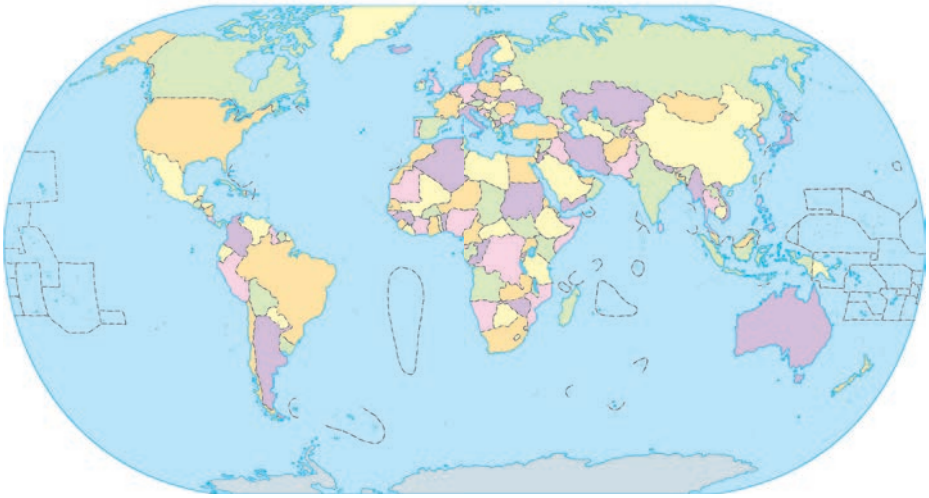

Harta de mai sus redă contururile statelor, fără denumirile acestora și fără liniile geografice (meridiane și paralele).

Pe o hartă politică mai mare (adică pe un planiglob politic) sunt menționate și numele statelor și, frecvent, capitalele acestora, ca în paginile anterioare.

Pentru compararea celor două hărți se poate proceda astfel:

– un stat, identificat doar ca formă și mărime pe această hartă, poate fi prezentat, mai detaliat, cu date din harta mare (paginile 16–17);

– acest planiglob (harta politică a lumii) cuprinde informații referitoare la denumirea statului, capitala, poziția în raport cu meridianele și paralelele reprezentate.

Statul reprezintă un teritoriu individualizat pe care trăiește un grup de oameni cu anumite elemente comune. Acest teritoriu este delimitat prin granițe recunoscute, are întindere, capitală, monedă, formă de guvernare și o legislație proprii. Granițele stabilite convențional, prin înțelegere între state, pot să fie naturale (care urmăresc traseul unui element natural, cum ar fi un fluviu) sau convenționale (create prin înțelegere).

Reprezentarea tuturor statelor pe un planiglob este realizată prin **harta politică a lumii**. De asemenea, există hărți politice pentru continente, regiuni sau pentru grupări de state.

În prezent, statisticile referitoare la țările lumii consemnează 195 de state, la care se adaugă Taiwan și Kosovo.

Europa cuprinde și Federația Rusă (considerată integral), dar nu consemnează două țări (Turcia și Kazahstan), încadrate la Asia. Egiptul, situat cu o mică parte și în Asia, este considerat însă stat african.

Statele situate la sud de SUA, în America Centrală și de Sud, sunt reunite frecvent sub denumirea de America Latină.

APLICAȚII

1. Precizați, analizând harta de mai sus, ce forme pot avea statele.
2. În fiecare caz, dați câte 1–2 exemple.
3. Ce observați din analiza formei granițelor?
4. Observați granițele statelor insulare. De ce au acestea în mod frecvent forma unor linii drepte?

A. Cele mai întinse state (2021)

Statul	Suprafața (km²)
Federația Rusă	17 125 200
Canada	9 897 170
China	9 572 900
SUA	9 371 219
Brazilia	8 510 346
Australia	7 687 938
India	3 249 863
Argentina	2 780 400
Kazahstan	2 724 900
Algeria	2 381 740
RD Congo	2 345 410
Arabia Saudită	2 149 690
Mexic	1 960 647
Indonezia	1 916 907
Sudan	1 844 797
Libia	1 676 200
Iran	1 630 848
Mongolia	1 564 100
Peru	1 285 216
Ciad	1 284 000

B. Cele mai populate state (2021)

Statul	Populația (mil. loc.)
China	1 411
India	1 370
SUA	331
Indonezia	272
Pakistan	221
Brazilia	213
Nigeria	206
Bangladesh	166
Federația Rusă	146
Japonia	126
Mexic	126
Filipine	109
Etiopia	105
Egipt	103
Vietnam	99
RD Congo	98
Turcia	84
Germania	83
Iran	83
Thailanda	67

(datele statistice utilizate în manual sunt după *Calendario Atlante De Agostini*, 2023)

ACTIVITATE INDEPENDENTĂ

1. Realizați un scurt text, de aproximativ o jumătate de pagină, utilizând date identificate în diferite surse referitoare la unul dintre statele din tabelele alăturate. Textul se va referi la întindere, populație (prin comparație cu alte state), poziția pe glob, capitala și o singură caracteristică geografică mai importantă a statului.
2. Enumerați, pe baza comparării celor două tabele:
   - două țări întinse, dar slab populate;
   - două țări mici, dar foarte populate;
   - trei țări foarte întinse și foarte populate.

Pentru a observa evoluția populației unor țări în timp real, accesați:

APLICAȚII

Analizați tabelele de mai sus și rezolvați cerințele date.

1. Localizați, cu ajutorul hărții politice de la paginile următoare, poziția geografică a fiecărui stat din cele două tabele.
2. Comparați Bangladesh cu Federația Rusă, după populație și întindere. Ce observați?
3. Identificați țările care sunt prezente în câte un singur tabel.
4. Comparați aceste țări pe baza ambelor criterii.

REȚINEȚI

- Statul se definește prin următoarele elemente:
  - reprezintă un teritoriu individualizat;
  - este delimitat de granițe recunoscute de țările vecine și internațional;
  - are o anumită suprafață, un anumit număr de locuitori (populație) și o capitală;
  - are o formă de guvernare și legislație proprii;
  - are, în multe cazuri, monedă proprie.
- Cele mai întinse țări (cu peste 7 mil. km²) sunt: Federația Rusă, Canada, China, SUA, Brazilia și Australia. Cele mai populate țări sunt China și India (cu peste 1 miliard de locuitori).
- Există anumite teritorii care nu sunt independente și aparțin unor țări; sunt denumite teritorii dependente.

În prezent, harta politică a lumii este formată din 195 de state. Există întinderi care se consideră state, dar nu au o recunoaștere internațională. Acestea sunt Taiwan (considerat de China o provincie a sa) și Kosovo (regiune a Serbiei, autoproclamată independentă). Cele mai recente state care au fost recunoscute sunt Timorul Oriental (în anul 2002) și Sudanul de Sud (în anul 2011). În Europa, după anul 1990 au apărut state noi, cum ar fi: Slovenia, Croația, Bosnia și Herțegovina, Serbia, Muntenegru (prin divizarea Iugoslaviei), Cehia și Slovacia (prin divizarea Cehoslovaciei), Belarus, Estonia, Letonia, Lituania, Republica Moldova, Ucraina, Federația Rusă (precum și alte state din zona Caucazului și Asia Centrală), provenite din divizarea URSS și Germania (prin unirea celor două state: Republica Federală, în vest și Republica Democrată, în est).

APLICAȚII PRACTICE

Exerciții de apreciere a distanțelor și a suprafețelor pe suporturi cartografice clasice/digitale

1. Urmăriți desenul de mai jos. Acesta reprezintă un pătrat cu latura de 6 cm, împărțit în pătrate mai mici, cu latura de câte 1 cm. Presupunem că am trasat două linii principale: AB și CD. Considerând că fiecare cm reprezintă 10 000 km, completați un tabel asemănător celui alăturat.

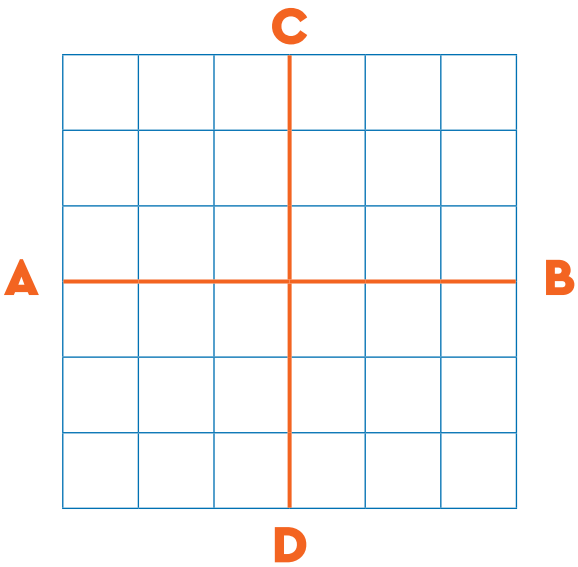

Distanțe dintre două linii	în cm	în km
Distanța dintre linia AB și marginile opuse ale pătratului		
½ din linia CD		
Suprafețe	**în cm²**	**în km²**
Suprafața totală a pătratului mare		
Suprafața unui sfert din suprafața pătratului mare		
Suprafața totală a 4 pătrate mici		

2. Urmăriți un planiglob fizic, pe care să fie reprezentată și scara grafică. Pe baza acestuia, precizați, măsurând cu aproximație:

a. distanța în linie dreaptă, în lungul Primului Meridian, între:
- cele două tropice: _____
- cele două cercuri polare: _____
- Ecuator și Tropicul de Nord: _____
- Ecuator și paralela de 45° lat. S: _____

b. distanța, în linie dreaptă, între cei doi poli: _____

c. Suprafața cuprinsă între Ecuator (în sud), paralela de 10° (în nord), Primul Meridian (în vest) și meridianul de 10° lat. E (în est).

Notați rezultatele într-un tabel. Precizați cum procedați în fiecare caz în parte.

_____

_____

_____

d. Calculați cât reprezintă suprafața stabilită la punctul c, în raport cu suprafața totală a planetei (510 mil. km²).

_____

3. Analizați harta politică a globului de la paginile 16–17, pe care este reprezentată și scara grafică. Pe baza acesteia, precizați distanța cea mai scurtă în linie dreaptă între:

a. București și Atena: _____
b. Caracas și Addis Abeba: _____
c. Quito și Singapore: _____

4. Utilizând un planiglob, precizați:

a. Cum putem calcula suprafața Australiei? _____
_____
_____
b. Care este, cu aproximație, această suprafață?
_____
c. Cât reprezintă din întinderea planetei? _____

5. Distanța dintre două localități, pe o hartă, este de 10 cm. Care este distanța reală, dacă scara hărții este 1: 650 000?

6. Distanța dintre două orașe din România este de 80 de km. Dacă distanța, pe hartă, este de 30 de cm, care este scara numerică a hărții?

7. Folosind Google Maps (Google Hărți), calculați distanța în linie dreaptă între următoarele orașe: București – Budapesta, Budapesta – Praga, Praga – Berlin, Berlin – Varșovia și Varșovia – București.

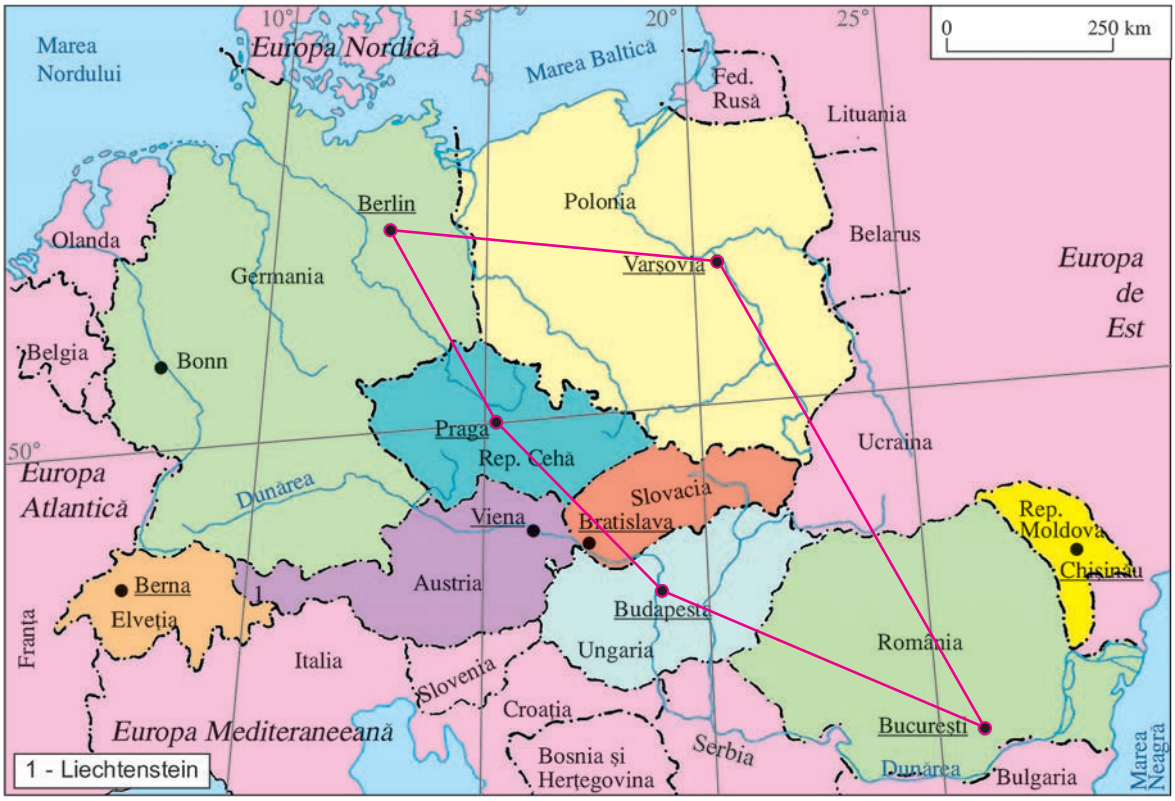

Puteți găsi aplicația Google Maps la următoarea adresă:

DACĂ VREM SĂ ȘTIM MAI MULT...

Lectură și portofoliu colectiv

Jules Verne și cunoașterea Pământului

Jules Verne este un cunoscut scriitor care a prezentat, în romanele sale vizionare și pline de fantezie, diferite călătorii, explorări, teritorii noi, regiuni, descoperiri științifice. Multe dintre acestea depășeau cunoașterea din vremea sa. Deși nu a călătorit în cele mai multe dintre regiunile descrise, cărțile sale au contribuit la creșterea interesului oamenilor din acele vremuri pentru explorare și cunoaștere. Sursa principală de inspirație a reprezentat-o *Geografia universală*, lucrare realizată de Élisée Reclus (în 19 volume, între 1875 și 1894). Temele principale abordate au fost, printre altele: călătoria de la Pământ la Lună, călătoria spre centrul Pământului, ocolul Pământului (în 80 de zile în vremea respectivă), explorări submarine, călătorii pe fluviile Orinocco, Amazon, Dunăre sau în Carpați și altele.

Lectură individuală pentru portofoliu

Fiecare elev își va alege și va citi, până după următoarea vacanță, câte o carte scrisă de Jules Verne. O puteți alege din biblioteca școlii, din biblioteca personală sau din surse digitale. Pe baza lecturii, veți prezenta colegilor voștri oral, pe scurt (în maximum un minut), două idei principale pe care le-ați desprins din această lectură.

Totodată, veți rezuma în câteva rânduri ideile respective. Acestea vor fi adunate într-o listă comună de idei, pentru a fi cunoscute de toți colegii. În acest fel, aveți cu toții acces la lectura indirectă a unui mare număr de volume de mare interes și la idei revoluționare pentru acel moment, poate și pentru cel actual.

Portofoliul va cuprinde contribuțiile fiecărui elev, dar comune pentru colectivul clasei.

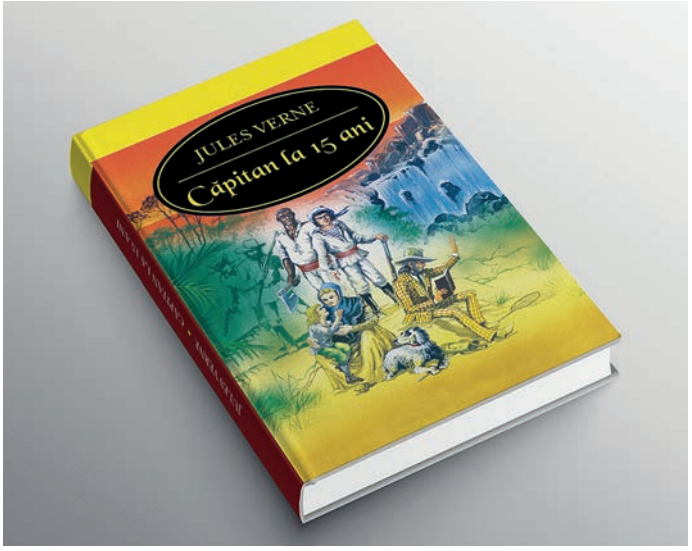

Cele mai mici state

Există state care au o întindere foarte mică sau un număr mic de locuitori. Acestea sunt redate în tabelul de mai jos.

Statele cele mai mici (km²)		Statele cel mai puțin populate (loc.)	
Liechtenstein	160	Liechtenstein	39 000
San Marino	61	San Marino	33 000
Tuvalu	56	Palau	18 000
Nauru	21	Nauru	12 000
Monaco	2	Tuvalu	12 000
Vatican	0,5	Vatican	618

Alte state cu întindere mică sunt: Andorra, Antigua și Barbuda, Barbados, Grenada, Maldive, Marshal, Seychelles și altele.

Identificați pe o hartă politică a lumii cele mai mici state (după întindere și după populație) și redați 2–3 caracteristici ale unui stat, la alegere.

San Marino

Insulă – stat din Oceania

Vatican

! IMPORTANT!

Toate statele sunt importante, indiferent cât de mari sau cât de mici sunt.

Știați că?

Groenlanda, cea mai întinsă insulă de pe glob, este cel mai întins teritoriu dependent. A fost și este administrat de Danemarca, dar are o anumită independență (autodeterminare) dobândită recent. Are o întindere mare (peste 2 mil. km^2), dar un număr foarte mic de locuitori (56 000). Populația băștinașă o denumește Nuuk. Călătorii vikingi care au descoperit-o au denumit această insulă „țara verde", dar în realitate este acoperită în proporție de peste 80% de ghețari.

Groenlanda

Cum arată lumea în care trăim? Forma reală a Pământului

Până acum am considerat că forma Pământului este o sferă.

Măsurătorile recente cu instrumente moderne au evidențiat că Pământul este puțin turtit (ca efect al rotației în jurul propriei axe). Figura geometrică de care se apropie cel mai mult este elipsoidul (denumit „elipsoid de rotație"). Dimensiunile acestui elipsoid, considerat figura de referință, consemnează diferențele razei Pământului (la Ecuator și la poli), circumferința măsurată pe Ecuator și în lungul unui meridian, lungimea paralelelor etc. Această formă a fost denumită geoid (de la Geea – Pământ). S-a observat însă că Pământul are și deformări ale suprafeței sale, cu locuri foarte puțin bombate.

Forma suprafeței Pământului înregistrează abateri de la 9 km, în sus (cei mai înalți munți) la 11 km, în jos (cele mai adânci fose oceanice), rezultând o diferență comparabilă cu diferența dintre raza ecuatorială și raza polară.

În acest fel, spunem că Terra are o formă aproape sferică, deși este un elipsoid (foarte puțin turtit), denumit geoid, cu denivelări caracteristice planetei.

Metode noi de explorare a spațiului – navă spațială

RECAPITULARE

Problemă sau caracteristică a Pământului	Explorare, demonstrare, consecințe
Forma sferică a Pământului	Deplasarea unor corăbii (Antichitate); Ocolul Pământului (Magellan – Elcano); Fotografii din satelit.
Dimensiunile Pământului	Aprecieri aproximative ale distanțelor; Măsurarea circumferinței (Eratostene și alții); Măsurări pe teren, din sateliți și prin GIS.
Evoluția continentelor	A. Wegener – ipoteza translației (1912); Plăci tectonice (după 1970). Tectonica globală; Planigloburi, proiecții, hărți, secțiuni în scoarța terestră.
Reprezentarea formei sferice în plan	Eratostene, Ptolemeu, Ortelius, Mercator; Proiecții cartografice moderne; Imagini din satelit, GIS.
Orientarea în spațiu	Busolă, câmp magnetic, linii imaginare (meridiane, paralele), coordonate geografice, GIS.
Descoperiri geografice	Marco Polo, vikingii, arabii, chinezii, exploratori și navigatori (Cristofor Columb, Amerigo Vespucci și alții); Lărgirea cunoașterii și europenizarea planetei; Explorări satelitare ale continentelor, GIS.
Hărți	Elaborarea unor hărți pentru orizontul local, planigloburi, hărți geografice, hărți satelitare, GIS.
Tipuri de hărți	Aplicarea reprezentării cartografice la fenomene din natură și societate: scări și legende. Harta fizică, harta politică și altele.
Explorarea geosferelor	Aparate de măsură a caracteristicilor atmosferice (barometru, termometre etc.), ale hidrosferei etc.; Măsurători și imagini din satelit; Cunoașterea fenomenelor, a circuitelor și cauzelor; Științe, discipline și preocupări noi: oceanologie, geofizică, geologie, meteorologie, fizica atmosferei, seismologie etc.

Corabie cu pânze

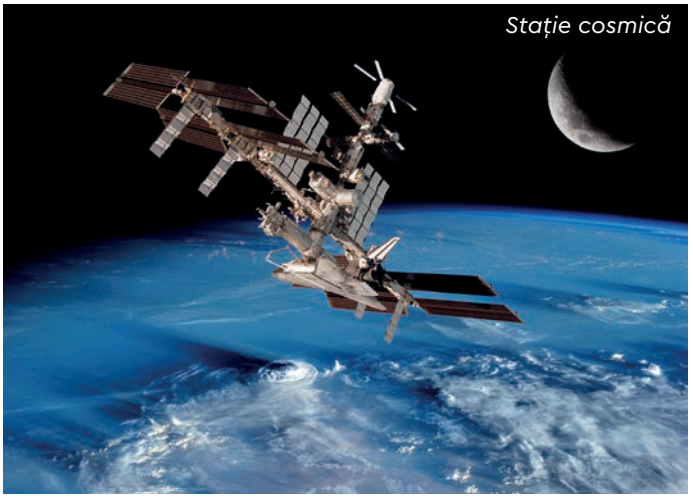
Stație cosmică

AUTOEVALUARE

I. Notați, pe o pagină separată, răspunsul corect pentru fiecare dintre următoarele întrebări, identificând litera corespunzătoare acestuia, după modelul 1 – a, 2 – b, 3 – c.

1. Forma sferică a Pământului a fost demonstrată printr-o călătorie în jurul acestuia realizată de:

a. Cristofor Columb;
b. Bartolomeo Dias;
c. Fernando Magellan;
d. Vasco da Gama.

2. Călătoria în jurul lumii a fost realizată de la:

a. nord la sud;
b. sud la nord;
c. vest la est;
d. est la vest.

3. Termenul de geografie a fost folosit prima dată de:

a. Aristotel;
b. Eratostene;
c. Ptolemeu;
d. Strabon.

4. Harta politică a lumii redă:

a. împărțirea lumii în state;
b. capitalele statelor;
c. grupările de state;
d. continentele și întinderea lor.

5. Cea mai importantă caracteristică a unui stat o reprezintă:

a. forma și mărimea;
b. poziția geografică a capitalei;
c. recunoașterea internațională a granițelor;
d. existența unor granițe naturale.

6. Statul cu populația cea mai numeroasă este situat în:

a. Africa;
b. Asia;
c. America de Nord;
d. Europa.

7. Scara de proporție cea mai mică este în cazul:

a. hărții unui continent;
b. hărții topografice;
c. hărții lumii (planiglobului);
d. hărții turistice.

8. Legenda unei hărți cuprinde:

a. semne convenționale;
b. orientarea;
c. scara de proporție;
d. titlul hărții.

9. În urma marilor descoperiri geografice (dintre 1490 și 1600) a avut loc:

a. descoperirea unor teritorii noi;
b. explorarea interioară a continentelor;
c. realizarea unor întinse imperii coloniale;
d. măsurarea circumferinței Pământului.

10. Granițele dintre țări pot fi:

a. liniile geografice reale trasate pe glob;
b. granițe naturale și convenționale;
c. liniile convenționale (meridiane și paralele);
d. linii imaginare.

11. Cu ajutorul GIS pot fi construite reprezentări ale:

a. globului geografic;
b. planiglobului;
c. teritoriilor mai mici;
d. formei Pământului.

Punctaj I: 10 × 2 p. = 20 p.

II. Corelați câte o afirmație din coloana din stânga cu câte un singur termen din coloana din dreapta, astfel încât să reflecte o relație corectă. De exemplu: C – 5.

A. Linie geografică imaginară cu cea mai mare lungime
B. Explorator considerat descoperitorul Americii
C. Hartă care redă cea mai extinsă suprafață a planetei
D. Țara noastră este situată la o distanță egală de Ecuator și
E. Linii geografice imaginare egale între ele
F. Linii geografice aflate la distanțe egale între ele

1. planiglob;
2. meridiane;
3. paralele;
4. Cristofor Columb;
5. Polul Nord;
6. Ecuator;
7. Cercul Polar Arctic;
8. Cercul Polar Antarctic.

Punctaj II: 6 × 3 p. = 18 p.

III. Precizați care dintre următoarele propoziții sunt adevărate și care sunt false. Notați, pe pagina de test, pentru propozițiile adevărate **A**, iar pentru cele false, **F**.

1. Populația actuală a planetei este în prezent (2023) de peste 8 miliarde de locuitori.
2. Numărul total de state este de peste 200.
3. Al doilea stat după mărimea populației este situat în Asia.
4. Cel mai mic stat, atât după întindere, cât și după populație, este Vatican.
5. Cel mai întins stat independent situat pe o insulă este Groenlanda (Nuuk).
6. Statele din Oceania sunt situate pe insule și arhipelaguri.
7. Principala caracteristică a unui stat o reprezintă recunoașterea sa de către statele vecine.
8. Antarctida este un stat.
9. Există teritorii ale uscatului care nu sunt state.
10. Reprezentarea cea mai fidelă a Pământului este globul geografic.

Punctaj III: 10 × 3 p. = 30 p.

IV. Realizați un text, de maximum o jumătate de pagină, în care să prezentați caracteristicile principale ale hărții politice a lumii, utilizând șase termeni, la alegere dintre cei de mai jos.

Termeni: *hartă politică, țări, continente, emisfera nordică, emisfera vestică, Ecuator, state mici, Antarctica, Primul Meridian, Africa, Oceania.*

Textul trebuie să explice diversitatea țărilor după întindere, populație și localizare geografică, să fie corect și coerent. Veți utiliza elementele din lecția despre harta politică a lumii.

Punctaj IV: 6 × 2 p. = 12 p.

V. Menționați cinci caracteristici ale unui stat, la alegere, și preizați, pe scurt, importanța fiecăreia dintre acestea.

Punctaj V: 5 × 2 p. = 10 p.

Total (I–V) = 90 p.
Din oficiu = 10 p.
Punctaj total = 100 p.

ANTROPOSFERA – OMUL ȘI ACTIVITĂȚILE UMANE

Turnul Eiffel – Paris

Antroposfera cuprinde oamenii și activitățile lor. Are aspectul unei sfere, deoarece îmbracă în totalitate suprafața Pământului.

Oamenii formează împreună societatea omenească.

Totodată, activitatea societății omenești a avut și are o serie de rezultate: construcții (sate, orașe, linii de transport pe uscat, poduri), monumente realizate de-a lungul timpului (monumente istorice, arhitectonice, urbane), cultivarea solului, transformarea materiilor prime în produse prelucrate, deplasări, comerț, informație, descoperiri științifice, lucrări culturale și artistice. De asemenea, omul cercetează planeta și fenomenele acesteia.

Antroposfera cuprinde, astfel, societatea omenească și produsele activității ei din trecut și din prezent.

Acest termen, antroposfera – sfera oamenilor – (de la *antropos* = om) denumește atât oamenii, cât și rezultatele activității lor.

După parcurgerea acestui capitol, veți reuși:

- **să precizați și să utilizați termenii referitori la antroposferă;**
- **să prezentați relațiile între oameni și mediul lor de existență;**
- **să identificați și să localizați pe hartă elemente de geografie umană;**
- **să utilizați informații dobândite la alte discipline;**
- **să prezentați diversitatea umană a Terrei;**
- **să prezentați rezultate ale unei informări proprii;**
- **să apreciați patrimoniul actual al omenirii.**

Acropole – Atena

POPULAȚIA TERREI – EVOLUȚIA NUMERICĂ

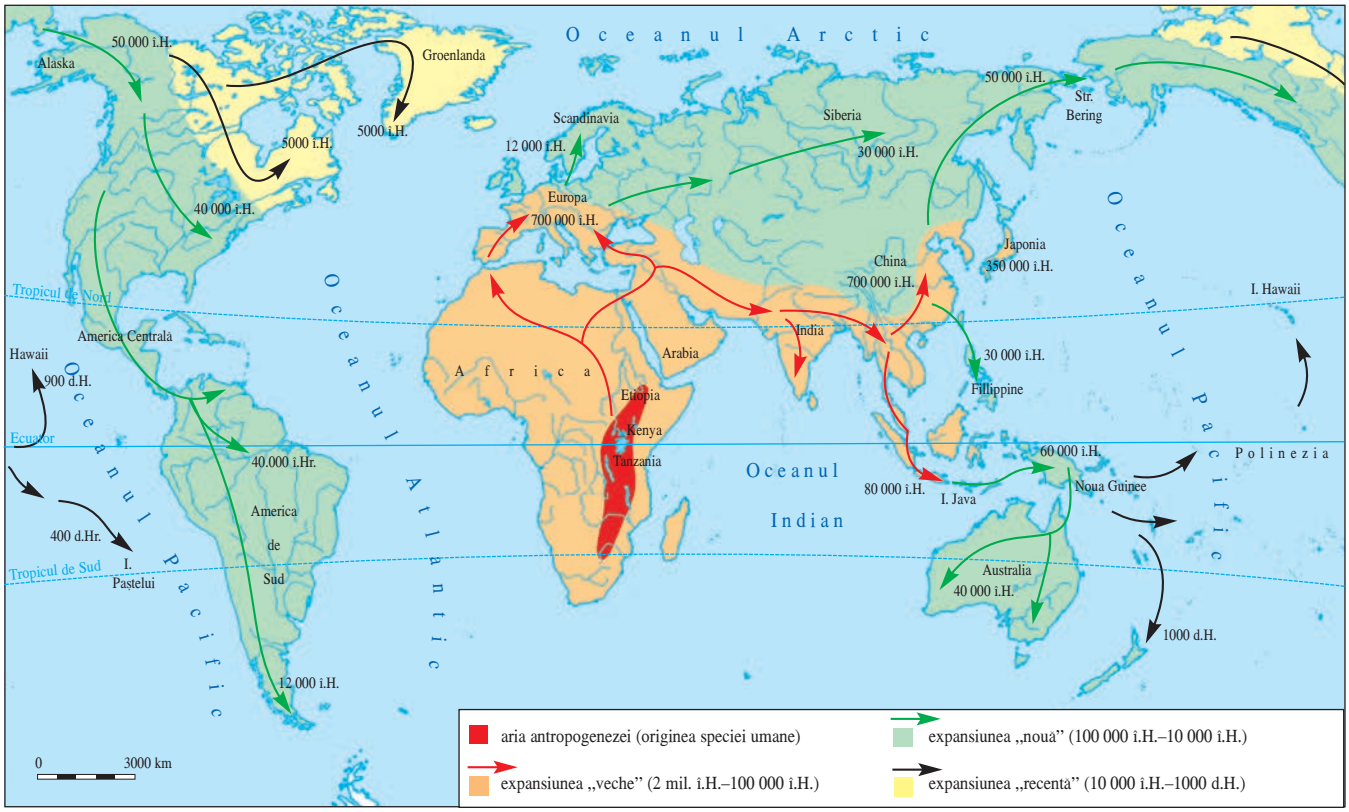

Popularea Terrei (prelucrare după Atlas istoric *Duby)*

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

Observați harta de mai sus și, pe baza acesteia, precizați:

- locul presupus de origine al oamenilor;
- traseele expansiunii „vechi" (înainte de 100 000 ani);
- traseele expansiunii „noi" (100 000–10 000 î.H.);
- expansiunea recentă (între 10 000 î.H. și 1 000 d.H.).

TERMENI SPECIFICI

Antropogeneză – proces de apariție a oamenilor.
Antroposferă – sfera oamenilor (de la *antropos* = om).
Oicumenă – spațiul locuit (de la *oikos* = locuire).

Harta de mai sus prezintă popularea inițială a Terrei (înainte de anul 1000). De la apariția omului, acesta s-a răspândit succesiv, în timp, în mai multe regiuni.

Antropogeneza pornește din partea centrală a Africii, presupusul loc de origine; această ipoteză se bazează pe cercetări efectuate de-a lungul timpului, asupra cărora majoritatea oamenilor de știință (antropologi) sunt de acord.

Popularea aproape integrală a planetei s-a realizat în mai multe direcții și momente, conform direcțiilor redate prin săgeți.

În prezent, aproape întreaga planetă este populată de specia umană, care formează o sferă denumită **antroposferă**. Spațiul locuit se numește **oicumenă**.

APLICAȚII

Utilizând cunoștințele dobândite la istorie, explicațiile profesorului, precum și harta de mai sus, precizați:

1. Limitele antroposferei:
a. până la ce înălțime urcă frecvent omul;
b. până la ce adâncimi a coborât;
c. între ce geosfere se află concentrarea maximă a oamenilor.

2. Care sunt locurile dificile (munți, strâmtori, mări, deșerturi, regiuni înghețate) care au fost traversate de oameni în timpul deplasărilor?

Evoluția numerică a populației Terrei

Perioada/ Anul	Populația (nr. loc.)
Paleolitic	2–3 mil.
Neolitic	5–10 mil.
Antichitate	50–200 mil.
1500	600 mil.
1805	1 mld.
1925	2 mld.
1960	3 mld.
1978	4 mld.
1984	5 mld.
2000	6 mld.
2011	7 mld.
2022	8 mld.

Oameni din Paleolitic – reconstituire

Oameni din Evul Mediu – pictură flamandă

Scribul – om din Antichitate

Om contemporan

Analizând tabelul de mai sus, observăm că populația planetei a crescut continuu.

Deși au existat de-a lungul timpului multe evenimente negative (războaie, deplasări, epidemii, cutremure), populația a continuat să crească.

Creșterea populației este rezultatul diferenței dintre persoanele care se nasc (natalitate) și cele care mor (mortalitate). Acest fenomen se numește **spor natural**. De obicei, natalitatea, mortalitatea și sporul natural se exprimă în raport cu numărul de locuitori (% sau ‰).

În prezent (2023), numărul de locuitori a trecut de 8 miliarde.

Fenomenul de creștere rapidă a populației în ultimele două secole poate fi interpretat ca o „explozie" a numărului de locuitori. Poartă denumirea de explozie demografică, adică „explozia" numerică a populației.

APLICAȚII

1. Calculați intervalul de timp în care creșterea populației a fost de câte un miliard de locuitori.
2. Identificați:
   - cauze ale creșterii populației;
   - cauze care au ca efect reducerea creșterii populației;
   - cauze care duc la scăderea populației.

REȚINEȚI

- Populația s-a răspândit din locul de origine, succesiv, pe toată planeta.
- Populația planetei noastre a crescut în mod continuu, dar în anumite situații a rămas aceeași sau chiar a scăzut.
- Creșterea populației este rezultatul sporului natural.

ANALIZAȚI ȘI REZOLVAȚI

1. Precizați anii în care populația Terrei avea cu câte un miliard mai mult decât înainte.
2. La ce intervale de timp s-a adăugat câte un miliard de locuitori?
3. Ce observați?
4. Descrieți, pe scurt, activitățile oamenilor reprezentați în fotografiile de mai sus.

CALCULAȚI

Completați tabelul de mai jos după model.

Natalitate (‰)	Mortalitate (‰)	Spor natural (‰)
20	10	10
25	15	
20		10
	10	25
	10	-5
10	10	

Analizând tabelul, precizați în ce situație populația:
- crește cel mai mult;
- scade
- rămâne aceeași.

RĂSPÂNDIREA GEOGRAFICĂ A POPULAȚIEI

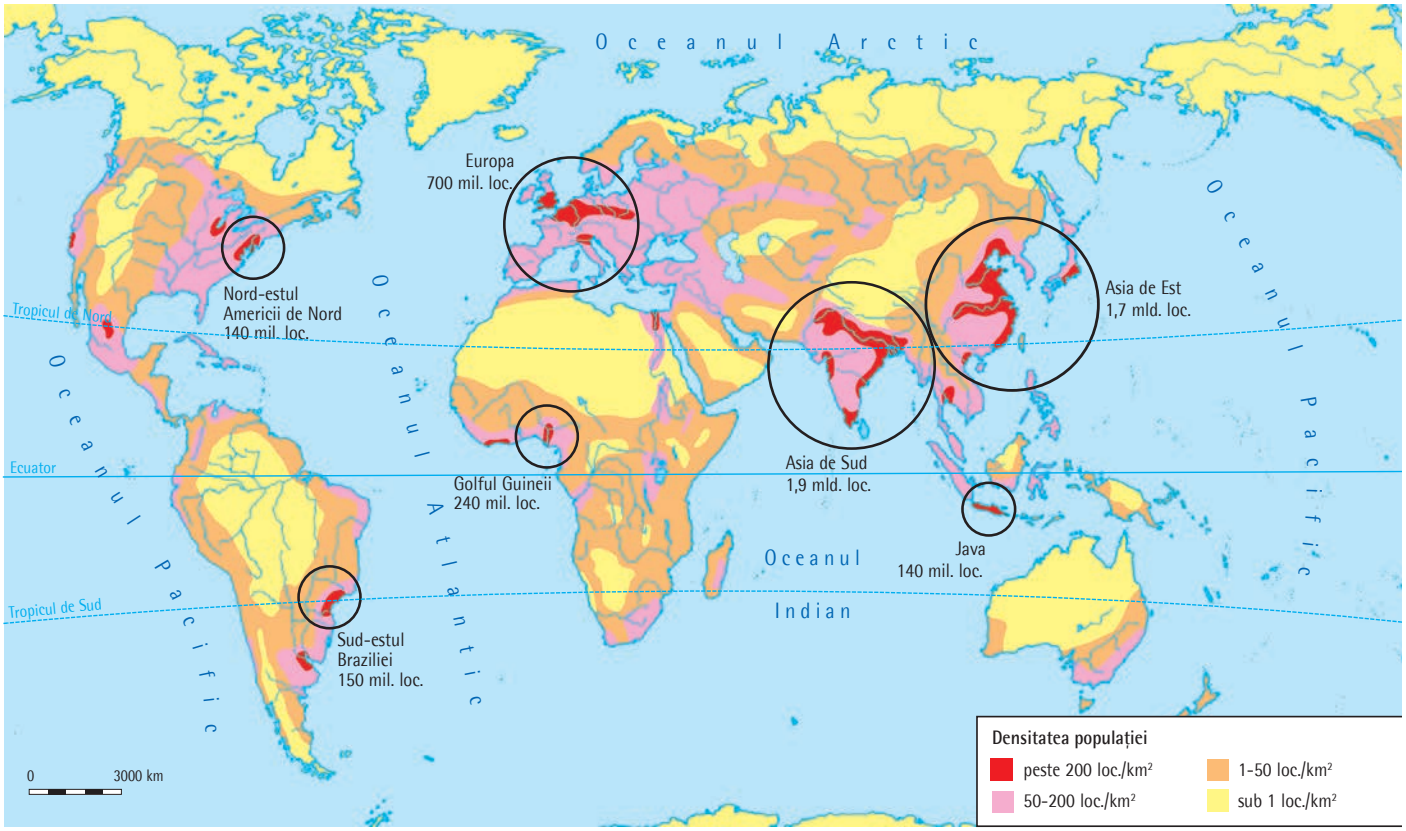

Repartiția geografică și marile concentrări de populație pe Terra

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

Observați harta de mai sus și, pe baza acesteia, precizați:

- cele mai mari concentrări de populație;
- arealele cu o densitate redusă de populație (sub 1 loc./km²).

CALCULAȚI

Completați tabelul de mai jos.

Populația (loc.)	Suprafața (km²)	Densitatea pop. (loc./km²)
40 000 000	400 000	
900 000 000	3 000 000	
6 000 000		20
1 000 000		100
8 000 000 000	150 000 000	

Repartiția geografică a populației poate fi redată prin densitatea acesteia, exprimată în numărul de locuitori pe km² (loc./km²). De asemenea, poate fi apreciată și prin densitatea medie a populației statelor, iar la nivelul globului, prin repartiția geografică pe țări (adică numărul de locuitori al fiecărei țări).

Harta de mai sus redă o imagine generalizată a repartiției populației.

Aceasta sugerează anumite constatări și permite identificarea unor cauze care explică aceste diferențieri.

Observăm existența unor concentrări foarte mari:

- Asia de Est (cu 1,7 mld. de locuitori);
- Asia de Sud (cu aproape 2 mld. de locuitori);
- Europa (cu peste 700 mil. loc.);
- alte regiuni (cu populații mai mici, dar foarte concentrate).

APLICAȚII

1. Pe baza hărții și a legendei acesteia, precizați:
   - cauze ale concentrării populației;
   - cauze ale unei populații foarte rare (sub 1 loc./km²);
2. De asemenea, menționați:
   - Cum poate fi calculată densitatea medie a populației Terrei.
   - Care este acum această densitate medie? Folosiți date din tabel.

State foarte mici cu densități foarte mari

	Statul	Suprafața (km²)	Populația (loc.)	Densitatea populației (loc./km²)
1.	Monaco	2,08	39 150	18 800
2.	Singapore	728	3 986 000	5 470
3.	Bahrein	786	1 500 000	1 910
4.	Malta	315	520 000	1 650
5.	Maldive	298	385 700	1 294

State mici cu densități mari

	Statul	Suprafața (km²)	Populația (loc.)	Densitatea populației (loc./km²)
1.	Bangladesh	147 500	166 300 000	1 130
2.	Rep. Coreea	100 000	52 000 000	520
3.	Taiwan	36 000	23 000 000	650
4.	Țările de Jos	41 000	17 600 000	423
5.	Rwanda	26 400	13 000 000	492

În primul tabel de mai sus sunt menționate cinci state cu cea mai mare densitate a populației (loc./km²) în prezent. Deși au un număr mic de locuitori, din cauza întinderii foarte mici, au densități mari.

Al doilea tabel redă state cu întinderi mai mari (între 26 000 și 150 000 km²) și cu densități foarte mari ale populației.

APLICAȚII

Analizați următorul tabel, care cuprinde date referitoare la evoluția densității populației în patru țări în cinci ani diferiți. Pe baza acestor date:

1. Menționați câteva constatări comparative pentru cele patru țări.
2. Precizați care credeți că sunt cauzele posibile ale acestei evoluții.
3. Stabiliți cum se poate aprecia evoluția numerică a populației, pornind de la densitatea acesteia.
4. Realizați o discuție colectivă referitoare la constatările voastre.

Statul	Densitatea populației (loc./km²) în anii				
	1950	1970	2000	2010	2022
Bangladesh	298	494	1 000	1 100	1 130
Țările de Jos	358	376	395	399	423
Nigeria	38	83	145	170	223
România	78	87	90	90	81

REȚINEȚI

- Densitatea populației oferă o imagine asupra repartiției ei geografice.
- Creșterea populației unei țări, a unui continent sau a unei regiuni este determinată îndeosebi de mărimea sporului natural.
- Migrația populației influențează mărimea creșterii sau a descreșterii numărului de locuitori (a unei țări, regiuni etc.).
- În prezent, cea mai mare concentrare a numărului de locuitori pe o întindere mică este în Bangladesh (peste 1 100 loc./km²).

ANALIZAȚI ȘI REZOLVAȚI

Analizați tabelele alăturate.

- Comparați cele trei tipuri de date (suprafață, populație, densitatea populației), utilizând ambele tabele.
- Precizați rolul întinderii (suprafața) în determinarea mărimii densității.
- Comparați densitatea populației insulei Java (suprafață 160 000 Km²) cu cea a statelor din al doilea tabel. Ce observați?

ATENȚIE!

Densitatea populației are valori uneori înșelătoare: este foarte mare, dacă sunt state foarte mici (cum sunt statele din primul tabel), dar este foarte mică, atunci când statele sunt foarte întinse. În aceste cazuri, densitatea mică a populației este determinată de întinderea teritoriului (de exemplu, Canada, Australia, Federația Rusă, Mongolia). Pentru teritoriile unor state cu o întindere mijlocie sau mică, foarte populate (de exemplu, Bangladesh), densitatea populației poate avea valori foarte mari.

ȘTIAȚI CĂ?

Densitatea medie a populației planetei noastre se obține din împărțirea populației sale (8 mld. loc. în anul 2022) la suprafața uscatului locuit (134 mil. km², fără Antarctica). Rezultă o valoare de aproximativ 60 loc./km². Dacă includem și Antarctica, densitatea medie este de 54 loc./km².

Densitatea medie a populației globului a crescut de la 52 loc./km², în anul 2012, la 60 loc./km², în anul 2022. Pentru Antarctica nu putem vorbi despre o creștere a densității populației. De asemenea, nici pentru regiunile deșertice, reci sau montane (care au sub 1 loc./km²).

DIVERSITATEA UMANĂ

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

Harta alăturată prezintă **diversitatea lingvistică** a populației mondiale actuale. Nu este destinată memorării! Se poate observa că familia lingvistică indo-europeană are o răspândire foarte largă.

Pe baza acestei hărți, a hărții de la paginile 16–17 și a cunoștințelor de până acum, identificați:

- cinci țări de limbă engleză;
- trei țări de limbă spaniolă;
- două țări de limbă portugheză.

Aveți în vedere Europa, America de Nord, America de Sud, Australia.

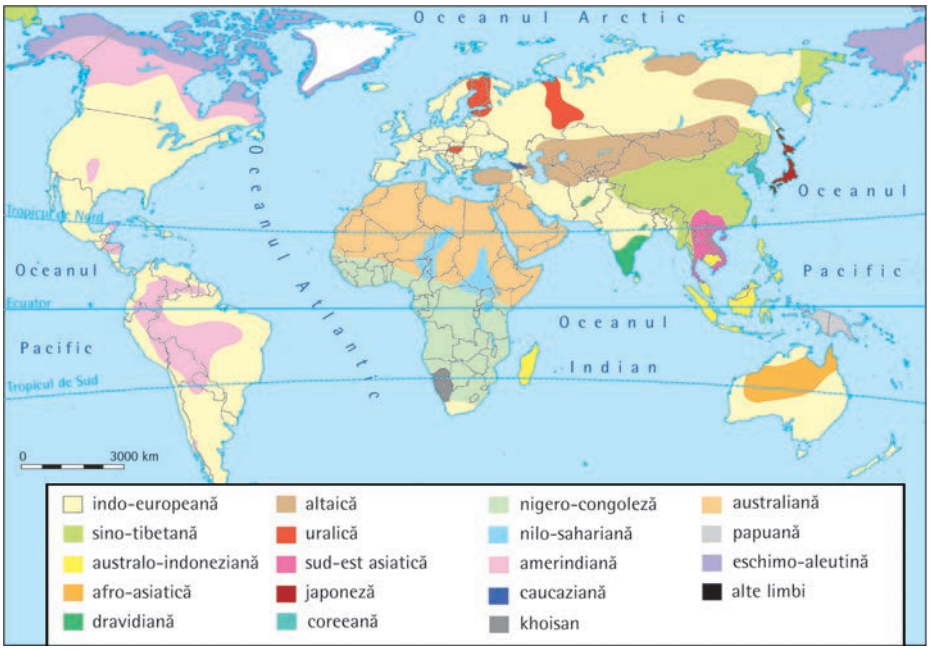

Diversitatea lingvistică

Fizionomii diferite pe glob

Harta de mai sus se bazează pe studiile de până acum referitoare la limbile vorbite pe glob și este reprodusă în atlase recente, fiind considerată o hartă sugestivă.

Omenirea în ansamblul ei este foarte diversă. Această diversitate se poate referi la multe domenii: diversitate etnică, lingvistică, religioasă, profesională etc.

Harta redă principalele grupe de limbi care se vorbesc pe glob (nu limbi individualizate).

Se observă că familia indo-europeană este cea mai extinsă. În cadrul acestei familii sunt mai multe grupe de limbi și limbi individualizate, cum ar fi:

- limbi romanice, derivate din limba latină (italiană, franceză, spaniolă, română, portugheză, catalană etc.);
- limbi anglo-saxone (engleză, germană, daneză, norvegiană etc.);
- limbi slave (rusă, ucraineană, bulgară, cehă, slovacă, sârbă, croată, slovenă etc.);
- limbi asiatice (persană, hindi etc.).

Populația formează o singură specie umană, care locuiește planeta (*Homo sapiens sapiens*), față de care diferențierile exterioare (cum ar fi culoarea pielii, forma feței etc.) reprezintă doar variante ale aspectului exterior influențate de locul de existență al oamenilor.

Populația este formată din mai multe rase: negroidă, mongoloidă și europoidă, fiecare dintre ele cu mai multe grupuri. Se consideră că ar putea exista și o a patra rasă, australoidă (cuprinzând locuitorii din Australia și Oceania).

Documentele internaționale și lucrările științifice subliniază și susțin egalitatea între diferențierile de tip rasial și combat orice formă de discriminare.

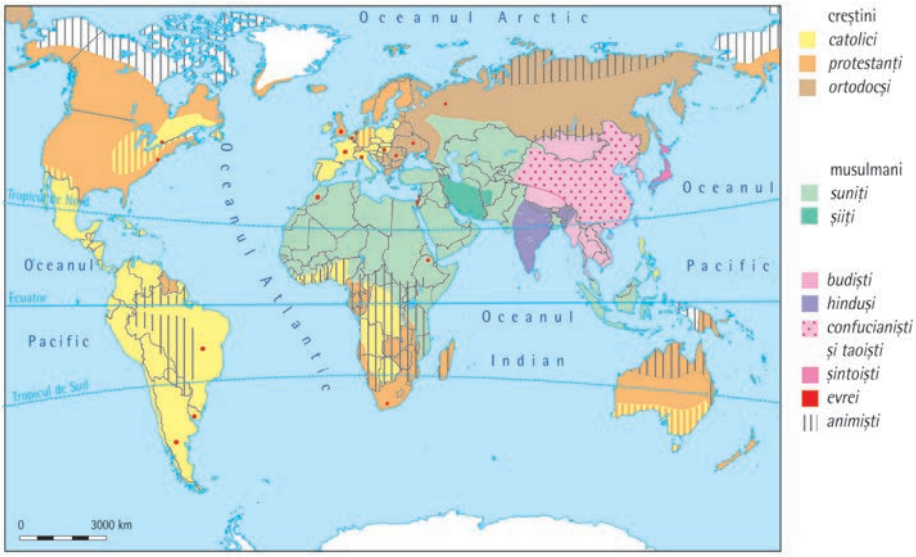

Diversitatea religioasă

În prezent, un aspect foarte important al populației este reprezentat de diversitatea religioasă (sau confesională).

Creștinismul, cu origini în religia iudaică, este o religie asumată de peste 2,1 mld. de persoane. Cuprinde catolici (cu centrul religios la Vatican), ortodocși, protestanți (luterani, calvini sau anglicani) și câteva grupuri mai mici.

Islamismul (sau mahomedanismul) cuprinde două grupe: sunniți (în cea mai mare parte) și șiiți. Are ca centre religioase Mecca (centrul principal), Medina, Islamabad, Qom și altele. S-a extins în ultimul timp în state foarte populate (Nigeria, Indonezia), devenind a doua religie pe glob (cu 1,7 mld. de persoane).

Hinduismul este o religie a populațiilor care s-au stabilit cu peste 2 200 de ani în urmă în Asia de Sud.

Iudaismul (religia mozaică) este religia evreilor, fiind practicată (în Israel și în alte țări) aproape exclusiv de aceștia. Centrul religios este Ierusalim.

Alte religii cu un număr semnificativ de adepți sunt: budismul (în Asia de Sud și Sud-Est), confucianismul (în China), taoismul, șintoismul (în Japonia) și animismul. Au apărut și religii noi (îndeosebi în America de Nord și Europa), dar există și un număr însemnat de persoane fără religie declarată.

APLICAȚII – ACTIVITATE DE GRUP

Limba în care ne exprimăm – o carte de vizită în lume

Organizați-vă în 4–5 grupe de elevi. Fiecare grupă va încerca să răspundă la întrebările de mai jos. Răspunsurile fiecărei grupe vor fi expuse, astfel încât toți colegii să le poată cunoaște.

1. Cum credeți că au apărut familiile lingvistice? Dar limbile individualizate din cadrul fiecărei familii?
2. Care credeți că sunt cele mai vechi limbi?
3. Ce asemănări și deosebiri există între limbile romanice?
4. De ce credeți că limba engleză este în expansiune?
5. Ce popoare vorbeau limba latină?

ANALIZAȚI ȘI REZOLVAȚI

1. Precizați, utilizând și harta politică a lumii de la paginile 16–17, câteva țări și regiuni în care sunt prezente semnificativ următoarele categorii de apartenenți la religii: animiști, hinduși, confucianiști și taoiști, budiști, ortodocși, musulmani șiiți și sunniți, catolici, evrei (religia mozaică sau iudaism).
2. Pe baza celor învățate la istorie sau din lecturi proprii, prezentați 2–3 exemple de relații între grupuri de oameni sau țări care au religii diferite.

Vatican

TERMENI SPECIFICI

Animism – credința prin care sunt personificate elemente și fenomene din natură (animale, copaci etc.).

Creștinism – religie derivată din iudaism, care este bazată pe experiența și pildele lui Isus Cristos, transmise ulterior de cei 12 apostoli.

Iudaism – religie practicată în Iudeea, pe baza învățăturii lui Moise; este religia națională a evreilor.

Religie – sistem unitar de credințe și practici referitoare la ființe sau forțe supranaturale care determină formarea unei comunități în jurul acestora.

MOBILITATEA POPULAȚIEI

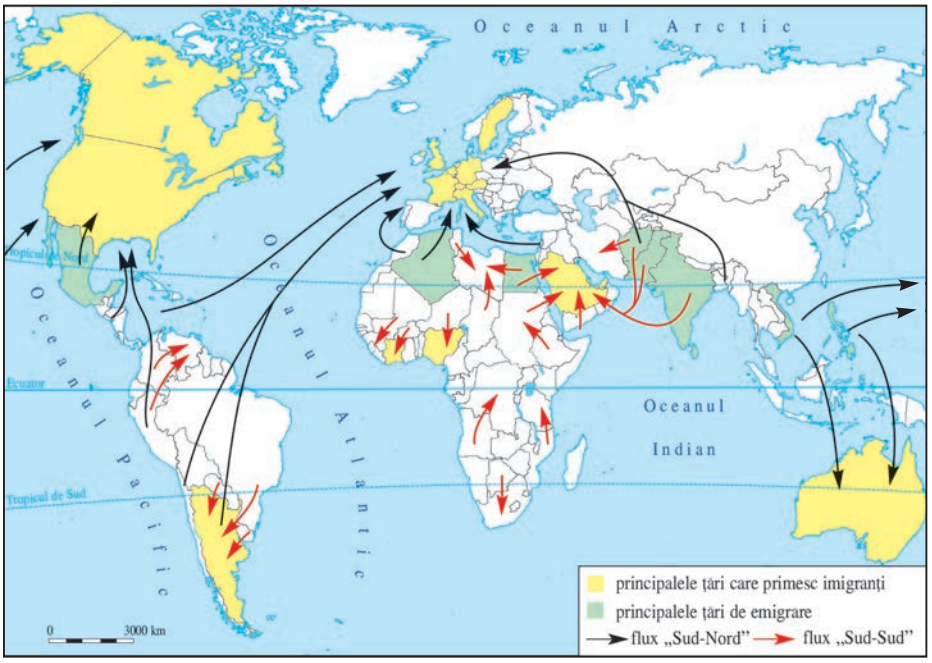

ANALIZAȚI ȘI REZOLVAȚI

Urmăriți harta alăturată și, pe baza acesteia:

- Identificați și localizați principalele țări de unde populația pleacă (țări de emigrare) și pe cele unde ajung (țări de imigrare).
- Precizați două–trei exemple de migrații ale popoarelor de-a lungul timpului, despre care ați învățat la istorie.

INVESTIGAȚIE

Grupați-vă câte 4–5 elevi. Fiecare grupă va realiza o investigație, pornind de la următoarele patru teme:

1. Ce cauze au avut migrațiile de-a lungul istoriei? Dați 3–4 exemple.
2. De ce se deplasează astăzi oamenii? Precizați câteva cauze.
3. Identificați câteva exemple de mobilitate a populației dintr-o țară în alta, utilizând harta alăturată.
4. Unde și de ce se deplasează oamenii din localitatea voastră?

Fiecare grupă va prezenta concluziile la care a ajuns. Discutați și comparați rezultatele cu colegii din celelalte grupe.

TERMENI SPECIFICI

Emigrare – fenomen de plecare a populației din spațiul de locuire.
Imigrare – fenomen de sosire a populației (în grupuri sau persoane individuale) din alte țări spre o anumită regiune sau țară.
Migrare – fenomen de deplasare definitivă sau temporară a oamenilor.
Mobilitatea populației – deplasarea populației dintr-un loc în altul, în grup sau individual.

Mobilitatea populației reprezintă deplasarea realizată dintr-un loc în altul. Populația s-a deplasat din momentul apariției ei (antropogeneză), apoi în perioade istorice (Antichitate, Evul Mediu, perioada modernă și contemporană). Cele mai cunoscute deplasări ale populațiilor au avut loc din Asia Centrală spre Europa (sec. IX–XV), din Peninsula Arabică spre nordul Africii (sec. VII–IX), iar după marile descoperiri geografice, din Europa spre regiunile nou descoperite.

În prezent, oamenii se deplasează din diferite motive dintr-o țară în alta. Fenomenul de migrație s-a amplificat în ultimii ani.

Atât în trecut, cât și în prezent, oamenii se află în deplasări temporare sau definitive din diferite regiuni și țări spre alte zone, precum și în interiorul țărilor; acestea formează **mobilitatea populației în teritoriu**.

Deplasarea actuală a grupurilor umane sau a persoanelor individuale au la bază, în principal, existența unor zone de conflict, cauze economice (condiții și locuri de muncă etc.), religioase, demografice (creșterea numărului de locuitori din țările de plecare) și altele.

Migrația oamenilor poate să aibă un caracter reglementat (legal) sau să nu fie reglementată (migrație ilegală).

REȚINEȚI

- Populația planetei este, în ansamblul ei, neomogenă.
- Omenirea este diversă, sub multiple aspecte (religie, limba vorbită, structura etnică, diversitatea fizionomică sau rasială, sex, mediul de viață – urban sau rural – profesie, apartenența la un grup etc.).
- Diversitatea populației nu trebuie să fie o piedică în calea realizării unei largi colaborări și cooperări între popoare, grupe de oameni, țări, grupe de țări și regiuni.

AȘEZĂRILE OMENEȘTI – FORME DE LOCUIRE ȘI DIFERENȚIERI TERITORIALE

Așezare rurală cu iurte în Mongolia

Iglu – locuință tradițională arctică

Sat din Italia (cu trulli)

Sat din Austria (Hallstatt)

Așezările omenești reprezintă forme de locuire colectivă permanentă a unui anumit teritoriu.

Cele mai mici așezări au câțiva locuitori, iar cele mai mari pot ajunge la câteva milioane de persoane.

Așezările omenești reprezentau locuri de adăpost față de diferite fenomene naturale (ploi, inundații, frig, căldură), de animale sau de alți oameni.

Se consideră că există două categorii mari de așezări: **rurale** (sate) și **urbane** (orașe).

Așezările omenești cuprind: **suprafața** pe care sunt situate construcțiile (locuințele), un anumit **teritoriu înconjurător**, **căi de acces**, precum și **locuitorii acestora și activitățile lor economice**.

APLICAȚII – ANALIZĂ CRITICĂ

Pe baza experienței voastre personale și a celor învățate, analizați modul de locuire în sate și în orașe, comparativ. Realizați un tabel asemănător celui de mai jos.

	Așezări rurale	Așezări urbane
Avantaje		
Dezavantaje		

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

Priviți fotografiile alăturate și, pe baza acestora și a informațiilor din diferite surse, precizați pentru fiecare dintre localități:

- ce reprezintă;
- unde se află;
- din ce materiale naturale sunt construite casele din imagini;
- ce condiții naturale există;
- o caracteristică specifică pentru fiecare localitate;
- posibilitățile de procurare a hranei;
- modul de a ajunge acolo;
- numărul aproximativ de locuitori;
- posibile pericole.

TERMENI SPECIFICI

Sat – așezare umană cu un număr relativ mic de locuitori (în general, formând o comunitate înrudită), condiții minime de locuire și activități predominant agricole; denumirea provine din limba latină (*fossatum* = sat).

Oraș – așezare cu un număr mai mare de locuitori decât satul, dotări (de exemplu, canalizare, alimentare cu apă și energie), construcții mai înalte etc. Orașele se disting prin activități neagricole (industrie, transport, servicii).

Urban – referitor la orașe (populație, construcții, economie); denumirea provine din limba latină (*urbs* = oraș).

REȚINEȚI

O așezare este formată din:

- suprafața construită;
- teritoriul înconjurător;
- căi de acces și străzi;
- locuitori (populația);
- activitățile economice.

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

Observați fotografiile alăturate și, pe baza acestora și a informațiilor din alte surse, precizați pentru fiecare oraș:

- unde este situat;
- ce element natural este cel mai vizibil;
- 2–3 activități ale oamenilor;
- aspectul urban principal;
- o caracteristică pentru care ar merita vizitat.

Machu Picchu

Kyoto – arhitectură imperială

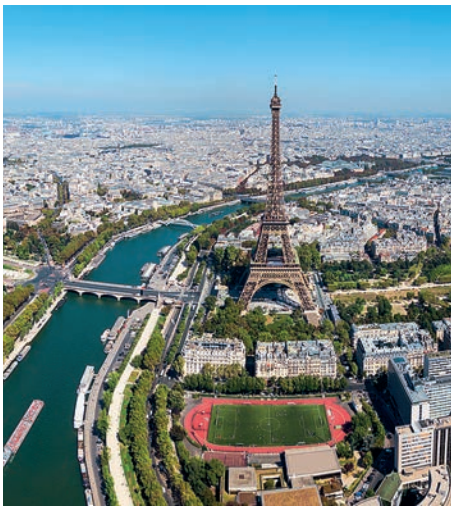

Paris

New York

Evoluția așezărilor omenești

Așezările au evoluat de-a lungul timpului. În Paleolitic și Neolitic existau așezări mici, locuite de oameni înrudiți, care formau o familie.

În Antichitate, așezările au crescut ca număr de locuitori, ca efect al creșterii populației și s-au diferențiat mai clar în sate și orașe.

În Evul Mediu, orașele încep să se dezvolte prin crearea unor sisteme de apărare (ziduri), canalizare, ateliere meșteșugărești, organizarea unor activități comune, instituții. Existența unor războaie frecvente a dus la extinderea formelor de apărare.

ATENȚIE!

În diferite statistici și pe diferite site-uri populația aglomerațiilor urbane, ordinea și mărimea acestora prezintă valori care diferă de la o sursă la alta. Cauza o reprezintă întinderea luată în considerare în fiecare caz.

TERMENI SPECIFICI

Polis – oraș în Antichitate (în Grecia, Persia, de la *polis* = oraș); polisurile au reprezentat în Grecia antică, în mod frecvent, orașe-stat.

Populația urbană

În epoca modernă și contemporană, orașele cresc demografic și ca importanță, dar în mod inegal, din cauze foarte diferite. Fenomenul de creștere a orașelor în teritoriu, mărime și populație se întâlnește peste tot pe glob și este denumit **urbanizare**.

Populația urbană reprezintă mai mult de jumătate din populația totală a planetei.

Orașele s-au dezvoltat din mai multe cauze, cum ar fi:

- creșterea numărului de locuitori;
- creșterea în teritoriu și includerea unor localități din jurul lor;
- creșterea importanței activităților economice (porturi, noduri de transport);
- lipsa unor orașe concurente în apropiere;
- dezvoltarea unor funcții administrative (de capitală sau centru regional);
- decizii politice de dezvoltare.

În statisticile internaționale, orașele mari sunt considerate împreună cu alte orașe din apropiere, formând **aglomerații urbane**.

Aglomerații urbane (mil. loc. 2021)

Aglomerația urbană	Țara	Populație (mil. loc.)
Sao Paulo	Brazilia	22,0
Ciudad de Mexico	Mexic	21,8
Shanghai	China	21,8
Cairo	Egipt	21,3
New York	SUA	19,8
Dhaka	Bangladesh	19,6
Beijing	China	19,0
Mumbay	India	18,4
Shenzen	China	17,5
Delhi	India	16,4
Istanbul	Turcia	15,9
Buenos Aires	Argentina	15,5
Karachi	Pakistan	14,9
Calcutta	India	14,1
Tokyo	Japonia	14,0
Chendu	China	13,6
Manila	Filipine	13,5
Lagos	Nigeria	13,3
Kinshasa	RD Congo	13,1
Los Angeles	SUA	13,0
Rio de Janeiro	Brazilia	12,8
Paris	Franța	12,6
Moscova	Fed. Rusă	12,5
Lima	Peru	12,0
Londra	Regatul Unit	11,3
Lahore	Pakistan	11,1

Orașele cu o importanță foarte mare sunt considerate **metropole**, iar concentrările urbane de mari dimensiuni se numesc **megalopolisuri**.

Cairo

Sao Paulo

Shanghai

ACTIVITATE DE GRUP

Organizați-vă în grupe de câte 2–3 elevi. Alegeți o aglomerație urbană dintre cele alăturate și realizați o scurtă prezentare a acesteia, folosind informații din diferite surse (internet, enciclopedii etc.). Prezentarea va trebui să cuprindă cele mai importante aspecte geografice. Fiecare grupă va desemna un elev care va prezenta, în cel mult un minut, 2–3 caracteristici ale aglomerației urbane studiate.

APLICAȚII

Analizați tabelul de mai sus, apoi:

1. denumiți și localizați orașele reprezentate;
2. prezentați câte o caracteristică pentru 2–3 orașe, la alegere;
3. realizați o scurtă discuție asupra fiecărei cauze a creșterii orașelor.

REȚINEȚI

- Formele principale de locuire sunt așezările rurale și așezările urbane.
- Așezările au evoluat în timp, ca rezultat al mai multor factori.
- Orașele actuale sunt în creștere a populației, teritoriului ocupat și al importanței.

TERMENI SPECIFICI

Megalopolis – concentrare de orașe mari și foarte mari situate în continuitate, cu un număr mare de locuitori și teritoriu delimitat; termenul provine de la *mega* = foarte mare și *polis* = oraș.
Aglomerație urbană – grupare de orașe situate în jurul unui oraș mai important; populația acesteia este considerată ca număr total al locuitorilor aglomerației.

RESURSELE NATURALE ȘI VALORIFICAREA ACESTORA

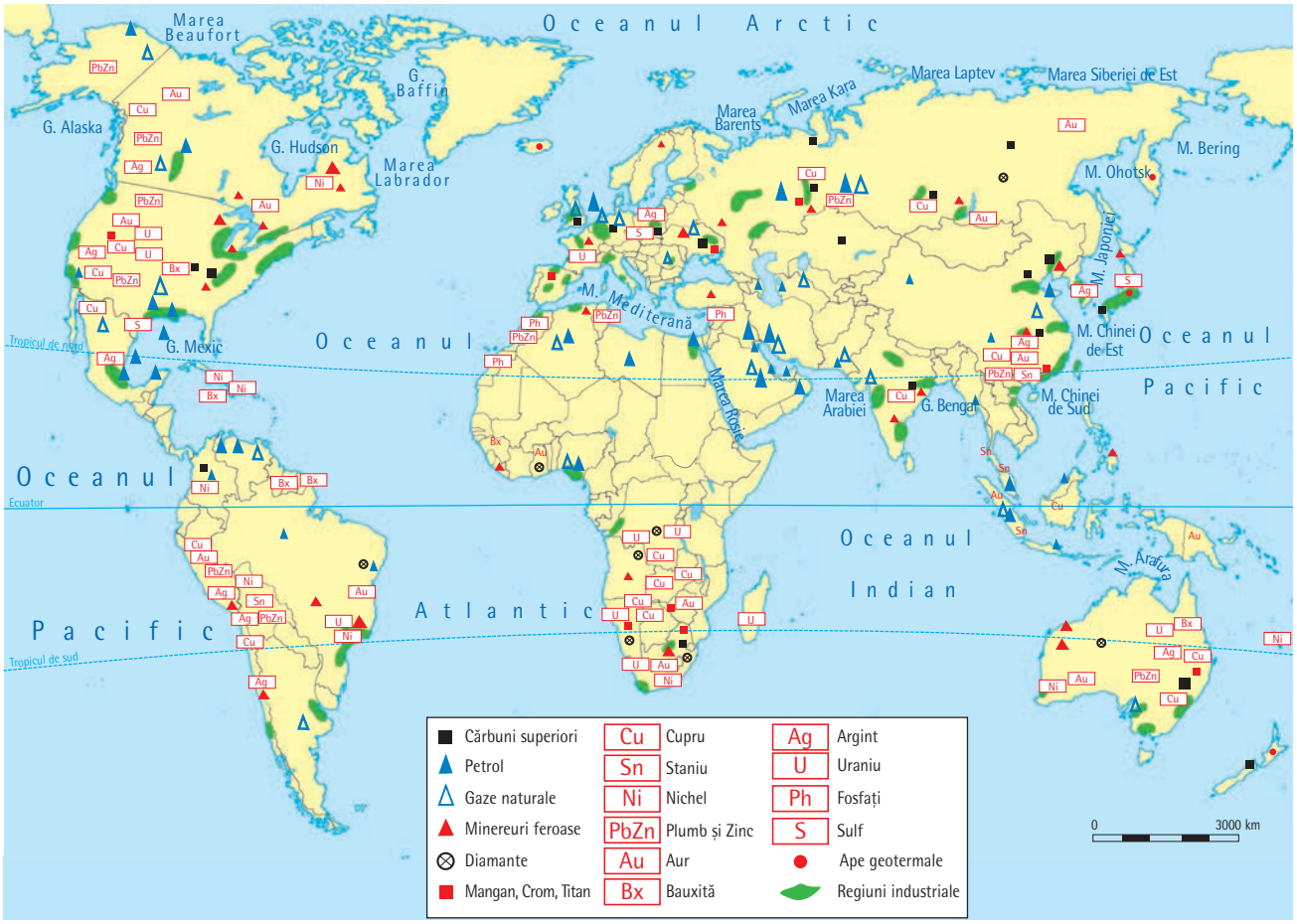

Resursele energetice și minerale ale Terrei

Resursele naturale ale planetei sunt:

- **resurse energetice**: cărbunii, petrolul, gazele naturale, minereuri radioactive, energia din interiorul scoarței (de exemplu, energia geotermală), energia solară, energia provenită de la vânt (energia eoliană), energia apelor curgătoare și a oceanelor (maree, valuri, curenți), hidrogenul etc.
- **resursele minerale** (minereuri feroase, neferoase, resurse nemetalifere, roci de construcție);
- **resurse de sol** (pentru agricultură);
- **resurse biotice**: din domeniul acvatic (mări, oceane, lacuri, râuri) și din domeniul continental (păduri, vegetație ierboasă, resurse cinegetice).

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

Harta de mai sus redă, într-un mod generalizat și simplificat, repartiția geografică a resurselor energetice și minerale. Utilizând această hartă și harta politică a lumii, precizați câte 2–3 țări care au resurse de:

- petrol;
- gaze naturale;
- cărbuni superiori;
- minereuri feroase;
- diamante;
- aur;
- bauxită;
- uraniu.

APLICAȚII

Grupați resursele naturale prezentate mai sus după:

a. locul în care sunt situate în: resurse de adâncime și resurse de suprafață;
b. după geosfere (din litosferă, atmosferă, hidrosferă, biosferă);
c. după utilizarea lor în timp (epuizabile, inepuizabile);
d. după modul de a se reface (neregenerabile, regenerabile).

Sondă de extracție a petrolului

Cărbune extras din carieră

Pădurea – o importantă resursă a planetei

Exploatare de sare

Utilizarea resurselor (exemple)

Resursele au o largă utilizare în activitățile industriale, agricole, în construcții și indirect, în servicii. Cele mai folosite resurse în prezent sunt:

– **petrolul** – pentru obținerea diferitelor produse (în rafinării și centre petrochimice), pentru obținerea energiei electrice (în termocentrale care folosesc produse petroliere), transporturi (automobile, avioane, locomotive Diesel), încălzirea locuințelor etc.;

– **cărbunii** se folosesc în metalurgie (sub formă de cocs) pentru obținerea energiei electrice, pentru încălzire (mai ales lignitul);

– **gazele naturale** sunt utilizate pentru obținerea energiei electrice (în termocentrale), a unor produse chimice, dar și pentru încălzire;

– **minereurile radioactive** (îndeosebi uraniu) sunt folosite pentru obținerea energiei electrice (în atomocentrale), în medicină și cu destinație militară;

– **sarea** este folosită în alimentație și în obținerea unor produse chimice.

– **bauxita** este utilizată pentru producerea aluminiului, metal foarte important în unele ramuri industriale.

APLICAȚII

După modelul de mai sus, precizați la ce se utilizează: minereurile de fier, minereurile neferoase principale (cupru, plumb, zinc, aur), rocile de construcție, energia apelor (hidroenergia), apele geotermale.

Amintiți-vă ce ați învățat până acum la: geografie, istorie, tehnologie, științe ale naturii, biologie. Apelați și la experiența voastră și la diferite surse (internet, enciclopedii).

ANALIZAȚI ȘI REZOLVAȚI

Pe baza cunoștințelor de până acum și a imaginilor alăturate:

1. Precizați, pentru fiecare resursă naturală:
   - aspectul exterior;
   - procesele tehnologice prin care este transformată;
   - produse principale;
   - substanțe poluante rezultate.
2. Prezentați avantajele utilizării resurselor regenerabile.
3. Enumerați resursele care, prin transformare, nu duc la poluare.
4. Cum credeți că se poate aprecia ce cantitate dintr-o anumită resursă există pe glob? Dați câteva exemple.

ACTIVITATE DE GRUP

Organizați-vă în 9 grupe. Fiecare grupă va identifica pe baza hărții alăturate, la alegere, resursele din următoarele țări: Australia, Canada, Brazilia, SUA, China, Federația Rusă, India, Arabia Saudită, Iran.

Prezentați, pe scurt, rezultatele la care ați ajuns.

TERMENI SPECIFICI

Resursă naturală – orice element sau fenomen din natură care, așa cum este sau transformat, poate fi întrebuințat de om.

Resurse regenerabile – resurse care se reînnoiesc în timp scurt (fauna, pădurile, solul, hidroenergia, energia geotermală etc.).

Resurse neregenerabile – resurse care nu se regenerează într-un timp relativ scurt (cărbuni, petrol, minereuri etc.).

Resurse biotice – totalitatea resurselor din biosferă: păduri, pășuni, plante cultivate (care formează biosfera transformată), vegetație ierboasă, animale, viețuitoare marine (alge, pești, crustacee etc.).

Resurse cinegetice – totalitatea animalelor terestre care se pot vâna.

DOMENIILE ACTIVITĂȚILOR ECONOMICE PE TERRA

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

Analizați fotografiile alăturate și, pe baza acestora:

1. Prezentați, pe scurt, specificul fiecărei activități.
2. Pentru fiecare imagine, precizați alte 2–3 activități asemănătoare.
3. Denumiți ce elemente sunt necesare pentru a se organiza o activitate economică asemănătoare celor din imagini; aveți în vedere:
   - realizarea construcțiilor în care se desfășoară fiecare activitate;
   - ce necesitate a oamenilor este urmărită în fiecare caz;
   - care sunt materiile prime folosite;
   - ce rol are tehnologia.

ȘTIAȚI CĂ?

Pentru gruparea domeniilor economice se folosește și împărțirea lor pe sectoare de activitate, astfel:
- sectorul primar (agricultura și activități conexe);
- sector secundar (industria);
- sector terțiar (serviciile).

TERMENI SPECIFICI

Economie – activitate de producere a unor bunuri (agricole și industriale) și servicii, destinate consumului, transportului și comercializării acestora.
Industrie – transformarea resurselor naturale (energetice, minerale etc.) prin procese tehnologice, cu scopul obținerii unor produse noi.
Servicii – activități destinate asigurării unor condiții, bunuri și produse destinate desfășurării proceselor economice și necesităților oamenilor.
Piscicultură – creșterea și valorificarea peștilor (în lacuri, heleșteie).
Acvacultură – creșterea plantelor și a animalelor acvatice în spații special amenajate.

Creșterea animalelor

Termocentrală pe bază de cărbuni

Transporturi aeriene

Prelucrarea petrolului

Activitățile economice cuprind următoarele mari domenii:

- **Agricultura** (cultura plantelor, creșterea animalelor) și activitățile complementare: vânătoare, pescuit, piscicultură, acvacultură.
- **Activitățile industriale** cuprind: exploatarea resurselor energetice și minerale, prelucrarea acestora și obținerea unor produse specifice fiecărei ramuri industriale; la acestea se adaugă construcțiile, cu diferite destinații (clădiri, poduri, șosele etc.).
- **Serviciile**, care reunesc mai multe activități: transporturi (navale, rutiere, feroviare, aeriene, transporturi prin conducte), comerț (interior și exterior), comunicații (internet, telefonie etc.), servicii financiare (bănci), turism, servicii educaționale și sanitare, servicii urbane etc.

Acestea formează **economia** unui oraș, a unei regiuni, țări, unități administrative și, într-un sens foarte larg, economia lumii contemporane.

APLICAȚII

1. Dați exemple de activități economice din localitatea voastră și din împrejurimi (din orizontul local).
2. Prezentați, pe scurt, o activitate economică, la alegere.
3. Precizați ce legături există între diferite ramuri și activitățile economice. Dați un exemplu.

AGRICULTURA

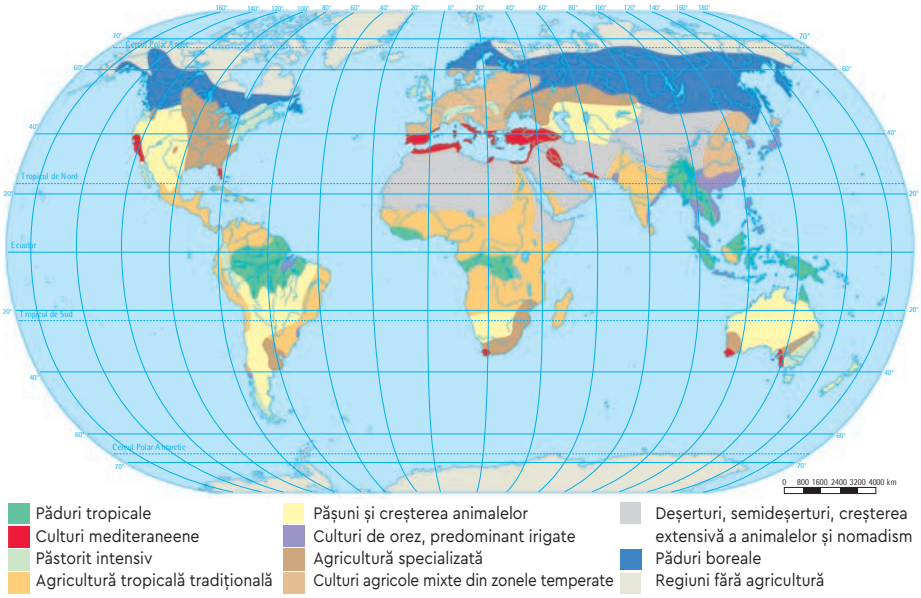

Tipurile de agricultură

Cultura cerealelor (porumb)

Pești – pescuit oceanic

Pentru desfășurarea unor activități agricole este utilizată **baza lor naturală** (denumită fond funciar agricol), cu ajutorul unor **mijloace tehnice** (tractoare, mijloace de transport, irigații, îngrășăminte chimice), reunite în diferite forme de organizare (cum ar fi fermele pentru cultura plantelor și animalelor).

Ramurile principale ale agriculturii sunt:

- **cultura plantelor** (cereale, plante tehnice, legume, leguminoase, cultura viței-de-vie și a pomilor fructiferi). Dintre cereale se cultivă: grâu, porumb, orz, orez, secară, ovăz, mei, sorg. Plantele tehnice mai cunoscute sunt: floarea-soarelui, sfecla-de-zahăr, trestia-de-zahăr, cânepă, in, iută.
- **creșterea animalelor** (bovine, ovine, porcine, bubaline, cabaline); apicultura (creșterea albinelor) și sericicultura (creșterea viermilor de mătase);
- **domeniile complementare** agriculturii sunt: vânătoarea, pescuitul, acvacultura, piscicultura.

Un domeniu înrudit îl reprezintă **exploatarea și întreținerea pădurilor** (silvicultura).

Pentru practicarea agriculturii sunt necesare, de asemenea, resurse financiare, resurse umane, posibilități de consum, desfacere și de comercializare a produselor agricole.

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

Analizați harta alăturată.

1. Precizați, pe baza acesteia, regiunile care au:
   - culturi de orez (rizicultură);
   - culturi agricole mixte din zonele temperate;
   - păduri tropicale și boreale;
   - culturi mediteraneene;
   - deșerturi și semideșerturi.
2. Pentru o regiune, la alegere, menționați condițiile naturale pe care le are (climă, ape, vegetație naturală, soluri).
3. Unde credeți că se practică cea mai performantă economie? Explicați de ce.
4. De ce credeți că este considerată agricultura și activitățile ei conexe ca sector primar al economiei?

ȘTIAȚI CĂ?

Baza naturală a agriculturii este formată din:

- terenuri agricole (35% din suprafața planetei), cuprinzând: terenuri arabile (11% din suprafața totală a lumii), pășuni și fânețe (24% din total);
- fond forestier (31%);
- alte destinații sau terenuri nefolosite (34%);
- solurile și calitatea naturală a acestora (denumită fertilitate) pentru agricultură.

REȚINEȚI

- Pentru desfășurarea eficientă a agriculturii, condiția principală o reprezintă solul și calitatea acestuia.
- Solurile sunt dependente de condițiile naturale și de aceea sunt foarte diferite. Proprietatea solului de a oferi substanțe minerale, organice, aer și apă plantelor cultivate este fertilitatea.

INDUSTRIA

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

1. Analizați activitățile industriale prezentate în imaginile alăturate și, pe baza acestora, precizați:
   - materiile prime utilizate în fiecare caz;
   - care sunt produsele finale;
   - cum se obțin aceste produse;
   - ce influență au activitățile industriale, pentru fiecare ramură în parte, asupra mediului înconjurător.
2. Există o activitate industrială de acest fel în apropierea voastră? Dacă există, realizați o scurtă prezentare a acesteia, după modelul de mai sus.
3. Cum poate fi stabilită importanța relativă a unei activități industriale față de alta?
4. Este posibilă o activitate industrială fără poluarea mediului?
5. Industria reprezintă sectorul secundar al economiei. De ce?

Sondă de petrol

Fabrică auto

Fabrică de avioane

Hidrocentrală

Mină

Șantier naval

Principalele ramuri industriale sunt:

- **industria energetică**: exploatarea resurselor energetice (cărbuni, petrol, gaze naturale etc.);
- **industria energiei electrice**: obținerea energiei electrice în termocentrale, hidrocentrale, centrale nucleare (atomocentrale), centrale eoliene și solare;
- **industria metalurgică**: metalurgia feroasă (producerea fontei, oțelului, laminatelor), metalurgia neferoasă (prelucrare minereurilor neferoase);
- **industria constructoare de mașini** produce: automobile, nave, avioane, produse electronice și electrotehnice, utilaje agricole, utilaje industriale, material rulant (locomotive, vagoane);
- **industria chimică** realizează: produse clorosodice, îngrășăminte, produse petrochimice, celuloză, hârtie, produse cosmetice, medicamente, detergenți;
- **industria materialelor de construcție** se ocupă cu extracția rocilor (marmură, granit, calcar), prelucrarea și obținerea unor produse noi (ciment, var, ceramică);
- **industria ușoară** realizează produse textile;
- **industria alimentară** produce ulei, zahăr, produse de panificație, conserve, vin, bere etc.;
- **industria lemnului** folosește lemnul obținând cherestea, mobilă etc.

TERMENI SPECIFICI

Revoluție industrială – perioadă de realizări tehnologice (motoare cu ardere internă, căi ferate, electricitate etc.) care au determinat apariția unor activități și ramuri noi (sec. al XIX-lea).
Concentrare industrială – concentrarea pe un anumit teritoriu a unor întreprinderi, activități industriale și ramuri care au legături între ele, precum și cu orașele din apropiere.
Manufactură – atelier de dimensiuni mici și cu un număr mic de lucrători, în care se obțin produse realizate îndeosebi manual (de unde și denumirea).

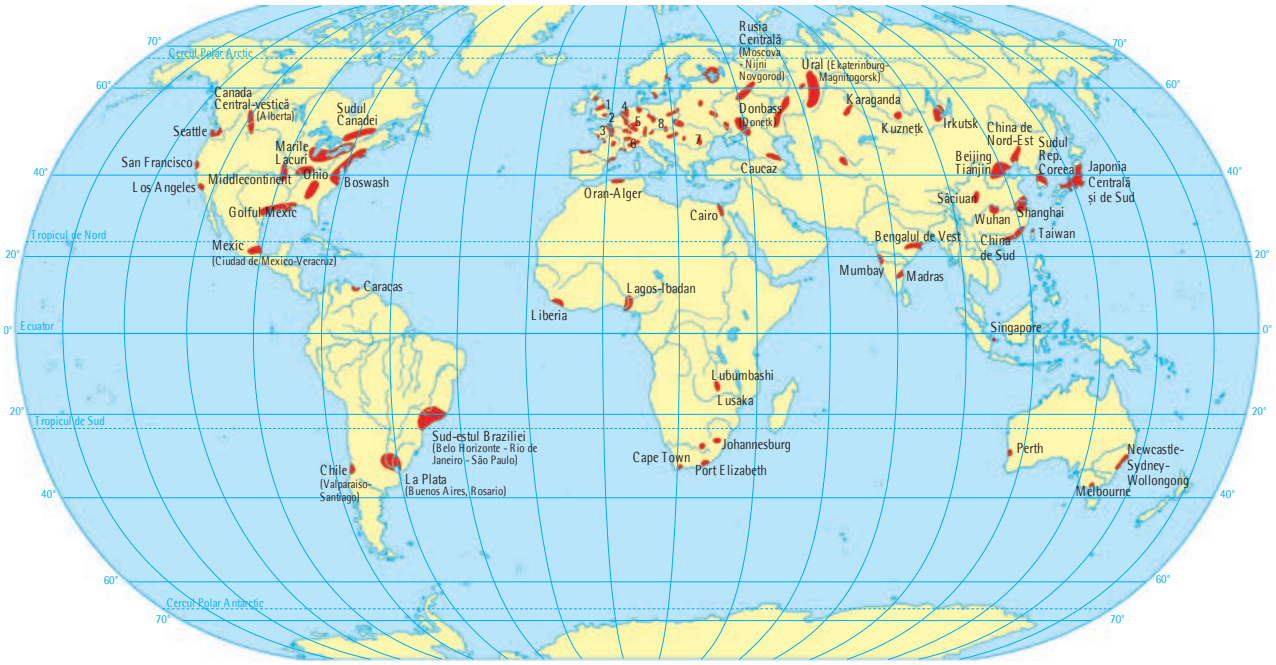

Cifrele de pe hartă reprezintă:

1. Anglia Centrală (Manchester–Leeds–Birmingham)
2. Anglia de Sud (Londra)
3. Nordul Franței (Paris)
4. Olanda–Belgia (Rotterdam–Anvers)
5. Rin–Ruhr (Essen–Köln)
6. Italia de Nord (Milano–Torino)
7. România Central-sudică (Brașov–Ploiești–București)
8. Silezia

Concentrări industriale

Deși au existat de mai mult timp activități industriale elementare (de tip manufacturier), industria a apărut și s-a dezvoltat în Europa, ca rezultat al „revoluției industriale".

Concentrările industriale redate pe harta de la mai sus s-au format în timp (sec. XIX–XXI). Cauzele și condițiile dezvoltării industriale sunt:

- existența unor resurse de materii prime în apropiere sau accesibile;
- posibilitatea de utilizare a unor tehnologii industriale noi;
- existența unei populații relativ numeroase, cu posibilități de calificare;
- resurse financiare pentru investiții în industrie;
- posibilități de desfacere a produselor;
- facilități de transport al materiilor prime și al produselor (porturi, căi ferate, șosele, canale navigabile);
- disponibilitatea comunităților de a dezvolta industrii noi și de a produce inovare tehnologică;
- existența unui sistem concurențial, dar și de cooperare.

În ultimii ani, schimbările de mediu cauzate de poluare pun într-o altă lumină realizările, importanța și efectele industriei.

APLICAȚII – ACTIVITATE DE GRUP

Realizați 7–8 grupe. Fiecare grupă va analiza câte o cauză a dezvoltării industriale și condițiile în care s-a realizat, la alegere, dintre cele prezentate mai sus.

Precizați, pentru fiecare caz, prin discuții în cadrul grupei, felul în care aceste cauze determină apariția și dezvoltarea unei industrii, ramuri sau întreprinderi.

Prezentați colegilor concluziile la care ați ajuns. Răspundeți întrebărilor celorlalți colegi.

ANALIZAȚI ȘI REZOLVAȚI

Analizați harta de mai sus și, pe baza acesteia:

1. Enumerați și localizați concentrări ale industriei din: America de Nord și Centrală; Europa; Africa; America de Sud; Asia de Est (China, Japonia, Rep. Coreea); Asia de Sud (India).
2. Prezentați, pentru aceste concentrări, ce resurse naturale există în apropiere, utilizând și harta de la pagina 38.

GÂNDIRE CRITICĂ

Dezvoltarea industriei a dus la un consum tot mai mare de resurse și la creșterea poluării.

- Menționați avantaje și dezavantaje ale dezvoltării industriei.
- Precizați cum ar fi industria fără emisia de substanțe poluante. Dar dacă ar crește în continuare?
- Cum ar putea exista o industrie care să nu utilizeze resursele actuale?

SERVICIILE

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

Observați imaginile alăturate și, pe baza acestora, precizați:
- care sunt serviciile oferite în fiecare caz în parte;
- rolul fiecărei categorii în:
  a. dezvoltarea economiei;
  b. nivelul de trai al oamenilor;
- ce alte activități economice (resurse, industrii, alte servicii) sunt necesare pentru fiecare tip de servicii din imagini.

Aeroport

Transportul energiei electrice

Stațiune montană

Bursă financiară

PROIECT

Realizați o listă cât mai completă a serviciilor pe care le întâlniți în jurul vostru.

Aveți în vedere toate componentele posibile enumerate în textul alăturat.

Explicați, pe scurt, care sunt serviciile pe care le considerați cele mai importante pentru existența voastră.

APLICAȚII – ACTIVITATE DE GRUP

Împărțiți-vă în 10 grupe. Fiecare grupă va analiza **câte o categorie de servicii** dintre cele prezentate (în fotografii și text), se va documenta și va realiza o scurtă prezentare cu următoarele aspecte:
- când a apărut (cu aproximație);
- ce utilitate are;
- cum se realizează;
- ce este necesar pentru a funcționa;
- câteva exemple.

Prezentare va fi făcută de câte un elev din fiecare grupă. Prezentările vor fi reunite într-un portofoliu comun, pentru a putea fi consultate de toți colegii.

Serviciile reunesc activități complementare agriculturii, industriei, construcțiilor, dar și cele care au efect asupra calității vieții oamenilor. Cele mai importante sunt:
- **Comerțul**: activitățile de vânzare–cumpărare, interne (comerț intern) și externe (comerț exterior).
- **Transporturi rutiere**, realizate pe șosele, autostrăzi, drumuri, poduri rutiere, cu ajutorul mijloacelor auto.
- **Transporturi feroviare**, pe căi ferate (prin gări, stații de triaj, noduri feroviare) și prin mijloace destinate acestora (locomotive, vagoane, poduri, trenuri de mare viteză etc.).
- **Transporturi aeriene**, realizate pe rutele dintre aeroporturi, cu mijloace aeriene.
- **Transporturi navale**, efectuate pe mări, oceane, canale, fluvii, lacuri, cu nave comerciale și de pasageri.
- **Transporturi speciale**, realizate prin conducte (de petrol, gaze naturale, apă, diferite soluții) și linii de înaltă tensiune (pentru energie electrică).
- **Telecomunicațiile și internetul** facilitează comunicațiile, transmiterea informațiilor și a datelor, realizându-se cu ajutorul mijloacelor dotate cu fibră optică, sateliți și, mai rar, prin cabluri; se utilizează în prezent foarte multe telefoane portabile.
- **Turismul** este o activitate recreativă care permite relaxarea oamenilor și satisfacerea unor necesități de cunoaștere și culturale.
- **Serviciile financiare** se realizează prin bănci, bursă, investiții, transfer de bani etc.
- **Serviciile mass-media** (TV, filme) s-au dezvoltat foarte mult și sunt observabile direct.

REȚINEȚI

Domeniile activităților economice

- Activitățile economice sunt agricultura, industria și serviciile.
- Activitățile economice se bazează pe resurse naturale (agricole, materii prime), investiții financiare, competențe ale oamenilor și diferite forme de servicii.
- În urma activităților economice se obțin produse agroalimentare, produse industriale, construcții. Acestea asigură progresul societății omenești dar, frecvent, duc și la poluarea mediului înconjurător.
- Activitățile economice au apărut în diferite momente istorice, s-au dezvoltat și s-au modificat în timp.
- Au existat două perioade foarte importante în evoluția economică a planetei: revoluția agricolă (în Neolitic) și revoluția industrială (în sec. al XIX-lea).

PORTOFOLIU – INVESTIGAȚIE PE TEREN

Realizați o investigație asupra localității voastre și a regiunii înconjurătoare (orizontul local). Observați, documentați-vă și notați, pe scurt, elemente esențiale despre:

- resursele naturale existente;
- agricultură (baza naturală, modul de utilizare a terenurilor, tehnologia agricolă, modul de organizare, plante cultivate, creșterea animalelor);
- industrie: ramuri principale, întreprinderi, produse;
- servicii: transporturi, comerț, comunicații etc.;
- oamenii și ocupațiile lor legate de economie;
- localizarea activităților economice;
- ce posibilități de dezvoltare credeți că există.

Pentru realizarea acestei investigații este utilă o hartă a orizontului local, pe care pot fi amplasate elementele de natură economică. Pentru ilustrare, se pot realiza fotografii relevante.

Concluziile acestei investigații vor face parte din portofoliul individual.

Atenție!

Traseele aeriene sunt desenate pe planiglobul de mai sus prin linii drepte. În realitate, sunt puțin curbate, urmând forma suprafeței Pământului.

ANALIZAȚI ȘI REZOLVAȚI

Pe baza hărții de mai sus:

1. Enumerați câte două aeroporturi din fiecare continent.
2. Precizați câte două linii aeriene din:
   - fiecare continent;
   - între două continente.
3. Ce lungimi au, cu aproximație, următoarele linii aeriene:
   - Beijing – New Delhi;
   - Londra – New York;
   - Jakarta – Johannesburg.
4. De ce sunt considerate serviciile ca sector terțiar?

ȘTIAȚI CĂ?

Revoluția agricolă este considerată perioada istorică (Neolitic) în care au fost selectate de oameni plantele de cultură, din alte plante, inițial sălbatice. Regiunile unde au apărut plantele de cultură sunt: Valea și Delta Nilului, Mesopotamia, Valea Indului, estul Chinei, bazinul Mării Mediterane, America precolumbiană (Mexic și Anzi).

EFECTELE ACTIVITĂȚILOR UMANE ASUPRA MEDIULUI ȘI CALITATEA VIEȚII

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

Observați imaginile alăturate și prezentați, pe scurt:

1. Care este elementul sau fenomenul cel mai vizibil în fiecare imagine și argumentați de ce.
2. Diferențele dintre imaginile situate în primul rând și cele din al doilea rând.
3. Care sunt elementele prezente în toate imaginile.

Poluarea apelor cu deșeuri de plastic

Incendiu de pădure

Poluarea apelor

Poluarea aerului

TERMENI SPECIFICI

Mediu înconjurător – totalitatea elementelor, fenomenelor și condițiilor care înconjoară societatea omenească și formează mediul de viață al acesteia.
Poluare – introducerea într-un element natural (apă, aer, înveliș biotic, sol) a unor substanțe străine, rezultate din procese tehnologice (denumite poluanți).

ȘTIAȚI CĂ?

Poluarea accidentală

- Există accidente care eliberează cantități mari de poluanți în locul în care se produc.
- Accidentele unor nave petroliere (produse în porturi sau în larg) au poluat porțiuni ale oceanelor, prin care au fost afectate viețuitoarele marine și calitatea apelor.
- Pe uscat, deteriorarea unor conducte de petrol poate produce efecte la suprafața solului și a vegetației.
- În același timp, arderea accidentală a vegetației forestiere duce la eliberarea unor cantități mari de fum în atmosferă. Aceste arderi influențează efectul radiației solare, calitatea aerului, dar și distrug vegetația de la sol.

La suprafața Pământului are loc contactul dintre geosferele naturale (atmosferă, hidrosferă, litosferă, biosferă) cu antroposfera (omul și activitățile sale).

Pe măsură ce populația planetei a crescut, influența omului a fost tot mai mare. Societatea omenească a transformat mediul ei de viață prin:

- ocuparea unor noi terenuri pentru agricultură;
- extinderea așezărilor, în special a orașelor;
- extragerea, utilizarea și transformarea resurselor naturale;
- introducerea în natură a unor substanțe și elemente care nu existau (poluarea mediului);
- transformarea și degradarea propriului mediu de viață, sub multe forme;
- utilizarea unor resurse și procedee tehnologice noi, nepoluante.

APLICAȚII

1. Aveți în vedere următoarele ramuri economice și activități:
   - exploatarea resurselor energetice și minerale;
   - metalurgia feroasă și neferoasă (cu obținerea unor produse metalurgice);
   - industria chimică;
   - obținerea energiei electrice în termocentrale;
   - transporturile (mijloace auto, șosele, căi ferate, transporturi navale.
2. Pentru două dintre aceste activități economice, la alegere, precizați:
   - ce produse (necesare oamenilor și altor ramuri) rezultă;
   - ce resurse naturale sunt utilizate în fiecare caz;
   - ce efecte au asupra mediului și cum pot fi reduse.

Pungă de plastic

Ambalaj din sticlă

Ambalaje din plastic

Electrocasnice uzate

Ambalaje din aluminiu

Deșeuri de hârtie

În activitatea zilnică folosim sticle, ambalaje metalice sau din mase plastice, pungi de plastic, hârtie, aparate electronice și electrocasnice, baterii etc. Este foarte greu să ne imaginăm activitatea zilnică fără aceste produse care devin, după folosire, deșeuri.

Poluarea reprezintă fenomenul de introducere în natură (aer, apa râurilor, lacurilor, mărilor, ape subterane, învelișul vegetal, sol, suprafața terenului) a unor substanțe străine, denumite **poluanți**.

În ultimii ani, o problemă tot mai dificilă pentru om și mediul său înconjurător o reprezintă depozitarea și acumularea deșeurilor; acestea sunt distruse, parțial, prin ardere, ceea ce duce la poluarea aerului. Focul (dirijat sau accidental) duce la pătrunderea în aer a poluanților rezultați. Zonele de conflicte militare degajă gaze și fum rezultate în urma exploziilor.

În cazul deșeurilor, oamenii trebuie să fie preocupați de depozitarea selectivă a acestora, în scopul reciclării lor.

ANALIZAȚI ȘI REZOLVAȚI

Pe baza fotografiilor alăturate, precizați:

1. Modul în care fiecare dintre deșeurile reprezentate influențează mediul înconjurător.
2. Putem să ne lipsim sau nu de produsele respective?
3. Ce se produce prin arderea deșeurilor din materiale plastice?
4. În cât timp se degradează ambalajele din plastic, sticlă și hârtie?

ȘTIAȚI CĂ?

Un fenomen nou – acumularea ambalajelor din plastic în oceane

Cele mai multe ambalaje din plastic sunt de unică folosință și sunt aruncate după utilizare. Ajungând în râuri și fluvii, acestea sunt transportate mai departe în mări și oceane. Curenții oceanici transportă apoi ambalajele plutitoare. Acumulându-se într-un număr foarte mare, constituie un pericol pentru animalele marine, dar și pentru încălzirea suprafeței oceanului.

Nave ale unor ONG-uri din Țările de Jos, de exemplu, au realizat acțiuni de colectare a ambalajelor din plastic din Oceanul Pacific. Aceste operațiuni sunt foarte dificile, dar extrem de utile. Cel mai important lucru este ca oamenii să nu mai arunce aceste ambalaje și să reducă, în acest fel, poluarea oceanelor.

APLICAȚII PRACTICE

Analiza și interpretarea caracteristicilor demografice și de locuire din orizontul local și apropiat. Provocări locale în context mondial. Trasee turistice aplicate pe domenii de interes. Regiuni turistice

1. Analiza și interpretarea caracteristicilor demografice și de locuire din orizontul local și apropiat

Prezentați, pe scurt, imaginile alăturate. Precizați, pentru fiecare, cum sunt influențate condițiile de locuire ale oamenilor.

Investigație în perechi – poster

1. Urmăriți caracteristicile prezentate în imaginile alăturate.
2. Identificați categoria de localitate în jurul căreia se află orizontul local și apropiat.
3. Documentați-vă asupra problemelor investigate pentru această localitate:
   a. caracteristicile demografice;
   b. caracteristici de locuire.
4. Dacă este posibil, accesați o hartă a orizontului local.
5. Realizați fotografii relevante pentru elementele observate.

Organizați-vă în perechi, pentru a putea studia mai amănunțit cele două componente (a și b). Realizați activitatea până la următoarea vacanță (sau săptămână liberă). Reuniți cele două părți și prezentați în prima oră de geografie, după vacanță, un poster cu principalele concluzii.

Localitate rurală medievală

Peisaj agricol

Oraș mic

Peisaj industrial

Oraș foarte mare

Localitate rurală mică

Caracteristicile demografice generale ale unui teritoriu (orizontul local, județ, regiune, țară, continent, planeta ca întreg) sunt:

- numărul de locuitori;
- evoluția recentă a acestuia (spor natural, migrație);
- diversitatea (structura) populației: lingvistică, națională, religioasă, pe vârste, sexe, profesiuni.

Caracteristici de locuire (pentru orice localitate):

- tipul de așezare (oraș, sat);
- caracteristici naturale care influențează locuirea;
- resurse și activități economice;
- servicii, transport, spații verzi;
- școala, clădiri, străzi, dotări;
- surse de poluare;
- colectarea deșeurilor.

Categorii de localități (pentru România):

- oraș foarte mare (București);
- orașe mari (100 000–400 000 loc.);
- orașe mijlocii (50 000–100 000 loc.);
- orașe mici (sub 50 000 loc.);
- localități rurale mari;
- localități rurale mici și mijlocii;
- localități foarte mici.

2. Provocări locale în context mondial

Incendiu de pădure

Inundație

Deplasarea oamenilor ca urmare a unor conflicte

Localitate cu o mare concentrare umană

Fenomene meteorologice extreme

Cutremur și urmările sale

La nivel mondial există o serie de probleme și provocări referitoare, printre altele, la populație și la mediul ei de existență. Printre acestea sunt și următoarele:

- creșterea diferențiată a populației globului;
- creșterea orașelor (ca întindere și populație);
- diminuarea unor resurse naturale de bază;
- poluarea accentuată;
- creșterea temperaturii (încălzirea globală);
- conflictele regionale și locale;
- migrațiile internaționale;
- arderile (dirijate sau accidentale);
- depozitarea și reciclarea deșeurilor.

Aceste probleme reprezintă provocări și se regăsesc, în forme diferite, și în context local. În mai multe situații există o legătură între situația la nivel local și cea de la nivel mondial.

ANALIZAȚI ȘI REZOLVAȚI

1. Precizați ce reprezintă fiecare fotografie.
2. Identificați, în fiecare caz, ce probleme demografice, de locuire și referitoare la mediul înconjurător sunt reprezentate.
3. Identificați și alte probleme de acest fel.
4. Notați aceste probleme pe o listă.
5. Menționați 4–5 provocări locale și mondiale, în ordinea efectelor acestora.

Completați lista cu alte probleme care există la nivel mondial și pe care le puteți identifica în diferite surse (mass media, cărți, surse internet etc.). În acest fel, veți avea o imagine cât mai completă asupra principalelor provocări actuale.

PROIECT

Observați cu atenție fenomene din orizontul local desfășurate în decurs de o lună. Pentru aceasta trebuie să realizați o activitate zilnică și sistematică. Corelați aceste observații cu fenomene asemănătoare la nivel mondial (inclusiv data la care se produc).

Pe baza acestor observații, realizați o prezentare în care să precizați următoarele:

- Există o legătură directă între acestea? Dacă da, care este aceasta?
- Există diferențe de manifestare? Care sunt?
- Ce măsuri se pot lua pentru diminuarea efectelor negative?
- Există posibilitatea prevederii unor fenomene locale?

Concluziile redactate se vor adăuga portofoliului personal.

Le puteți prezenta în următoarea oră de geografie sau după vacanță.

3. Trasee turistice aplicate pe domenii de interes. Regiuni turistice

Edificiu cultural antic – Epidaurus, Grecia

Viena

Munții Bucegi

Insula Creta

Sighișoara – oraș medieval

1. Amintiți-vă ce înțelegem prin turism.
2. Urmăriți imaginile alăturate și, pe baza acestora:
   - precizați ce elemente de interes turistic observați în fiecare imagine;
   - formulați în câteva cuvinte atractivitatea turistică a fiecărei fotografii;
   - menționați alte obiective turistice asemănătoare pe care le cunoașteți, identificate în diferite surse (cărți, internet).

Tipuri de turism (exemple):

- turism montan;
- turism balneoclimateric;
- turism cultural;
- drumeție și cicloturism;
- turism de pelerinaj;
- turism de final de săptămână;
- agroturism;
- turism de croazieră.

Turismul constituie o formă recreativă de petrecere a timpului liber. Acesta are un efect direct asupra fiecărei persoane, dar și asupra calității vieții.

Există o mare varietate de tipuri de turism, care sunt practicate în funcție de vârstă, ocupație și domenii de interes.

Câteva exemple:

- parcurgerea unor regiuni montane greu accesibile, care oferă experiențe spectaculoase; pot avea relief glaciar, carstic, creste, cursuri subterane etc.;
- vizitarea unor orașe, cetăți, castele, monumente istorice, satisfăcând interesul pentru realitatea cultural-istorică;
- litoralul, care oferă atractivitatea cunoscută și beneficii pentru sănătate;
- turismul balneoclimateric cu posibilități de tratament în stațiuni cu o varietate de ape și condiții de climă.

ANALIZAȚI ȘI REZOLVAȚI

Pe baza celor prezentate și a experienței voastre descrieți, pe scurt:

- care a fost cea mai recentă activitate turistică la care ați participat;
- ce ați urmărit în timpul acesteia și ce lucruri noi ați aflat;
- ce intenționați să vizitați în viitorul apropiat; explicați alegerea;
- cum trebuie să vă pregătiți pentru o activitate turistică.

Piramidă Egipt

Londra

Litoral amenajat

Rezervație naturală în Africa

Veneția

Cascada Victoria

Imaginile de mai sus redau obiective turistice situate în locuri diferite. Pe glob există mai multe regiuni turistice, cum ar fi:

- localizări istorice (Egipt, Grecia);
- peisaje montane spectaculoase (Munții Anzi, Alpi etc.);
- regiuni litorale (Marea Mediterană, Marea Roșie, Golful Mexic etc.);
- orașe mari (Paris, Londra, Viena, Roma, Atena etc.), fiecare cu multiple monumente arhitectonice, istorice și culturale;
- regiuni unicat (Veneția, Florida, Seychelles etc.);
- regiuni balneoclimaterice.

În țara noastră, o atractivitate mare prezintă: Delta Dunării, litoralul Mării Negre, Bucovina–Maramureș, orașe mari, stațiuni balneoclimaterice (peste 200), Munții Carpați (cu fenomene carstice, creste) în întregul lor, dar și pe diviziunile componente (Bucegi, Piatra Craiului, Munții Apuseni etc.).

ANALIZAȚI ȘI REZOLVAȚI

1. Prezentați, pe scurt:
   - ce reprezintă fiecare dintre imaginile alăturate;
   - unde se află;
   - interesul posibil al vizitatorilor;
   - tipul de turism;
   - posibilitatea de a ajunge din țara noastră;
   - pericole posibile, dacă le cunoașteți.
2. Realizați un scurt text, de aproximativ o jumătate de pagină, prin care să încercați să convingeți pe cineva să viziteze două dintre obiectivele turistice menționate.

PROIECT

Să realizăm un pliant turistic!

Realizați un proiect destinat vizitării turistice a unei regiuni din țara noastră, la alegere. Acest proiect trebuie să conducă la realizarea unui pliant de informare turistică.

Alegeți o regiune pe care ați vizitat-o recent sau o cunoașteți mai bine. Pentru aceasta, informați-vă din diferite surse asupra următoarelor:

- poziția regiunii și posibilități de acces;
- obiective naturale și cultural-istorice;
- posibilități de cazare (condiții, adrese);
- trasee principale din regiune;
- realizarea unei hărți turistice minime;
- fotografii relevante.

Acestea vor reprezenta părțile componente ale pliantului. Poate fi prezentat și sub forma unui poster.

Identificați o caracteristică a regiunii turistice prezentate, care poate să atragă turiștii.

Redactați un text, de câteva rânduri, expresiv și atractiv asupra regiunii.

DACĂ VREM SĂ ȘTIM MAI MULT...

Suceviița – mânăstire ortodoxă

Ce religii se practică în lumea contemporană?

Tabelul de mai jos redă principalele confesiuni actuale.

Confesiunea	Mil. pers.
Catolicism	1 500
Protestantism	820
Ortodoxism	400
Mozaism	20
Islamism	1 700
Hinduism	1 100
Budism	610
Animism	230
Religii orientale	1 400
Alte religii	60

Vatican – catedrala romano-catolică Sfântul Petru

Shwedagon, Myanmar – templu budist

Se consideră că există:
- trei religii universale (**creștinismul, islamismul** și **budismul**);
- religii etnice (hinduismul, șintoismul, iudaismul, confucianismul și taoismul), practicate de comunitățile fiecăreia dintre ele;
- religii tribale (animismul), practicate de comunități mici, arhaice.

Care sunt cele mai vorbite limbi pe Terra?

Tabelul de mai jos redă principalele limbi vorbite în prezent.

Limba	Nr. vorbitori (mil. pers.)
Chineza (mandarin)	1 320
Engleza	580
Hindi	520
Spaniola	460
Araba	320
Bengali	310
Portugheza	220
Rusa	170
Japoneza	130
Germana	110
Indoneziana	110
Franceza	100

Acest tabel reflectă vorbitorii nativi. În relațiile și organismele internaționale este utilizată, aproape generalizat, limba engleză, ceea ce face ca numărul real de utilizatori să fie mai mare. Este folosită, în unele cazuri, și limba franceză. În relațiile între state cu aceeași limbă se vorbesc și limba spaniolă, arabă, portugheză.

Fiecare limbă are, la rândul ei, **dialecte**. Acestea, derivând dintr-o limbă comună, permit înțelegerea lor de către toți locuitorii care le utilizează.

Limbile chineză, hindi și bengali se utilizează aproape exclusiv pe teritoriul țărilor respective (China, India, Bangladesh), ceea ce face ca vorbitorii acestor limbi să fie de peste 2 miliarde de persoane.

Limbile engleză, spaniolă și portugheză, considerate ca limbi internaționale, sunt vorbite de peste 1,1 miliarde de persoane.

Limbile se grupează în mai multe familii. De exemplu, familia indo-europeană cuprinde mai multe ramuri (romanică, germanică, balto-slavă și indo-persană), precum și alte limbi cu o utilizare mai restrânsă (greaca, armeana, albaneza, celta).

Turnul Babel (Babilon), tablou de Pieter Bruegel cel Bătrân, 1563

APLICAȚII

Informați-vă asupra semnificației Turnului Babel. Care este relația sa cu limbile pământului?

Evoluția populației unor țări

Tabelul alăturat cuprinde date demografice (numărul de locuitori) între 1990 și 2022 pentru câteva țări. Se observă:

- creșterea mai mare a populației Indiei (cu aproape 50 mil. pers.), în comparație cu a Chinei;
- creșterea accentuată a populației unor țări, cum ar fi Bangladesh, Nigeria, Mexic, Algeria, Egipt;
- populația a rămas aproape constantă pentru unele state.

Creșteri mari ale populației s-au înregistrat și în alte țări, care nu au fost cuprinse în tabel, cum ar fi: RD Congo, Maroc, Uganda, Tanzania, Pakistan, Indonezia și altele.

Statul	Populația (mil. loc.)			
	1990	2003	2010	2022
China	1 120,0	1 288,7	1345,8	1 411,7
India	853,4	1 068,6	1 161,0	1 370,5
Bangladesh	114,8	146,7	162,0	166,3
Nigeria	118,8	133,9	154,7	206,3
Mexic	88,6	104,9	109,6	126,0
Federația Rusă	–	145,5	141,9	146,1
Țările de Jos	14,9	16,2	16,6	17,6
România	23,3	21,6	21,5	19,2
Germania	79,5	82,6	82,1	83,2
Algeria	25,6	31,7	35,0	44,6
Egipt	54,7	72,1	77,8	102,9
Brazilia	150,4	176,5	191,5	213,4
Japonia	123,6	127,5	127,5	125,5

Forme de organizare și de guvernământ

După modul de organizare internă

- state unitare (centralizate): Franța, România, Bulgaria;
- state federale: SUA, Brazilia, Mexic, Canada, India, Elveția, Austria, Germania, Federația Rusă, Canada.

După forma de guvernământ:

- republici (161 din 196);
- monarhii (35), în care regele (monarhul) este șeful statului, în mod simbolic (Regatul Unit, Țările de Jos, Spania, Japonia, Danemarca etc.) sau efectiv (Maroc, Arabia Saudită).

După criterii combinate (economice, populație, puterea financiară, PIB – produsul intern brut etc.), principalele 12 țări sunt, în ordine: SUA, China, Japonia, Germania, Rep. Coreea, India, Federația Rusă, Canada, Italia, Brazilia, Regatul Unit, Franța.

Care este originea plantelor de cultură?

Se consideră că agricultura a apărut cu 10 000–9 000 ani în urmă, în Neolitic. Momentul este denumit „revoluția agrară". Cele mai vechi plante de cultură au fost cultivate începând cu aproape 10 000 de ani în urmă.

Există mai multe regiuni de origine a plantelor de cultură și ale agriculturii. Acestea sunt prezentate mai jos, cu plantele de cultură originare din fiecare regiune.

Există, de asemenea, regiuni în care au fost domesticite anumite animale.

Europa	orz, secară, ovăz
Orientul Apropiat	grâu, in, mazăre
China	mei, soia, orez, varză
Asia de Sud-Est	trestie-de-zahăr, banana
Africa Centrală	sorg
America de Nord	floarea-soarelui, dovleac
America Centrală	porumb, fasole, bumbac, ardei
America de Sud	cartof, arahide, manioc, ananas

Lan de grâu

Cultivarea orezului

RECAPITULARE

Antroposfera („sfera oamenilor") cuprinde populația planetei, activitățile sale și rezultatele acestor activități. Aceasta reprezintă o sferă, ocupând aproape integral suprafața Pământului.

Numărul de locuitori a crescut ca rezultat al sporului natural (diferența dintre natalitate și mortalitate), populația Terrei depășind de curând 8 miliarde de persoane.

Populația este răspândită inegal pe glob, ca rezultat al mai multor cauze (naturale, economice, sociale).

Populația Terrei este diversă, în raport de religie, limba vorbită, etnie, cultură, pregătire, sex etc.

Oamenii trăiesc în așezări stabile: localități rurale sau urbane.

Activitățile principale ale locuitorilor planetei noastre sunt: agricultura, industria și serviciile; fiecare dintre acestea având ramuri, materii prime, procese tehnologice și produse.

În urma activității oamenilor: s-au realizat *construcții* (orașe, șosele, căi ferate, poduri etc.), se obțin *produse agricole* (vegetale, animale, preparate sau conservate) și *produse industriale* (energie electrică, oțel, mașini etc.), se practică *diverse servicii* (de transport, comunicații, comerț). De asemenea, oamenii produc, transmit și stochează informație sub diferite forme și cu diverse destinații.

În prezent se adaugă diferite *substanțe poluante*, un număr în creștere de produse de consum, dar și multe deșeuri. Resursele naturale de bază (petrol, gaze naturale, minereuri) sunt în curs de diminuare.

Mediul înconjurător ca mediu de viață al oamenilor este într-un proces de degradare, iar planeta, după opiniile actuale, se află în curs de „încălzire globală". Există inițiative și realizări în domeniul protecției mediului de viață și al folosirii unor tehnologii nepoluante.

În prezent, principala problemă a lumii contemporane o reprezintă schimbările mediului înconjurător ca efect al modificărilor climatice.

Citiți textul de mai sus. Identificați și notați cinci idei principale referitoare la antroposferă, din care să rezulte caracteristicile acesteia. Rezumați într-o frază ce este **antroposfera**.

Ciudad de Mexico – peisaj urban

Centru de comandă al misiunilor spațiale, NASA, Houston, SUA

Centrală nucleară

Banchiză în curs de topire

AUTOEVALUARE

I. Notați, pe o pagină separată, răspunsul corect pentru fiecare dintre următoarele întrebări, identificând litera corespunzătoare acestuia, după modelul 1 – a, 2 – b, 3 – c.

1. Antroposfera are cea mai bună suprapunere cu:

a. biosfera (totalitatea viețuitoarelor);
b. hidrosfera;
c. suprafața uscatului;
d. suprafața totală a planetei.

2. Creșterea accentuată a populației poartă denumirea de:

a. explozie urbană;
b. explozie demografică;
c. mobilitate teritorială;
d. spor natural.

3. Cel mai populat stat din lume este, în prezent:

a. China;
b. India;
c. Indonezia;
d. SUA.

4. Cel mai populat stat african este:

a. Egipt;
b. Etiopia;
c. Nigeria;
d. RD Congo.

5. Cel mai populat oraș din emisfera nordică este:

a. Ciudad de Mexico;
b. New York;
c. Sao Paulo;
d. Tokyo.

6. Planeta noastră are, în prezent (2023), o populație de:

a. 4,5 miliarde loc.;
b. 5,5 miliarde loc.;
c. peste 6 miliarde loc.;
d. peste 8 miliarde loc.

7. La o natalitate de 25‰ și o mortalitate de 10‰, sporul natural este de:

a. 1‰;
b. 15‰;
c. 20‰;
d. 35‰.

8. Densitatea populație este:

a. numărul de locuitori;
b. numărul de locuitori pe km^2;
c. repartizarea populației;
d. numărul de km^2 la un locuitor.

9. Creșterea populației mondiale se realizează îndeosebi prin creșterea populației țărilor:

a. cu o populație redusă;
b. cu o populație mare;
c. cu o migrație ridicată;
d. cu o densitate redusă.

10. Cea mai mare concentrare de oameni se înregistrează în:

a. Asia de Sud;
b. Asia de Est;
c. Europa;
d. zona Golfului Guineei.

Punctaj I: 10 × 3 p. = 30 p.

II. Analizați harta de mai jos, pe care sunt poziționate câteva orașe cu peste 10 milioane de locuitori.

Identificați și notați pe foaia de test:

1. Câte un oraș foarte mare (cu peste 10 mil. loc.) din America de Sud, Asia de Est, America de Nord, Africa, Asia de Sud.
2. Numele celor mai populate țări (câte o țară) din America de Sud, Africa, Asia, America de Nord.
3. Numele celei mai întinse țări din America de Nord, America de Sud, Australia–Oceania, Asia de Sud.
4. Numele a două orașe dintre cele alăturate, care sunt și porturi.

Punctaj II: 15 × 2 p. = 30 p.

III. Realizați un scurt text, de jumătate de pagină, în care să prezentați creșterea rapidă a populației în secolul al XXI-lea, utilizând o singură dată fiecare dintre următorii termeni: *spor natural, 8 miliarde de locuitori, Africa, Asia, natalitate.*

Punctaj III: 5 × 2 p. = 10 p.

IV. Completați textul următor cu termenii corespunzători, la alegere dintre cei de mai jos, astfel încât afirmațiile să fie corecte.

Termeni: *densitatea populației, atmosfera, repartiția populației, 100 loc./km², spor natural, emigrație, antroposferă, 1000 loc./km², Asia, Africa, America de Sud.*

Sfera oamenilor poate fi numită ..... . Gradul de concentrare a populației este exprimat de ..... . Creșterea populației într-un anumit teritoriu este rezultatul creșterii ..... . Statul Bangladesh are o populație mai numeroasă decât Federația Rusă, deși are o întindere mult mai mică, iar densitatea populației depășește ..... . Continentul care a depășit, recent, 1 miliard de locuitori, după Asia, este..... .

Punctaj IV: 5 × 2 p. = 10 p.

V. Aveți în vedere următorii termeni: *regenerabil, epuizabil, poluare, termocentrală, energie eoliană, mediu înconjurător, populație, energie solară.*

Realizați un text, de 3–5 rânduri, care să explice **rolul unor resurse noi în dezvoltarea societății**, utilizând cinci termeni dintre cei de mai sus.

Exemplu:

Obținerea energiei electrice în *termocentrale*, pe baza unor *resurse epuizabile*, reprezintă și o sursă de *poluare* care afectează *mediul înconjurător*. De aceea, utilizarea unor *resurse regenerabile*, cum ar fi *energia solară*, trebuie să fie o preocupare a oamenilor.

Punctaj V: 5 × 2 p. = 10 p.

Total (I–V) = 90 p.
Din oficiu = 10 p.
Punctaj total = 100 p.

Capitolul 3

EUROPA – IDENTITATE GEOGRAFICĂ

Europa

Până acum ați învățat despre Terra – planeta noastră: elemente de geografie fizică (în clasa a V-a) și elemente de geografie umană (în această clasă).

Domeniile principale abordate au fost:

- Pământul în Cosmos (Terra ca planetă a Universului);
- Mișcările și reprezentarea Pământului;
- Geosferele Terrei (litosfera, atmosfera, hidrosfera, biosfera, solurile);
- Zone și peisaje;
- Modul în care a fost cunoscut Pământul;
- Antroposfera (populație, așezări, economie);
- Transformarea mediului natural prin acțiunea omului.

Parcurgerea acestor domenii (cu subdiviziunile lor) s-a făcut la nivelul Terrei, ca întreg, formând împreună geografia generală a planetei.

În continuare vom studia Europa, continentul nostru, iar în clasa a VII-a, continentele extraeuropene.

În urma parcurgerii geografiei Europei, veți reuși:

- să înțelegeți și să interpretați hărți diferite ale Europei;
- să identificați specificul geografic al continentului nostru;
- să realizați trecerea de la Europa, ca întreg, la părți ale acesteia (regiuni și țări);
- să prezentați țări ale Europei pe baza informațiilor obținute din surse diferite;
- să relaționați elemente geografice de bază ale Europei cu cele asemănătoare din țara noastră;
- să vă informați corect asupra continentului nostru;
- să apreciați valorile materiale și culturale ale Europei.

Să pornim la drum!

MEDIUL NATURAL CA SUPORT AL LOCUIRII UMANE

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

1. Analizați fotografiile alăturate și, pe baza acestora, precizați:
   - ce element geografic este reprezentat în fiecare;
   - ce alte elemente naturale fac parte din mediul înconjurător;
   - ce elemente comune sunt redate în toate imaginile.
2. Există un element natural care poate fi considerat cel mai important? Argumentați de ce.

Rotterdam – cel mai mare port european

Peisaj agricol în Franța

Țărm abrupt – fiord

Vârfuri din Munții Alpi

Zonă industrială – Ruhr

Rinul – un fluviu al Europei

Cum interpretăm un peisaj?

Un peisaj asemănător celor din imaginile alăturate se poate interpreta pe baza următoarelor componente:

- aspectul general și localizarea acestuia;
- elementele naturale cele mai vizibile;
- caracteristicile principale rezultate din imagine (forme de relief, hidrografie, construcții, activități, localități);
- elemente care pot fi presupuse;
- specificul geografic, posibil de redat în câteva idei principale.

Imaginile de mai sus redau aspecte ale **mediului natural** (un țărm, o formă de relief, un râu) și ale **mediului transformat de om** (un port, o activitate industrială, o activitate agricolă).

Elementele mediului natural sunt: poziția și localizarea geografică, formele de relief și caracteristicile lor (țărmuri, munți, câmpii etc.), unitățile de relief, clima și stările de vreme, hidrografia (cu toate componentele sale), vegetația, zone și peisaje.

În cadrul mediului natural sunt introduse elemente create de om (localități, construcții, industrii, agricultură, transporturi, dar și deșeuri, poluanți). Acestea formează mediul transformat de om.

Mediul natural este, astfel, un suport al locuirii umane.

TERMENI SPECIFICI

Mediu natural – tip de mediu în care elementele naturale sunt păstrate aproape integral, asemănător formei inițiale.

Mediu transformat de om – mediu natural care a suferit o intervenție antropică vizibilă.

Antropic – element sau fenomen datorat acțiunii omului (de la *antropos* = om).

APLICAȚII

1. Identificați în jurul vostru elemente naturale și elemente create de om. Grupați elementele observate în aceste două categorii.
2. Realizați cu telefonul mobil 4–5 fotografii din orizontul local și precizați ce elemente observați.
3. Identificați în diverse surse 6–8 imagini din diferite locuri de pe glob. Comparați aceste imagini cu cele din orizontul local și enumerați asemănări și deosebiri.

Harta de mai sus redă substratul mediului natural european. Este denumită, frecvent, **harta fizică** a Europei, deși nu cuprinde toate elementele fizico-geografice ale continentului.

Pe această hartă distingem:

- altitudinile formelor majore de relief, cu câteva exemple de vârfuri;
- denumirile unor unități de relief mai întinse;
- fluviile, râurile și lacurile mai mari, precum și denumirile lor;
- mările, oceanele, strâmtorile, golfurile, insulele și peninsulele mai mari, cu numele acestora;
- linii geografice (meridiane și paralele) mai importante;
- vulcani activi (în mod selectiv);
- continente și regiuni înconjurătoare;
- scara (grafică), care permite măsurarea unor distanțe;
- scara înălțimilor, cu rol de legendă a hărții.

APLICAȚII

1. Precizați dacă pot fi identificate pe harta de mai sus zonele de climă, vânturile, precipitațiile și temperaturile medii.
2. Cum pot fi presupuse zonele de climă?
3. Pot fi identificate tipurile de vegetație?
4. Se pot identifica, în mod direct, state și orașe?
5. Enumerați care sunt, după opinia voastră, două elemente principale care se observă pe hartă.

Atenție!

Utilizând o hartă, trebuie să precizați, oral sau în scris, doar elementele reprezentate pe aceasta. Activitatea poate fi denumită „lectura hărții". Această lectură fidelă a hărții nu trebuie să conducă la prezentarea unor elemente și fenomene care nu sunt reprezentate.

ANALIZAȚI ȘI REZOLVAȚI

1. Analizând harta alăturată, identificați și notați:
   - oceanele și mările înconjurătoare;
   - câte 3–4 exemple de munți, podișuri și câmpii;
   - 4–5 fluvii sau râuri;
   - 5–6 exemple de vârfuri, cu altitudinile lor;
   - 4–5 exemple de peninsule;
   - 2 exemple de vulcani activi;
   - 2 exemple de lacuri;
   - 3–4 exemple de strâmtori;
   - 5–6 exemple de insule.
2. Descrieți pe scurt Europa, doar pe baza elementelor reprezentate pe hartă. Utilizați exemple dintre cele de mai sus.

Erupția unui vulcan în Islanda

Insula Creta

ȘTIAȚI CĂ?

Punctele extreme ale Europei sunt:

- în nord, Capul Nordkyn, la 71,08° lat. N (aproape de Capul Nord);
- în sud, Capul Tarifa, la 36° lat. N;
- în vest, Capul Roca, 9°31′ long. V;
- în est, Munții Ural, la 66°23′ long. E.

Față de aceste puncte extreme ale continentului propriu-zis, există câteva insule care aparțin Europei, dar sunt situate la exterior.

POZIȚIA GEOGRAFICĂ – ȚĂRMURILE: GOLFURI, INSULE, PENINSULE ȘI STRÂMTORI

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

1. Urmăriți harta alăturată și, pe baza acesteia, precizați:
   - poziția Europei în raport cu liniile geografice principale (Ecuator și Primul Meridian);
   - în ce emisferă sau emisfere este situată;
   - poziția celorlalte continente față de Europa (spre est, sud, vest, sud-vest, sud-est);
   - poziția Europei față de fiecare ocean.
2. Ce elemente au continuitate din Europa spre Asia?
3. Localizați pe hartă lanțul alpino-himalayan. Ce știți despre acesta?
4. Interpretați următoarea observație: „Europa este o peninsulă a Asiei".

Europa – poziția pe glob

Harta de mai sus redă poziția Europei față de liniile geografice principale, în raport cu celelalte continente și oceane. Scara hărții poate fi dedusă , știind că lungimea Ecuatorului este de 40 000 km.

Uneori, Europa este considerată din punct de vedere fizico-geografic o peninsulă a Asiei, iar continentul este denumit, în acest fel, Eurasia.

Din punct de vedere al geografiei umane, există însă diferențe clare între Europa și Asia.

Limitele Europei sunt considerate astfel:
- în nord: Oceanul Arctic;
- în vest: Oceanul Atlantic;
- în sud: Marea Mediterană, Marea Neagră, Munții Caucaz;
- în est: Munții Ural, fluviul Ural și Marea Caspică.

Între aceste limite se observă două părți, despărțite de o linie imaginară, trasată între Marea Neagră și Marea Baltică, astfel:
- în est, Europa continentală;
- în vest, Europa peninsulară.

ȘTIAȚI CĂ?

În Antichitate, lumea cunoscută era situată în jurul Mării Mediterane. Numele mării sugerează această poziție pe care o avea, la mijlocul (*medio*) Terrei, față de care continentele se aflau spre nord (Europa), est (Asia) și sud (Africa). Denumirea de Europa provine din cuvântul grecesc *opia*, care înseamnă Pământ.

APLICAȚII

Aveți în vedere tabelul de mai jos și rezolvați cerințele.

Continentul	Suprafața	
	mil. km²	% din total uscat
Europa	10,2	6,9
Asia	45,1	29,8
Africa	30,5	20,2
America de Nord	24,4	16,2
America de Sud	18,0	11,9
Australia și Oceania	8,5	5,7
Antarctica	14,0	9,3

1. Ordonați continentele în ordinea crescătoare a suprafeței lor.
2. Apreciați cum este întinderea Europei față de a celorlalte continente.
3. Realizați o diagramă circulară cu ponderea fiecărui continent din suprafața totală a planetei (%).

TERMENI SPECIFICI

Antropizat – transformat semnificativ de om.
Eurasiatic – fenomen care se află atât în Europa, cât și în Asia; de exemplu, anticiclon eurasiatic, păduri eurasiatice, state eurasiatice etc.

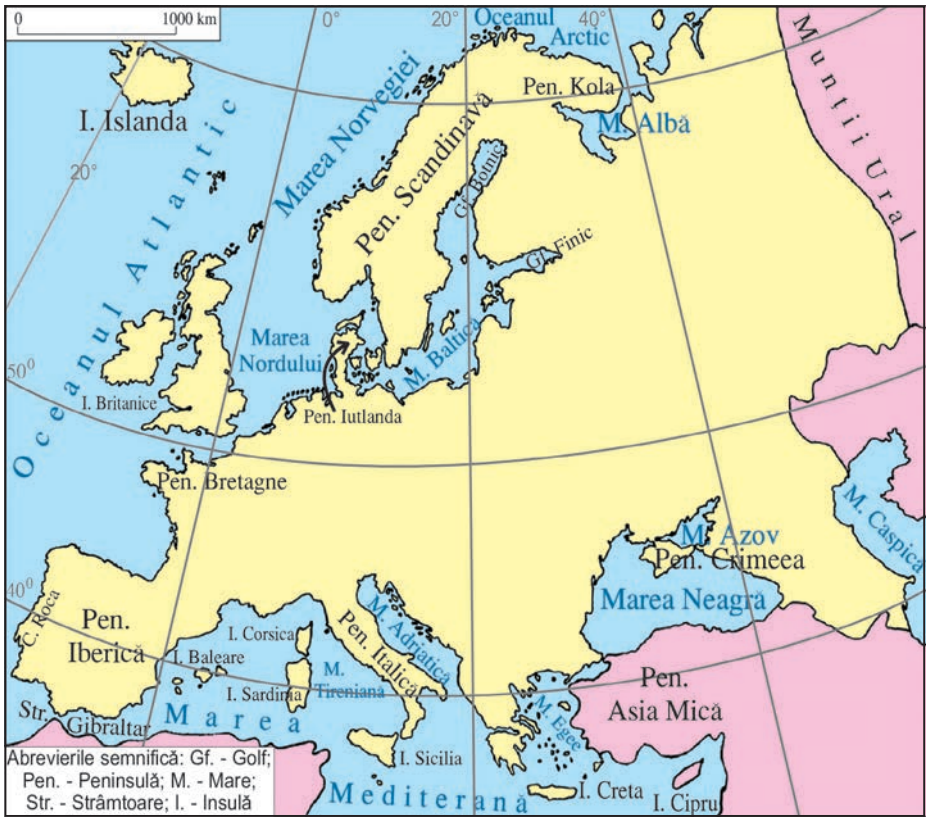

Harta de mai sus redă, într-o formă foarte simplificată: țărmurile, oceanele și mările înconjurătoare, insule, peninsule și strâmtori.

APLICAȚII

Pe baza hărții:

1. Denumiți și localizați elementele reprezentate: oceane, mări, peninsule și insule.
2. Utilizând și harta fizică a Europei:
   - menționați principalele strâmtori reprezentate;
   - precizați cum se realizează legătura pe apă dintre Marea Neagră și Oceanul Atlantic.
3. Se observă că Europa are țărmurile foarte crestate. Explicați rolul formei și al lungimii țărmurilor asupra caracteristicilor de geografie fizică și de geografie umană ale continentului.

REȚINEȚI

- Mediul înconjurător al continentului nostru a reprezentat și reprezintă suportul activităților umane.
- Mediul natural transformat este un mediu nou, antropizat.
- Poziția geografică a Europei are mai multe aspecte specifice, care au fost valorificate de om.
- Europa are cea mai mare lungime a țărmurilor, raportată la suprafață.
- După întindere, Europa este un continent mic.

Arhipelag în Oceanul Arctic

Țărm la Oceanul Atlantic – Normandia

Munții Ural

ANALIZAȚI ȘI REZOLVAȚI

1. Pe baza imaginilor de mai sus, precizați aspectul fiecărui element reprezentat și importanța sa pentru continentul nostru.
2. Poate fi considerată Marea Mediterană ca fiind centrul lumii? Explicați răspunsul.

ȘTIAȚI CĂ?

Europa și Asia sunt considerate uneori împreună, alcătuind un singur continent, denumit Eurasia.

Acest lucru rezultă din continuitatea dintre cele două continente între care limita nu este foarte clară.

În aceste condiții, Eurasia este mărginită la exterior de toate cele patru oceane.

Continuitatea lanțului alpino-himalayan arată că acesta s-a format în urma unor cauze comune.

CARACTERISTICI GENERALE ALE RELIEFULUI

Elbrus, Munții Caucaz – cel mai înalt vârf din Europa

Regiune de dealuri – Italia

Masivul Renan și Valea Rinului

Câmpia Europei de Est

Europa – trepte de relief

APLICAȚII

1. Analizați harta și fotografiile de mai sus și, pe baza acestora:
   - prezentați ce observați în fiecare fotografie;
   - ordonați imaginile, de la cea mai joasă la cea mai înaltă treaptă de relief reprezentată;
   - precizați ce treaptă de relief credeți că predomină în Europa.
2. Cum poate fi calculată, cu aproximație, înălțimea medie a continentului?
3. Cum poate fi stabilită întinderea unei anumite trepte de relief?
4. Cum credeți că se explică existența unor câmpii situate sub nivelul mării?

TERMENI SPECIFICI

Hipsometric – referitor la înălțime; treptele hipsometrice redau, într-o formă generalizată, intervale de înălțime (de exemplu, 0–200 m; 200–500 m etc.)

Imaginile de mai sus prezintă diferite aspecte ale reliefului, de la munții înalți la câmpiile situate sub nivelul mării.

Treptele de relief reprezintă o generalizare a unor altitudini. Înălțimile situate între două valori succesive se numesc și trepte hipsometrice. Sunt redate în legendă prin culori diferite.

Împărțirea reliefului în trei trepte (munți, dealuri și câmpii) are un caracter foarte simplificat. De aceea există o împărțire mai nuanțată, cum este cea de mai jos.

Treptele de relief nu oferă informații asupra caracteristicilor substratului (vechimea rocilor, formele de relief), ci doar asupra altitudinilor (înălțimi).

Pe baza hărții putem observa însă în ce parte a continentului predomină anumite înălțimi și trepte ale acestora.

Trepte de înălțime	Altitudini	Proporție (%)	Exemple
Munți înalți	peste 2 000 m	2	Alpi, Caucaz, Pirinei
Munți mijlocii	1 000–2 000 m	4	Munții Ural, Apenini
Podișuri și munți joși	500–1 000 m	10	Podișul Boemiei, Masivul Renan
Dealuri joase și câmpii înalte	200–500 m	27	Câmpia Europei de Est
Câmpii joase	0–200 m	55	Câmpia Nord-Europeană
Câmpii foarte joase	Sub 0 m	2	Câmpia Precaspică

UNITĂȚI MAJORE DE RELIEF

Tipuri principale de țărmuri (exemple):

1. *Țărm cu fiorduri*
2. *Țărm abrupt (cu riass)*
3. *Țărm cu insule (dalmatic)*
4. *Țărm cu limane și lagune*
5. *Delte și țărm deltaic*
6. *Țărm cu estuar*

Trepte, forme și unități de relief

Harta de mai sus redă câteva tipuri de țărmuri și unitățile majore de relief ale Europei.

Unitățile principale de relief reprezentate pe hartă sunt:

- **Munții Scandinaviei**, în nord, denumiți și Alpii Scandinaviei, munți foarte vechi, cu un relief accidentat și țărm cu fiorduri, la contactul cu Oceanul Atlantic;
- **Munții Pirinei, Alpi, Munții Dinarici, Balcani și Caucaz** formează partea europeană a sistemului eurasiatic alpino-himalayan; în Munții Caucaz se află cel mai înalt vârf al Europei (Vf. Elbrus, 5 642 m), iar în Alpi, vârful Mont Blanc (4 807 m);
- în est, **Munții Ural**, munți joși, erodați, formează limita Europei cu Asia;
- **Câmpia Europei de Est** (situată în est), o câmpie înaltă, cu dealuri, care se suprapune celei mai vechi părți a continentului;
- **Câmpia Nord Europeană** (în nord), **Câmpia Panonică** și **Câmpia Română** (în centru), regiuni mai joase, care s-au format în mod diferit;
- **Podișul Boemiei** (înconjurat de munți joși) și **Masivul Renan** fac parte din „Europa hercinică".

PORTOFOLIU

Alegeți un tip de țărm, utilizând harta de mai sus. Documentați-vă din diferite surse și realizați un poster în care să prezentați: poziția geografică a țărmului, caracteristici ale acestuia și modul de formare. Nu uitați de ilustrații!

REȚINEȚI

- Relieful reprezintă substratul mediului și componenta cea mai stabilă a acestuia.
- Europa este continentul cu cea mai joasă altitudine medie (340 m).
- Relieful continentului cuprinde trepte, forme și unități de relief.

ANALIZAȚI ȘI REZOLVAȚI

1. Urmăriți harta alăturată și legenda acesteia și, pe baza acestora:
   - localizați principale tipurile de țărmuri;
   - documentați-vă asupra țărmurilor și precizați câte 1–2 caracteristici ale fiecărui tip reprezentat.
2. Descrieți, pe scurt, fiecare dintre imaginile de mai jos.

Munții Pirinei

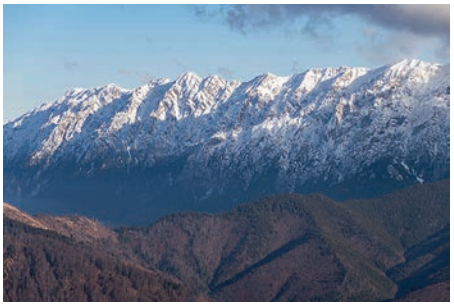

Munții Carpați

Vulcan activ – Etna

Relief deltaic – Delta Dunării

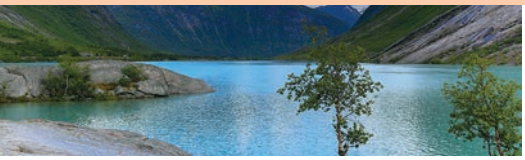

HIDROGRAFIA

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

1. Amintiți-vă, din clasa a V-a, care sunt domeniile majore ale hidrosferei.
2. Precizați ce elemente hidrografice sunt reprezentate pe hartă și în fotografiile alăturate.
3. Ce elemente hidrografice prezente pe glob lipsesc în Europa?

APLICAȚII

Analizați harta fizică a Europei (pagina 59), harta hidrografică alăturată și, pe baza acestora:

1. Identificați și localizați principalele râuri, fluvii și lacuri.
2. Explicați de ce fluviile europene sunt tot mai lungi de la vest la est.
3. Luând în considerare circuitul apei în natură, menționați, pentru Europa:
   - care sunt componentele acestuia;
   - în ce mări și oceane ajung apele transportate de râuri;
   - de unde se evaporă cea mai mare cantitate de apă și de ce;
   - unde cad precipitații solide și de ce.

ACTIVITATE PE GRUPE

Se formează patru grupe din elevii clasei. Fiecare grupă va analiza apele curgătoare din: nordul, vestul, sudul și estul Europei. Pentru fiecare apă curgătoare veți identifica: numele unității de relief de unde izvorăște, lungimea fluviului/râului, state străbătute, tipul de gură de vărsare, numele mărilor sau oceanelor unde se varsă. Pentru realizarea acestei activități veți utiliza mai multe surse de documentare (hărți, internet etc.). Consultați site-ul: https://land.copernicus.eu/imagery-in-situ/eu-hydro

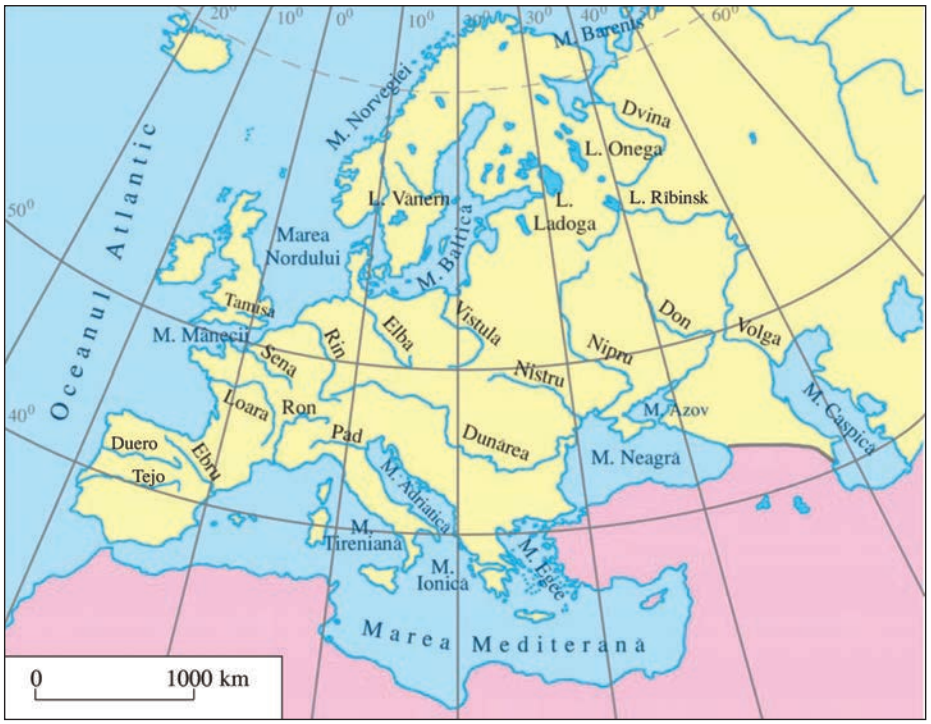

Europa – harta hidrografică

Fluviul Dunărea

Lac glaciar în Norvegia

Hidrografia Europei cuprinde:

- oceane și mări; golfuri ale mărilor înconjurătoare;
- mări situate între continente (Marea Neagră, Marea Mediterană);
- banchiza variabilă a Oceanului Arctic;
- ghețari continentali (Islanda, insula Novaia Zemlea, Svalbard);
- ghețari montani (în Alpi, Pirinei);
- fluvii și râuri;
- izvoare (obișnuite, minerale și termale);
- lacuri naturale și lacuri create de om;
- ape subterane (ape freatice, de adâncime și din goluri subterane);
- bălți și mlaștini.

Hidrografia acoperă suprafața reliefului, fiind foarte strâns legată de acesta. Este influențată de fenomenele din aer. Acestea împreună (relief, apă, aer) determină învelișul biotic, adică existența plantelor și animalelor.

DIFERENȚIERI CLIMATICE ȘI BIOGEOGRAFICE

Clima – aspecte generale

Climat cu influențe oceanice

Climat mediteraneean

Climat montan în Alpi

Climat cu influențe continentale

Componentele principale ale unei caracterizări climatice sunt:

- factorii genetici (poziția geografică și influența acesteia, radiația solară, factorii fizico-geografici);
- elementele climei: temperatura aerului (medie anuală, în ianuarie și iulie), precipitațiile medii, vânturile;
- tipurile de climă și etajarea acesteia.

Clima, fiind o generalizare a stării atmosferei, poate fi definită prin câte o denumire simplă și intuitivă; această denumire poate fi dată zonelor și tipurilor de climă, pentru toată întinderea pe care se desfășoară.

Hărțile redau două elemente ale climei: temperatura medie anuală, prin izoterme și precipitațiile medii anuale, prin suprafețe cu aceleași valori.

APLICAȚII

Utilizând hărțile de mai sus, precizați:

1. cum se modifică temperatura medie anuală de la sud la nord și de ce;
2. unde se înregistrează precipitațiile cele mai mari (cu peste 2 000 mm anual), cele mici (cuprinse între 500 și 750 mm anual) și cele foarte reduse (sub 500 mm anual);
3. de ce precipitațiile cu cea mai mare valoare sunt situate în arealele respective;
4. din ce cauză există precipitații scăzute în nordul continentului și în partea de sud-est a acestuia;
5. cum se modifică precipitațiile de la vest la est.

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

Descrieți, pe scurt, imaginile alăturate. Pentru fiecare, precizați ce elemente ale climei se pot observa sau se pot presupune. Aveți în vedere:

- radiația solară;
- temperatura;
- precipitațiile;
- caracteristicile vântului;
- specificul climei;
- localizarea.

Europa – temperatura medie anuală

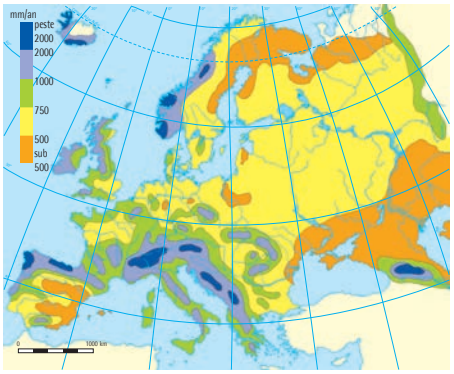

Europa – precipitații medii anuale

TERMENI SPECIFICI

Izotermă – linie care unește punctele cu aceeași temperatură (de la *izo* = egal).

Etaj de climă – tip de climă determinată de altitudinea reliefului.

Tip de climă – varietate a climei din interiorul unei zone; este determinat de caracteristicile poziției geografice.

ANALIZAȚI ȘI REZOLVAȚI

Urmăriți harta alăturată, generalizată și simplificată. Această se bazează pe o clasificare utilizată frecvent. Pe baza acesteia:

1. Denumiți zonele de climă (de la nord la sud).
2. Corelați fiecare zonă de climă de pe hartă cu descrierea ei de mai jos.
3. Din ce cauză se formează zonele de climă?
4. Comparați două zone de climă, la alegere, dintre cele reprezentate pe hartă. Precizați asemănări și deosebiri între acestea, referitoare la:
   - poziția geografică;
   - factorii care determină clima;
   - temperaturi medii și precipitații medii;
   - varietăți interioare.

TERMENI SPECIFICI

Zonă de climă – mod de dispunere a climei (de la nord la sud sau invers) sub forma unor fâșii sau zone aproape paralele între ele.

ȘTIAȚI CĂ?

Elementele climei se exprimă în valori medii, maxime și minime.

Valori extreme ale climei în Europa sunt:

- temperatura maximă absolută: 46°C, Sevilla (Spania);
- temperatura minimă absolută: –55 °C, Scingor (în nord-estul extrem);
- cantitatea maximă de precipitații: 4 270 mm, Crkvica (Alpii Dinarici);
- cantitatea minimă de precipitații: 160 mm, Astrahan (delta Volgăi).

Diferențieri climatice

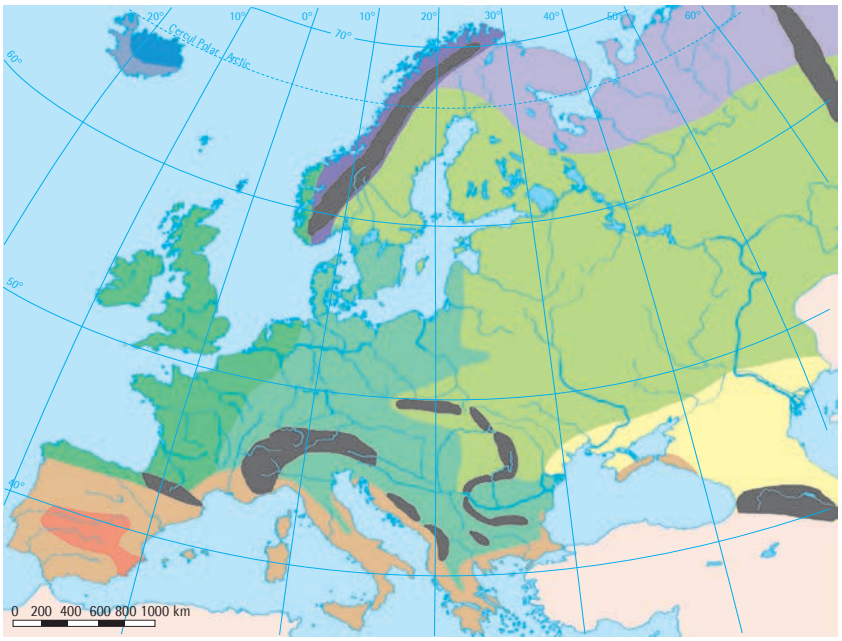

A. Zona polară și subpolară
- *Climat subpolar*
- *Climat subpolar cu influență oceanică*

B. Zona boreală rece
- *Climat boreal cu tendință oceanică*
- *Climat boreal continental*

C. Zona temperată
- *Climat temperat-oceanic*
- *Climat de tranziție*
- *Climat temperat-continental*
- *Climat temperat de stepă cu precipitații moderate*

D. Zona subtropicală
- *Climat mediteraneean*
- *Climat subtropical secetos*

E. Climat montan
- *Climat montan*

Europa – diferențieri climatice: zone și varietăți interioare

Zona polară și subpolară: este situată în nordul continentului și se caracterizează prin temperaturi mici în tot timpul anului și o vară scurtă.

Zona boreală rece: are temperaturi scăzute, ajungând iarna între – 4 și – 10°C, iar vara urcă până la cel mult 15°C.

Zona temperată: are temperaturi medii de 8–15°C, vara între 15 și 24°C, iar iarna temperaturile medii coboară până la – 4°C; precipitațiile scad de la vest la est.

Zona subtropicală: este caldă și aridă; temperaturile medii depășesc 15°C, vara ajung la 25°C, iar iarna sunt valori pozitive.

Climatul montan: are temperaturile care scad cu înălțimea, iar precipitațiile cresc cu aceasta; pe munții înalți sunt precipitații solide.

APLICAȚII – ACTIVITATE DE GRUP

Formați 5 grupe. Fiecare grupă va caracteriza, pe scurt, câte o zonă diferită de climă, dintre cele redate pe hartă și descrise. Veți preciza:

- denumirea și localizarea;
- un factor care influențează clima;
- temperatura aerului (medie, în ianuarie și în iulie);
- precipitații medii;
- caracteristica principală a climei; variante climatice ale acesteia;
- areale sau regiuni caracteristice.

Câte un elev desemnat din fiecare grupă va prezenta, pe scurt, rezultatele obținute.

Diferențieri biogeografice

1. Vegetația

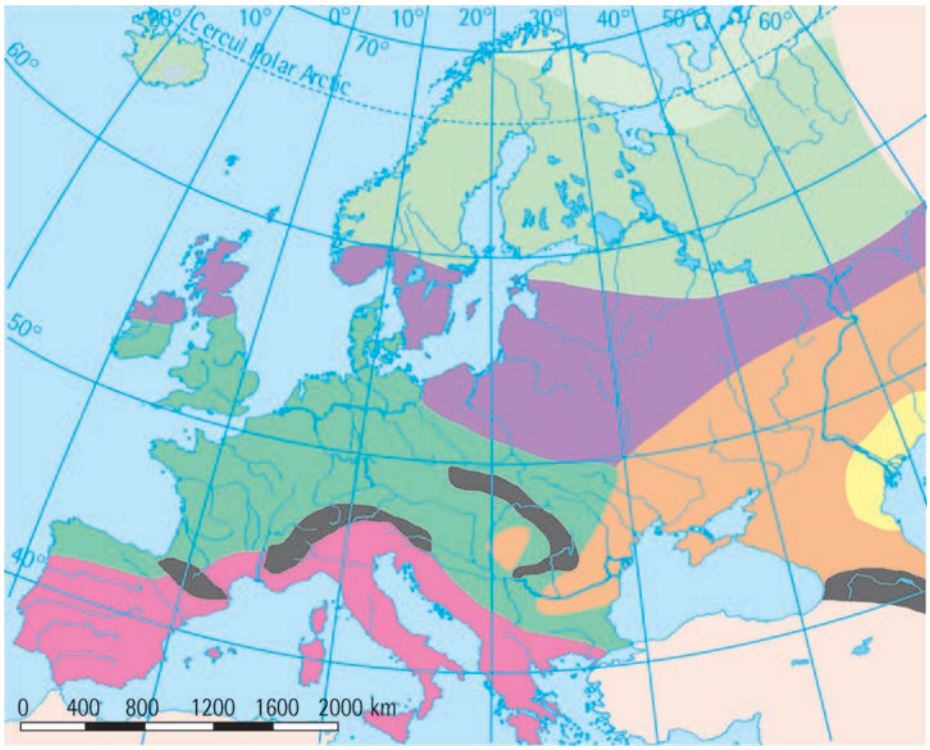

- Tundră
- Păduri de conifere (taiga)
- Păduri de amestec (conifere, foioase)
- Păduri de foioase
- Stepă și silvostepă
- Vegetație de semideșerturi
- Vegetație mediteraneeană
- Vegetația munților înalți

Europa – vegetația naturală

Harta de mai sus reprezintă, într-un mod simplificat și generalizat, principalele tipuri de vegetație din Europa (redate în legenda acesteia).

Elementul determinant al repartiției vegetației naturale îl constituie clima.

Astfel, întâlnim de la sud la nord, asemănător zonelor de climă: vegetație mediteraneeană, stepă și silvostepă, păduri (de foioase, de amestec și de conifere) și vegetație de tundră.

Vegetația este influențată și de etajarea reliefului (vegetația montană), de formele de relief și de depărtarea față de oceane.

Vegetația naturală este ocrotită în rezervații și parcuri naturale.

APLICAȚII

Pe baza hărții de mai sus:

1. Precizați în ce regiuni sau părți ale Europei este situat fiecare tip de vegetație.
2. Demonstrați că vegetația este dispusă în zone latitudinale, adică are un caracter zonal.
3. Ce altă hartă întâlnită până acum este asemănătoare cu harta vegetației? De ce?

Taiga – Finlanda

Păduri de foioase (fag) – Europa Centrală

Vegetație mediteraneeană – Corsica

Vegetație de semideșert – Marea Caspică

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

Priviți imaginile de mai sus și, pe baza acestora:

- descrieți, pe scurt, aspectul vegetației din fiecare imagine;
- pentru fiecare dintre aceste tipuri de vegetație, precizați ce elemente naturale (climă, relief, ape) îi determină aspectul.

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

Priviți cu atenție imaginile alăturate și, pe baza acestora:
- denumiți animalele reprezentate;
- precizați, în fiecare caz, zona de vegetație și locul în care trăiește;
- prezentați modul de hrănire al fiecărui animal;
- identificați câte un exemplu de adaptare pentru fiecare animal;
- menționați ce înțelegeți prin diversitatea faunei.

PROIECT INTERDISCIPLINAR

Pe baza celor învățate până acum la geografie, biologie și științe ale naturii și a documentării voastre, realizați un proiect în care să caracterizați cât mai complex două tipuri de vegetație, dintre cele de mai sus. În proiect veți aborda:
- situarea geografică;
- elemente specifice ale climei;
- specii de plante și de animale caracteristice.

Folosiți diferite surse (internet, enciclopedii, reviste). Ilustrați proiectul vostru cu fotografii sau desene realizate de voi.

Prin această prezentare demonstrați diversitatea lumii vii (biodiversitatea).

TERMENI SPECIFICI

Faună – totalitatea animalelor care trăiesc pe o anumită întindere.
Faunistic – referitor la faună.
Biodiversitate – existența unor specii de plante și animale diferite, pe un anumit teritoriu.

2. Fauna

Zimbru

Capră-neagră

Pești

Ren

Lilieci

Urs-alb

Urs-brun

Pelican

Fauna este formată din totalitatea animalelor unui teritoriu, este legată de zonele de vegetație, dar are o mobilitate mult mai mare.

În afară de condițiile de mediu, animalele sunt dependente de procurarea hranei. De aceea ele se deplasează la distanțe mari, astfel încât depășesc limitele zonelor de vegetație.

REȚINEȚI

Domeniile în care trăiesc animalele sunt:
- domeniul continental (uscatul), inclusiv în regiunile cu ghețari;
- domeniul apelor oceanice și marine;
- domeniul apelor curgătoare și stătătoare (râuri, lacuri);
- domeniul subteran (în apele subterane și peșteri).

OAMENI ȘI LOCURI

Lisabona – estuar și pod

Salzburg

Genova – Port cu activitate industrială

Sat pescăresc – Grecia

Imaginile de mai sus redau o varietate de situații în care se observă legătura dintre oameni și locuri. Această legătură există în toate situațiile în care sunt observate activitățile oamenilor; trebuie doar să fie identificate și explicate de cei care le observă. Astfel, de exemplu:

– satele sunt adaptate reliefului și condițiilor locale;

– orașele au nevoie pentru extindere de suprafețe mari și foarte mari;

– ca rezultat al concentrării umane, orașele se dezvoltă și pe verticală;

– pentru porturi sunt necesare condiții speciale: existența unor golfuri, posibilitatea construirii digurilor, acces la marea deschisă;

– existența unor forme deosebite (estuare, delte, țărmuri abrupte sau joase etc.) imprimă extinderea unor orașe pe anumite direcții, construirea unor poduri, canale etc.;

– terenurile netede favorizează construirea rețelei de străzi în forme geometrice.

APLICAȚII – ACTIVITATE DE GRUP

Formați 10–12 grupe de elevi.

1. Fiecare grupă va analiza imaginile de până acum din manual în care sunt reprezentate: peisaje naturale, sate din regiuni de câmpie, sate montane, orașe mijlocii și mici, orașe mari și foarte mari, porturi maritime, zone de litoral, centre industriale, transporturi rutiere sau feroviare, aeroporturi, areale de extracție a resurselor energetice și minerale, areale de practicare a turismului.
2. Pe baza imaginilor identificate de fiecare grupă, precizați, în fiecare caz:
   - ce reprezintă;
   - ce element credeți că este determinant pentru aspectul exterior;
   - felul intervenției umane;
   - posibilități de păstrare și dezvoltare;
   - ce alte elemente vizibile sunt importante acum și în viitor.

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

1. Priviți cu atenție fotografiile alăturate și, pe baza acestora, explicați:
   - ce reprezintă fiecare imagine și unde este situat locul respectiv;
   - care este specificul geografic al fiecărei fotografii; precizați elementul cel mai vizibil;
   - din ce cauză locurile și activitățile oamenilor au aspectul actual.
2. Priviți și alte imagini întâlnite în manual până acum, alegeți 2–3 și precizați ce ați observat, sub aspectul raportului dintre oameni, locuri, pe de o parte și suportul oferit de mediul natural (poziție, relief, hidrografie, climă, vegetație), pe de altă parte.

INVESTIGAȚIE

Oameni și locuri în orizontul local

Realizați patru grupe în care veți aborda următoarele probleme:

1. Definirea și delimitarea orizontului local din jurul vostru. Alte localități. Poziția geografică.
2. Bazele naturale (foarte succint): relief, ape, vegetație, caracteristici climatice.
3. Populație: număr, evoluție, diversitate, elemente culturale.
4. Activități economice și legături de transport.

Utilizați diverse surse, identificați o hartă sugestivă și ilustrați cu fotografii. Reuniți rezultatele obținute de fiecare grupă într-o prezentare comună.

REȚINEȚI

Între oameni și locurile unde trăiesc există mai multe legături:

- locurile influențează multe aspecte ale orașelor și economia lor;
- oamenii transformă (dar uneori și degradează) locurile;
- există posibilitatea ca în viitor să fie îmbunătățită legătura dintre locuri și oameni.

HARTA POLITICĂ. STATE ȘI REGIUNI

Cifrele de pehartă reprezintă:
1. LUXEMBURG
2. MONACO
3. LIECHTENSTEIN
4. SAN MARINO
5. VATICAN
6. ANDORRA
7. Teritoriu aparținând FEDERAȚIEI RUSE
8. REP. MOLDOVA
9. MUNTENEGRU
10. Partea europeană a TURCIEI
11. MACEDONIA DE NORD

Aglomerații urbane și orașe
- peste 10 mil. loc.
- 5 – 10 mil. loc.
- 1 – 5 mil. loc.
- 0,5 – 1 mil. loc.
- 100 000 – 500 000 loc.

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

1. Reamintiți-vă ce ați învățat la lecția despre harta politică a lumii.
2. Urmăriți harta de mai sus și legenda acesteia și precizați ce elemente sunt redate.
3. Enumerați, după hartă și legendă, statele mici și foarte mici.
4. Pentru Spania, Franța, Germania și Polonia, identificați alte orașe, în afară de capitala țării.

Harta politică a Europei cuprinde statele situate pe continentul european și cele situate în ambele continente, Europa și Asia (state eurasiatice).

Harta politică actuală este rezultatul modificării acesteia din Antichitate până în prezent.

Granițele actuale și întinderile statelor europene au rezultat în urma mai multor evenimente: sfârșitul Primului Război Mondial (1920–1921), sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial (1945), sfârșitul secolului al XX-lea (după 1990).

Kosovo nu este reprezentat ca stat, deoarece nu este recunoscut internațional. Europa are, în prezent, 44 de state recunoscute.

În afară de aceste țări, există state europene care au „teritorii exterioare" continentului, nereprezentate pe hartă: Franța are și teritorii de peste mări, Spania are enclavele Ceuta și Melilla din Maroc, iar Danemarca a păstrat o legătură tradițională cu Groenlanda.

TERMENI SPECIFICI

Stat eurasiatic – stat situat atât în Europa, cât și în Asia.
Enclavă – teritoriu sau țară situată în interiorul altei țări.

APLICAȚII

1. Urmărind harta, precizați în ce parte a fiecărei țări este situată capitala.
2. Precizați cum calculați distanța dintre șase capitale europene, la alegere.
3. Dați 4–6 exemple, cu aproximație, pentru distanța dintre București și capitalele țărilor respective.

Valletta – Malta

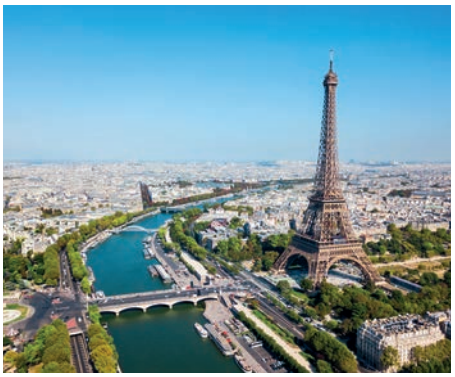

Paris

Copenhaga

Roma

Istanbul

Atena

Luxemburg

Statele Europei pot fi grupate după mai multe criterii. Dintre acestea, **criteriile geografice** îmbină caracteristicile naturale, umane, care țin de poziție și, parțial, de istoria comună. Această grupare poate fi următoarea:

Europa Centrală: Austria, Elveția, Germania, Polonia, Republica Cehă, Slovacia, Liechtenstein, Ungaria, România, Republica Moldova;

Europa de Sud (Mediteraneeană): Portugalia (chiar dacă este situată la Oceanul Atlantic), Spania, Andorra, Italia, San Marino, Vatican, Malta, Slovenia, Croația, Bosnia și Herțegovina, Muntenegru, Serbia, Macedonia de Nord, Albania, Grecia, Bulgaria, Monaco;

Europa de Est: Ucraina, Belarus, Federația Rusă (partea de vest, europeană);

Europa de Vest (Atlantică): Irlanda, Regatul Unit, Țările de Jos, Belgia, Luxemburg, Franța;

Europa de Nord: Norvegia, Suedia, Finlanda, Danemarca, Estonia, Letonia, Lituania, Islanda.

ANALIZAȚI ȘI REZOLVAȚI

Urmăriți imaginile de mai sus.

1. Identificați și prezentați, pentru fiecare fotografie, câte o caracteristică pe care o observați.
2. Precizați pentru fiecare oraș rolul acestuia în Europa, utilizând și cunoștințe învățate la istorie.
3. Explicați rolul unor orașe în istoria teritoriului țării noastre.
4. Explicați de ce statele și orașele mici pot avea un rol mare în lumea contemporană.

RĂSPÂNDIREA GEOGRAFICĂ A POPULAȚIEI

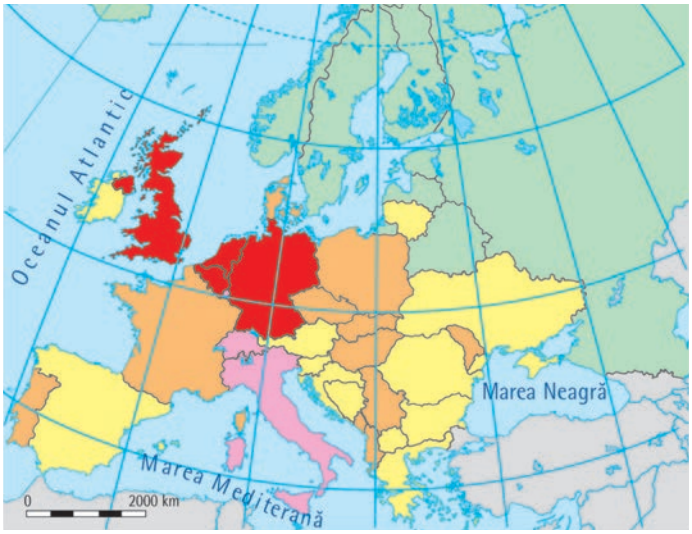

peste 250 loc./km²
150 - 250 loc./km²
100 - 150 loc./km²
50 - 100 loc./km²
sub 50 loc./km²

Harta densității medii a populației statelor europene

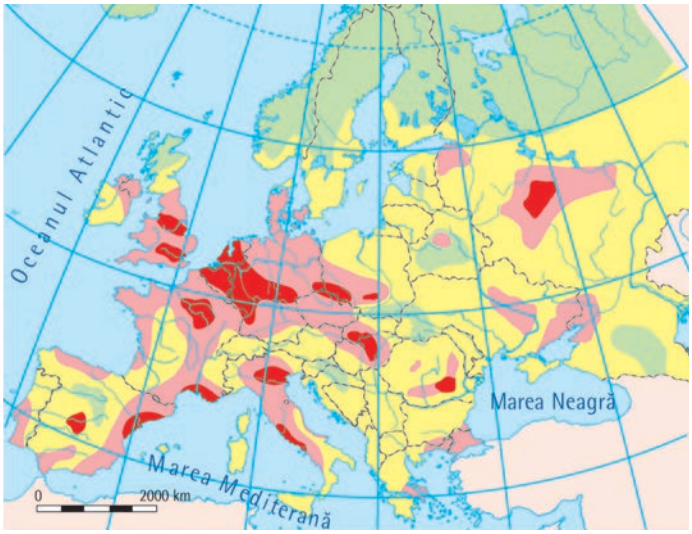

peste 300 loc./km²
150 - 300 loc./km²
50 - 100 loc./km²
sub 50 loc./km²

Harta densității populației europene

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

Urmăriți hărțile de mai sus.

1. Comparând prima hartă cu harta politică a Europei, precizați:
   - 2–3 exemple de state care au o densitate foarte mare a populației (peste 250 loc./km²);
   - 2–3 exemple de state cu o densitate mică a populației (sub 50 loc./km²).
2. Explicați, pe scurt, diferența de densitate a populației între cele două categorii de mai sus.
3. Precizați cum se determină densitatea populației unui stat sau a unui areal.

Expresia cea mai simplă a felului în care este răspândită populația pe un anumit teritoriu o reprezintă densitatea, exprimată în loc./km².

Densitatea populației reprezintă numărul mediu de locuitori pe o anumită întindere (țară, areal, regiune).

Statele mici, dar cu un număr mare de locuitori au densități mari ale populației.

Statele întinse, cu un număr de locuitori care nu este proporțional cu teritoriul, au densități reduse ale populației.

Răspândirea populației în Europa are anumite particularități, determinate de:

- condițiile naturale favorabile, ca reflectare a poziției în zona temperată;
- țărmuri crestate, care au favorizat navigația;
- populație stabilizată de mult timp;
- poziția față de Marea Mediterană;
- revoluția industrială, care a determinat creșterea economică și a populației orașelor;
- capacitatea de inovație științifică și tehnologică.

APLICAȚII

1. Precizați, pe baza celor învățate la istorie, alte cauze și evenimente care au influențat populația Europei și evoluția ei.
2. Calculați elementele demografice solicitate, completând un tabel asemănător celui alăturat, după model.

Statul	Suprafața (km²)	Populația (loc.)	Densitatea populației (loc./km²)
Austria	83 883	8 932 664	106
Franța	543 940	65 627 454	
Regatul Unit	242 741	66 966 400	
Spania		42 267 872	93
Țările de Jos	41 543		423

ELEMENTE DE DIVERSITATE UMANĂ (etnică, lingvistică, confesională și culturală)

Diversitatea etnică

Germani

Români

Albanezi

Bulgari

Laponi

Italieni

Între diversitatea etnică (din ce grup provin și fac parte) și diversitatea națională (cărei națiuni sau naționalități îi aparțin) există anumite deosebiri. Le păstrăm totuși împreună, pentru a defini o populație care trăiește pe un anumit teritoriu.

Grupurile etnice și naționale (națiuni sau naționalități) au origine comună, formându-se pe un anumit teritoriu.

Termenul cel mai potrivit este cel de naționalitate, care presupune o identificare a apartenenței etnice; se suprapune, frecvent, și unei limbi vorbite (inițiale și actuale).

Consemnarea unor anumite naționalități este realizată pe baza a ceea ce declară persoanele respective, îndeosebi când au lor recensăminte.

OBSERVAȚI ȘI ANALIZAȚI

Priviți imaginile alăturate și, pe baza acestora:

1. Precizați ce caracteristici distinctive au fiecare dintre persoanele din imagini.
2. Ce caracteristici comune identificați?
3. Poate fi construit un portret comun pentru toți europenii?
4. Cum vă imaginați portretul unui om al viitorului?

PROIECT

Toți diferiți, toți egali!

Pentru orizontul vostru local sau pentru o regiune pe care o cunoașteți mai bine sau ați vizitat-o, descrieți diversitatea grupurilor umane pe care le-ați întâlnit.

Precizați ce elemente diferite ați observat la acestea. Vă puteți referi la limba vorbită, fizionomii, îmbrăcăminte, muzică tradițională, confesiuni.

Explicați ce este comun pentru aceste grupuri umane și ce este diferit.

Argumentați de ce considerați că suntem cu toții egali, deși suntem diferiți.

TERMENI SPECIFICI

Confesional – referitor la confesiunea (religia) practicată.

Cultural – referitor la ansamblul concepțiilor, produselor materiale și spirituale care definesc un teritoriu, de la întinderi mici la țări și la lumea ca întreg.

Etnic – referitor la un grup uman constituit pe baze istorice, având origine comună și aceeași autoidentificare.

Națiune – grupare umană stabilă, constituită istoric pe un anumit teritoriu, pe baza comunității de limbă, spațiu, viață economică și elemente culturale.

Recensământ – proces administrativ de înregistrare a numărului de locuitori ai unei regiuni, țări, localități.

ANALIZAȚI ȘI REZOLVAȚI

1. Denumiți 3–4 țări în care se vorbește predominant câte o limbă din familia limbilor indo-europene.
2. Identificați cum sunt localizate în Europa limbile:
   - slave;
   - romanice (neolatine).
3. Ce asemănare, sub raportul întinderii, se poate observa în cazul limbilor romanice și slave?
4. În ce țări se vorbesc limbi ugro-finice?
5. Limba vorbită de un popor sau de un grup uman este și o poartă de comunicare și de apropiere de cultura acestora. Explicați de ce este important pentru fiecare dintre noi să cunoaștem una sau mai multe limbi străine.

ȘTIAȚI CĂ?

În cadrul diferitelor limbi există dialecte ale acestora. De asemenea, există variante regionale, care au modificări mici, fără a fi dialecte. În cazul limbii române, se consideră că aceasta are patru dialecte:

- istroromâna (în Peninsula Istria din Croația), foarte puțin vorbită;
- meglenoromâna (în nordul Greciei);
- aromâna (în Grecia centrală și de nord);
- daco-româna, adică limba română (vorbită la nord de Dunăre).

TERMENI SPECIFICI

Lingvistic – referitor la limbă; de exemplu: diversitate lingvistică – diversitate de limbi vorbite.

Neolatin – de origine latină; limbă neolatină este orice limbă derivată din limba latină (portugheza, spaniola, româna, italiana, franceza)

Diversitatea lingvistică

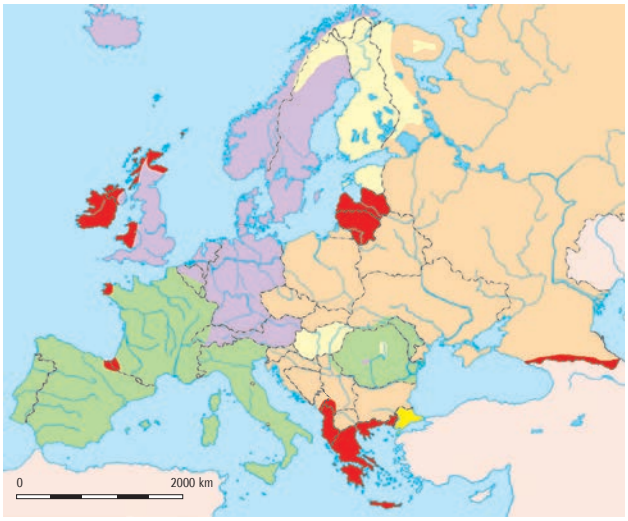

A. Limbi indo-europene

- Romanice (italiana, franceza, spaniola, româna, portugheza, retoromana etc.)
- Slave (rusa, bielorusa, ucraineana, ceha, slovaca, slovena, sârbo-croata, poloneza, bulgara etc.)
- Germanice (germana, engleza, daneza, olandeza, flamanda, norvegiana, suedeza, islandeza etc.)
- Alte limbi (greaca, cecena, albaneza, letona, lituaniana, limbi celtice: irlandeza, scoțiana, basca, velșa, bretona)

B. Limbi uralo-altaice

- Ugrofinice (maghiara, finlandeza, estoniana, lapona etc.)
- Altaice (turca, tătara, găgăuza)

Harta de mai sus redă, într-o formă simplificată și generalizată, principalele limbi vorbite în Europa. Semnalează doar poziția (cu aproximație) unde se vorbesc aceste limbi pe întinderea continentului; de asemenea, sunt localizate concentrări dintr-o anumită limbă în interiorul întinderii alteia.

Există teritorii în care interferează mai multe limbi vorbite. De exemplu, în Elveția se vorbesc patru limbi, care sunt și limbi oficiale: germana, franceza, italiana și reto-romana.

Diversitatea confesională

Biserică ortodoxă – Varna, Bulgaria

Biserică catolică – Paris

Spre deosebire de alte continente, în care există o mai mare diversitate religioasă (confesională), în Europa predomină cele trei confesiuni ale religiei creștine: catolicismul, ortodoxismul și protestantismul. Există, de asemenea: iudaismul, islamismul, variante ale protestantismului: anglicani (în Regatul Unit), calvini (în Ungaria).

Pondere din total populație (%)	**peste 90%**	**80–90%**	**60–80%**	**sub 60%**
Catolicism	Malta, Italia, Polonia, Spania	Letonia, Belgia, Franța	Austria, Croația, Slovacia	Elveția, Slovenia, Rep. Cehă
Ortodoxism	Grecia, Rep. Moldova	Cipru, Serbia, România	Ucraina, Belarus	Bosnia și Herțegovina
Protestantism	Danemarca	Finlanda, Letonia, Norvegia, Suedia	Regatul Unit	Germania, Țările de Jos
Islamism	–	–	–	Albania, Bosnia și Herțegovina, Cipru

Diversitatea culturală

Insula Creta, Palatul Knossos

Colosseum – Roma

Acropole – Atena

Bizanț/Constantinopol – zid al cetății

Veneția

Cordoba

Cambridge

Viena

București

Imaginile de mai sus redau orașe care au avut o importanță semnificativă în cultura europeană.

La începutul Antichității, prima cultură a fost creată pe Insula Creta (cultura cretană sau minoică).

În Evul Mediu au existat mai multe centre de cultură (Bizanț, Veneția, Roma, Cordoba etc.) și artiști cu un aport deosebit la cultura mondială.

În prezent, dezvoltarea științei a devenit cea mai importantă cauză a progresului societății. Contribuția individuală a fiecărui artist și contribuția colectivă a popoarelor îmbogățesc patrimoniul cultural european și mondial.

REȚINEȚI

- În Europa, există diversitate etnică, lingvistică, confesională și culturală. Aceasta reflectă elemente de istorie, deplasare a populației, influența mediului natural, nivelul de dezvoltare economică etc.
- Identitatea europeană reprezintă o sinteză a elementelor comune, dar și a diversității lor actuale.
- Elementele de diversitate au reprezentat de-a lungul istoriei surse de conflicte și chiar de războaie.
- Diversitatea nu trebuie să ducă la conflicte între oameni diferiți, deoarece asemănările dintre aceștia sunt mai importante decât deosebirile.

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

Fotografiile de mai sus sunt grupate tematic pe rânduri. Pentru fiecare rând, precizați:

- ce reprezintă fiecare imagine;
- în ce perioadă istorică se situează.

ȘTIAȚI CĂ?

În ultima imagine este reprezentat Ateneul Român, una dintre cele mai frumoase săli de concerte din Europa, finalizat în 1888. Aici au loc concerte de muzică clasică în cadrul stagiunilor permanente și în cadrul Festivalului și Concursului Internațional „George Enescu".

MARI ORAȘE EUROPENE

Aglomerații urbane și orașe	Populația aglomerației (locuitori)
Istanbul	15 204 400
Moscova	12 655 000
Paris	12 630 000
Londra	11 262 000
Madrid	6 211 000
Ruhr (Essen)	5 600 000
Sankt Petersburg	5 385 000
Köln–Düsseldorf	4 912 000
Berlin	4 656 000
Frankfurt	3 210 000
Atena	3 170 000
Varșovia	3 100 000
Kiev	2 950 000
Manchester	2 850 000
Hamburg	2 835 000
Roma	2 761 000
Lisabona	2 727 000
Budapesta	2 624 000
Stockholm	2 415 000
Stuttgart	2 355 000
Lyon	2 323 000

Conurbația Rin–Ruhr cuprinde aglomerațiile urbane Ruhr (Essen și orașele din jur) și Köln-Düsseldorf (pe Rin). Se pot observa mai bine pe harta Germaniei (pagina 95).

Europa – mari aglomerații urbane și orașe europene

Harta de mai sus redă aglomerațiile urbane din Europa, preluate din statisticile internaționale. Tabelul alăturat consemnează populația aglomerațiilor urbane, așa cum este definită de administrațiile respective.

Pe hartă sunt figurate și trei conurbații: Rin–Ruhr (peste 11 mil. loc., cu două aglomerații dintre cele din tabel), Katowice (cu peste 3 mil. loc.) și Randstad–Holland (cu peste 5mil. loc.).

Conurbațiile, spre deosebire de aglomerațiile urbane, sunt formate din mai multe orașe apropiate ca număr de locuitori și situate pe un teritoriu limitat. Orașele componente își păstrează identitatea.

Metropole europene sunt considerate, după importanță și populație, Londra, Paris, Moscova și Istanbul. Acestea au o prezență internațională stabilizată și recunoscută.

ȘTIAȚI CĂ?

În anul 2021, orașul București avea 1 823 526 loc., ceea ce reprezintă o populație mare pentru un oraș individualizat. Aglomerația urbană, cuprinzând și orașele din jurul său, are 2,2 mil. loc. Populația existentă, într-un moment dat al zilei, ajunge la 2,4–2,5 mil. loc., cuprinzând și persoanele care lucrează în București sau cele care se află în trecere pentru diferite activități.

APLICAȚII

1. Pe baza hărții și a tabelului:
   - localizați fiecare aglomerație urbană;
   - denumiți și localizați aglomerații cu o populație de la 1 mil. loc. la 2 mil. loc., care nu sunt menționate în tabel.
2. Calculați care este distanța, în linie dreaptă, între Viena și Istanbul, Viena și Lisabona, Viena și Oslo, Viena și Sankt Petersburg.
3. Identificați și localizați aglomerații urbane care au sub 2 mil. loc. și sunt porturi.

Sankt Peterburg

Minsk

Istanbul

Napoli

Bordeaux

Barcelona

Haga

Essen

Katowice

Unele orașele europene au origini foarte vechi. În Grecia existau polisurile (orașele-stat), cum ar fi Atena, Theba, Sparta etc.

În Imperiul Roman s-au dezvoltat foarte mult orașele mari (Roma, Napoli, Milano, Bizanț) și au fost înființate orașe în regiuni nou cucerite (Londinium – Londra, Lutetia – Paris, Vindobona – Viena, Tomis – Constanța).

În Evul Mediu apar orașe-porturi pentru comerț (reunite sub numele de Liga Hanseatică, la Marea Nordului și Marea Baltică), se dezvoltă orașele existente (Roma, Paris), apar universități în diferite orașe (Bologna, Coimbra, Cracovia).

În anul 1500, când populația totală a Europei era de cel mult 50 mil. loc., cele mai mari orașe aveau între 150 000 și 200 000 loc. (Constantinopol, Napoli și Paris), iar Veneția, Palermo, Genova, Florența aveau aproximativ 100 000 loc. fiecare și erau, de asemenea, orașe mari.

PORTOFOLIU

Fiecare elev va studia un sigur oraș european, la alegere, dintre cele amplasate pe hartă sau din tabel.

Realizați o prezentare geografică a orașului ales, cuprinzând următoarele elemente: numele și poziția geografică; numărul de locuitori; localizarea (unitate de relief, râu, munți etc.); rolul administrativ sau politic (capitală, de exemplu); evoluția istorică (apariție, distrugeri provocate de războaie, evoluție recentă, rolul actual); forma și aspectul orașului; căi de comunicație (căi ferate, gări, șosele aeroporturi); activități economice și culturale; construcții monumentale sau deosebite.

Ilustrați cu imagini și cu o hartă reprezentativă. Prezentarea realizată se va adăuga la portofoliul personal.

ANALIZAȚI ȘI REZOLVAȚI

1. Analizați, pe scurt, fiecare oraș din fotografii, precizând:
   - unde este localizat;
   - dacă este capitală;
   - o caracteristică vizibilă;
   - din ce categorie face parte, după numărul de locuitori;
   - ce alt element specific cunoașteți.
2. Identificați câte o caracteristică prin care să precizați, pentru fiecare oraș, specificul acestuia.

TERMENI SPECIFICI

Metropolă – oraș de importanță mondială.

ECONOMIA

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

1. Priviți cu atenție imaginile alăturate și, pe baza acestora, precizați:
   - ce reprezintă fiecare imagine și ce activitate economică se desfășoară;
   - ce procese de prelucrare se desfășoară în fiecare imagine.
2. Precizați, pe scurt, ce a reprezentat „revoluția industrială". Utilizați informații dobândite la istorie, geografie, precum și din alte surse.
3. Identificați ramurile care nu produc poluare.
4. Până la ce nivel se pot dezvolta producția de automobile, hidroenergia și obținerea produselor metalurgice? Realizați o discuție anticipativă asupra acestei teme.
5. Menționați legăturile dintre activitățile economice redate în fotografii.

Viticultură

Hidrocentrală

Câmp cultivat cu porumb

Industria construcțiilor de mașini

Industrie metalurgică

Instalație pentru biogaz

Economia Europei s-a dezvoltat foarte mult, în urma revoluției industriale, ca rezultat al folosirii intensive a unor materii prime energetice și a unor tehnologii noi.

Cauzele care au determinat evoluția economică a Europei sunt:
- resursele financiare;
- tradițiile manufacturiere din Evul Mediu;
- forța de muncă interesată, cu o mare capacitate inovativă;
- resurse energetice importante la începutul dezvoltării industriei;
- realizări tehnologice noi care au transformat economia;
- creșterea rolului științei în dezvoltarea tehnologică;
- dezvoltare unei agriculturi comerciale;
- posibilitatea realizării unor schimburi comerciale la distanțe mari.

INVESTIGAȚIE

Analizați raporturile care există între resurse – industrie – agricultură – servicii.

Aveți în vedere următoarele criterii: a. condiționări reciproce; b. influența asupra mediului înconjurător; c. legătura cu inovația tehnologică; d. rolul resurselor financiare; e. resursele umane.

Realizați un scurt eseu, de aproximativ o jumătate de pagină, cu titlul: „Economia – condiționări multiple", dezvoltând fiecare tip de condiționare (a, ...e). Eseul trebuie să fie simplu și convingător. Utilizați și informații din alte surse. Prezentați colegilor rezultatele la care ați ajuns.

TERMENI SPECIFICI

Agricultură comercială – agricultură cu un randament ridicat, care realizează produse agroalimentare, destinate comercializării.

Biogaz – gaz natural obținut în instalații care utilizează ca materie primă produse vegetale.

Model economic – model de dezvoltare economică bazat pe optimizarea utilizării resurselor naturale, financiare și umane, în contextul reglării producției prin piață, pe baza cererii și ofertei.

RESURSELE NATURALE ȘI VALORIFICAREA LOR

Resursele energetice și minerale în Europa

Harta de mai sus redă repartiția geografică a resurselor energetice și minerale în Europa, fără a prezenta elemente cantitative asupra acestora.

Europa are resurse diverse, dar unele sunt în cantități limitate (gaze naturale, petrol, minereuri) sau a fost redusă exploatarea lor din cauza poluării (cărbunii).

Resursele sunt mai mari, dacă le includem și pe cele din partea asiatică a Federației Ruse, din Kazahstan și Turcia.

Ca efect al utilizării îndelungate, aceste resurse s-au diminuat foarte mult.

APLICAȚII

1. Utilizând harta de mai sus, precizați unde sunt localizate resursele de:
   - cărbuni superiori;
   - petrol și gaze naturale;
   - minereu de fier.
2. Cu ce resurse noi le putem înlocui pe cele de mai sus?
3. Pot fi descoperite resurse noi în Europa?

Resursele naturale

A. Resurse ale mediului natural:
- relief, soluri;
- hidrografie (apă dulce, hidroenergie etc.);
- climă (condiții pentru agricultură, energie solară);
- resurse biotice (pescuit, păduri etc.).

B. Resurse ale scoarței terestre:
- resurse energetice (petrol, gaze naturale, cărbuni, uraniu);
- resurse minerale (feroase, neferoase);
- substanțe nemetalifere (săruri, roci).

Platformă de foraj în Marea Nordului

Captarea energiei geotermale

Carieră de marmură – Carrara, Italia

ACTIVITĂȚILE ECONOMICE

Agricultura

Cultivarea lalelelor – Olanda

Cultură de măslini – Grecia

Cultură de floarea-soarelui – România

Cultură de citrice – Spania

Cultură în câmp deschis – Polonia

Viticultură – Italia

Agricultura cuprinde:

- baza naturală și economică, incluzând modul de utilizare a terenurilor (arabil, pășuni etc.), mijloace tehnice (mecanizare, irigații, substanțe chimice), resursele financiare și modul de organizare a activității;
- cultura plantelor (cereale, plante tehnice, legume, leguminoase, cultura pomilor fructiferi și a viței-de-vie etc.);
- creșterea animalelor (bovine, ovine, porcine, bubaline, cabaline, apicultura, sericicultura etc.).

Aceste trei elemente se asociază pe un anumit teritoriu, formând agricultura acestuia.

Pe întinderi mai mari se asociază suprafețe agricole (sau agrogeografice), cu un anumit specific geografic al producției agricole.

Principalele produse agricole din Europa sunt:

Plante	% Europei din total mondial	Țări reprezentative (exemple)
Cereale (total)	22	Federația Rusă, Ucraina, Franța, Germania
Grâu	40	Federația Rusă, Franța, Ucraina, Germania, Regatul Unit, România
Orz	60	Federația Rusă, Germania, Franța, Ucraina
Porumb	12	România, Ucraina, Federația Rusă, Franța, Ungaria
Cartofi	32	Federația Rusă, Ucraina, Germania, Polonia
Soia	5	Ucraina, Federația Rusă
Sfeclă-de-zahăr	10	Federația Rusă, Franța, Germania, Ucraina

Analizați și comentați oral datele din tabelul de mai sus.

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

Priviți cu atenție fotografiile de mai sus și, pe baza acestora, precizați:

- culturile agricole din fiecare imagine;
- condițiile naturale din fiecare caz în parte;
- prin ce se deosebesc activitățile din fiecare caz;
- ce credeți că se înțelege prin „agricultură ecologică"?

ȘTIAȚI CĂ?

Europa este un exportator net de produse agroalimentare.

Deși are o întindere redusă și o populație numeroasă, agricultura Europei, cu un randament înalt, poate asigura cu produse și locuitori din alte continente (Asia, Africa, America de Sud).

Industria

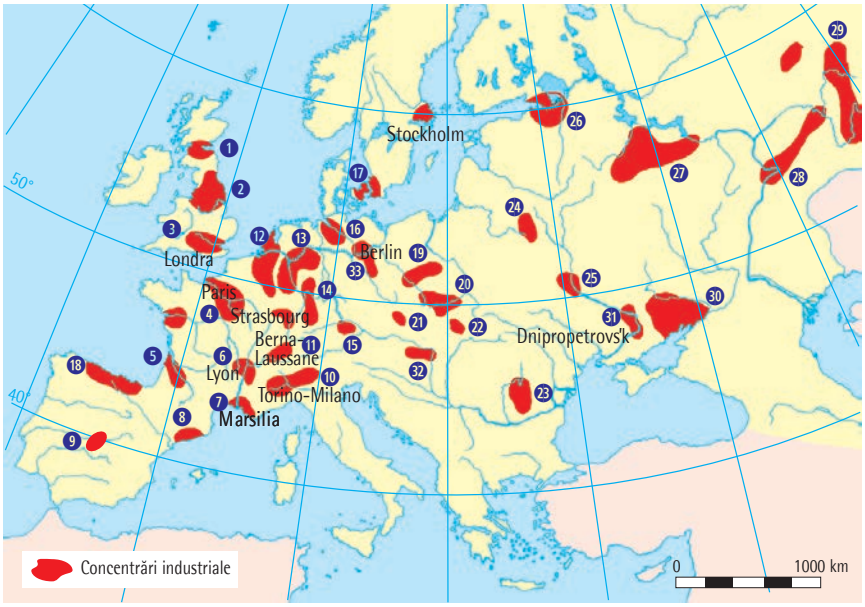

1. Scoția
2. Anglia Centrală
3. Anglia de Sud
4. Paris și împrejurimi
5. Bordeaux
6. Ron-Lyon
7. Marsilia-Aix
8. Barcelona
9. Spania Centrală
10. Italia de Nord
11. Zürich-Lausanne
12. Rotterdam-Anvers
13. Rin-Ruhr (Essen)
14. Frankfurt-Stuttgart
15. München
16. Hamburg
17. Copenhaga-Malmö
18. Spania de Nord
19. Varșovia-Lodz
20. Silezia (Katowice)
21. Cehia Centrală
22. Slovacia de Sud
23. București-Ploiești
24. Minsk
25. Kiev
26. Sankt Petersburg
27. Moscova-Nijni Novgorod
28. Volga-Ural
29. Ural
30. Donețk
31. Dnepropetrovsk
32. Budapesta
33. Berlin

Ramurile industriale, ordonate la nivelul planetei (pagina 42) se regăsesc și în industria europeană.

În ultimii ani (2001–2023), au avut loc modificări în amplasarea diferitelor ramuri industriale în Europa. Extracția cărbunilor pentru producerea energiei electrice s-a diminuat foarte mult sau chiar a dispărut din anumite țări. De asemenea, construcția de nave, automobile, metalurgia feroasă și altele s-au modificat sensibil.

Ceea ce rămâne în economia Europei sunt zonele în care este concentrată industria (sub forma concentrărilor industriale), precum și peisajele acesteia.

Concentrările industriale principale sunt redate pe harta de mai sus, iar în legendă sunt denumirile lor. Aceste concentrări sunt reprezentate în mod selectiv, generalizat și sunt prezentate pentru a se vedea repartiția lor geografică. Acestea nu se referă la tipurile de activități și nici la dimensiunile lor cantitative.

APLICAȚII

1. Comparați ramurile industriale sub raportul influenței asupra resurselor și al mediului.
   Aveți în vedere următoarele ramuri: metalurgie feroasă (siderurgie), metalurgie neferoasă, termoenergie, hidroenergie, energie atomică, energie solară, energie eoliană, petrochimie, îngrășăminte chimice, materiale de construcție (ciment etc.), mobilă, conserve, confecții, construcția de nave, construcția de automobile, aparatură electronică.
2. Prezentați (oral sau în scris):
   - trei industrii nepoluante;
   - patru industrii bazate pe resurse epuizabile;
   - trei industrii foarte poluante;
   - trei industrii bazate pe resurse regenerabile;
   - trei industrii care produc bunuri de uz personal;
   - trei industrii mari consumatoare de energie electrică.

ȘTIAȚI CĂ?

Produsele principale actuale ale Europei sunt: energie atomică (Franța, Germania, Spania, Suedia), energie hidroelectrică (Norvegia, Federația Rusă, Franța), metalurgie feroasă (Italia, Germania), autovehicule (Germania, Spania, Franța, Italia, Slovacia), avioane (Franța, Regatul Unit), nave, (Țările de Jos, Belgia), petrochimie (Germania, Italia, Franța, Țările de Jos), prelucrarea lemnului (Suedia, Finlanda), produse ale industriei alimentare și ușoare. După valoarea producției industriale, ordinea statelor europene este: Germania, Italia, Regatul Unit, Franța, Federația Rusă etc.

Centrale eoliene – Dobrogea, România

Canal navigabil – Germania

Tren de mare viteză – Franța

ANALIZAȚI ȘI REZOLVAȚI

1. Amintiți-vă categoriile de servicii care există la nivel mondial (de la paginile 44–45)
2. Analizați fotografiile de mai sus și precizați ce tip de transport se realizează prin:
   - trenuri de mare viteză;
   - canale interioare;
   - șosele și autostrăzi;
   - linii de înaltă tensiune;
   - avioane și aeroporturi;
   - servicii de internet.
3. Ce categorii de transporturi credeți că se vor dezvolta în viitor? Argumentați.

TERMENI SPECIFICI

TGV – tren de mare viteză, care circulă pe linii feroviare noi, construite în acest scop.

Serviciile

Linii de înaltă tensiune

Autostradă – Polonia

Stațiune turistică la Marea Mediterană – Palma de Mallorca

Aeroport – Londra, Heathrow

Căile ferate și șoselele traversează sistemul montan alpino-carpatic prin trecători de altitudine.

Construirea unor canale navigabile între fluvii a dus la apariția acestor rute și a acestui tip de transport.

Căile ferate, dezvoltate după revoluția industrială de la vest spre est, dar și de la nord la sud, au fost modernizate continuu (de exemplu, prin TGV).

Comerțul, cu tradiții din Antichitate și Evul Mediu, s-a diversificat și extins, astfel încât, în prezent, aproape 40% din comerțul mondial se desfășoară în Europa și între țările europene și restul lumii.

Transporturile rutiere au o mare dezvoltare, prin rute europene (în fiecare stat) și internaționale, precum și printr-o rețea de autostrăzi.

Marea Mânecii este traversată printr-un tunel feroviar submarin.

Europa este prima destinație turistică mondială (cu peste 400 mil. turiști anual).

Internetul are o utilizare semnificativă la nivel mondial, iar Europa îl utilizează în proporție de 1/3 din total.

Liniile aeriene interconectează aeroporturi din Europa și din lume într-o rețea mondială.

APLICAȚII

Analizând hărți și informații despre Europa, explicați:
- rețeaua de canale de navigație din Câmpia Nord-Europeană;
- existența unor porturi foarte mari la Marea Nordului;
- forma rețelei feroviare și rutiere;
- existența unor trecători și tuneluri în Munții Alpi; dați exemple;
- numărul foarte mare de turiști care vizitează Europa;
- avantaje și dezvantaje ale transporturilor aeriene.

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

1. Urmăriți harta alăturată și, pe baza acesteia, menționați porturile situate:
   - în bazinul Mării Mediterane;
   - pe Dunăre;
   - în jurul Mării Baltice;
   - la Marea Nordului;
   - la Oceanul Arctic;
   - la Oceanul Atlantic;
   - pe fluviul Volga.
2. Prezentați, pe scurt, imaginile de mai jos.

Portul Constanța

Portul Rotterdam

Portul Genova

ACTIVITATE INDEPENDENTĂ

Realizați un eseu, de aproximativ o pagină, în care să vă prezentați opiniile asupra **evoluției economiei europene în viitor**.

Precizați ce domenii ar putea fi dezvoltate. Utilizați informațiile dobândite până acum și identificați în diferite surse alte informații.

Discutați în clasă această problemă în următoarea oră de geografie.

Realizați o sinteză a acestor opinii, cu titlul: „Cum va deveni Europa în viitor?".

REȚINEȚI – ECONOMIA EUROPEI

- Europa, prin Marea Britanie, a fost la originea revoluției industriale, care a modificat foarte mult economia continentului și a lumii. Revoluția industrială s-a extins progresiv, de la vest spre est.
- Resursele de cărbuni și de minereuri au stat la baza industriei energiei electrice și a metalurgiei feroase.
- Europa a fost și este un continent cu un înalt nivel tehnologic și de inovație.
- În prezent, activitățile de prelucrare sunt grupate în jurul unor centre urbane, sub forma concentrărilor industriale.
- Agricultura de înalt randament oferă produse agroalimentare unei populații mai mari decât a continentului nostru.
- Serviciile sunt moderne, diversificate și reprezintă domeniul principal al economiei.
- Europa constituie principala regiune turistică a lumii contemporane.
- Țările Europei sunt preocupate în prezent de reducerea poluării și de conservarea mediului înconjurător.

TERMENI SPECIFICI

Agroalimentar – referitor la produsele agricole (cereale etc.) și alimentare.

UNIUNEA EUROPEANĂ (UE)

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

1. Identificați și localizați țările Uniunii Europene, utilizând indicativul auto al acestora și corespondența poziției din această hartă cu cea din harta politică a Europei (de la pagina 70).
2. Precizați denumirea capitalelor următoarelor țări: Austria, Belgia, Franța, Spania, Portugalia, Germania și Ungaria.
3. Enumerați, pe baza hărții, ce state europene nu fac parte din Uniunea Europeană.
4. Menționați orașele în care se află sedii ale unor instituții ale Uniunii Europene.

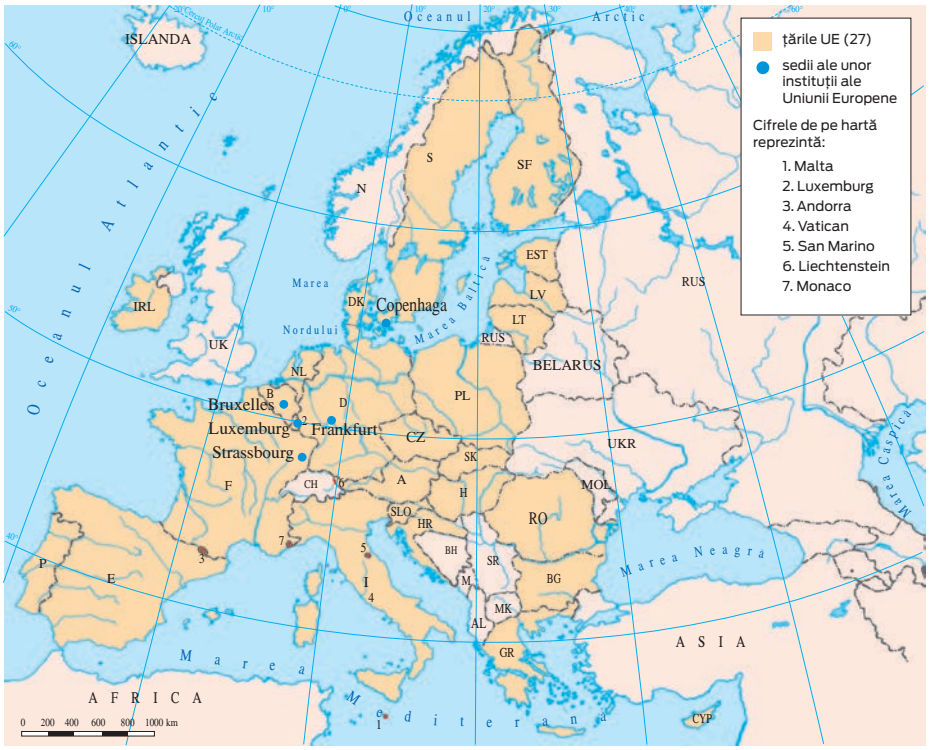

Harta de mai sus localizează cele 27 de țări ale Uniunii Europene (2023).

Uniunea Europeană cuprinde și un mic stat insular (Malta), dar și un stat care, prin poziție, aparține Asiei (Cipru). Celelalte state europene mici (San Marino, Monaco, Vatican, Andorra, Liechtenstein) nu fac parte din Uniunea Europeană.

Formarea Uniunii Europene a fost un proces complex și îndelungat, care a început în anul 1957 și a cuprins mai multe etape. În anul 2007 au fost integrate Bulgaria și România, în anul 2013, Croația, iar în anul 2020, Regatul Unit a părăsit UE (Brexit).

Uniunea Europeană este cea mai importantă grupare economică și politică de state la nivel mondial.

Scopul principal al acesteia este de a asigura prosperitatea locuitorilor, de a permite libera circulație în interiorul ei și de a dezvolta proiecte economice, politice și culturale comune.

Informații suplimentare găsiți, accesând site-ul Comisiei Europene:

INSTITUȚII ALE UNIUNII EUROPENE

Instituțiile principale ale Uniunii Europene sunt:

- Parlamentul European, care își desfășoară activitatea la Strasbourg;
- Comisia Europeană, cu sediul la Bruxelles, are rol executiv;
- Consiliul European, cu sediul tot la Bruxelles, elaborează liniile politice principale ale Uniunii;
- Curtea de Justiție, cu sediul la Luxemburg;
- Banca Centrală Europeană, cu sediul la Frankfurt.
- Agenția Europeană a Mediului, cu sediul la Copenhaga.

România și Uniunea Europeană (2021)

Indicatori	Uniunea Europeană	România
Suprafața (km²)	4 133 100	238 397
Populația (loc.)	444 783 500	19 201 662
Densitatea populației	107	81
Sporul natural	1‰	−0,5‰
Șomaj	7%	6%
Populația străină	40 mil. loc.	145 000
Populația urbană	75%	54%

Bruxelles – Sediul Comisiei Europene

Strasbourg – sediul Parlamentului European

Frankfurt – Banca Centrală Europeană

Luxemburg – Curtea Europeană de Justiție

Malta – Valletta, capitala celui mai mic stat din Uniunea Europeană

Cipru – stat al Uniunii Europene, insulă, poziționat în Asia

Uniunea Europeană – probleme actuale

Uniunea Europeană concentrează aproximativ 40% din comerțul mondial și realizează producții importante la o serie de produse (oțel, aluminiu, benzină, automobile, produse electrotehnice, energie electrică, produse alimentare etc.).

Resursele proprii de bază (petrol, gaze naturale, minereuri) sunt relativ limitate. Exploatarea și utilizarea cărbunilor, pentru care Europa are resurse mari, a fost mult diminuată, în vederea reducerii poluării. Agricultura Uniunii Europene asigură produse agroalimentare mult peste necesitățile proprii, ca rezultat al unei politici agricole comune și al randamentului foarte ridicat; este un exportator important de produse agricole la nivel mondial.

În ultimii ani, o problemă nouă o reprezintă imigrația, îndeosebi cea ilegală. În prezent, din populația totală a Uniunii Europene, există peste 40 mil. persoane venite din alte state (imigranți).

O parte dintre țările uniunii utilizează moneda Euro, care ar urma să devină moneda europeană.

APLICAȚII

1. Comparând harta Uniunii Europene cu hărți din manual sau alte surse, precizați:
   - limbile vorbite în țările Uniunii Europene;
   - confesiunile;
   - resursele principale (3–5 exemple, cu menționarea unor țări);
   - concentrări ale industriei (4–6 exemple);
   - forme de guvernământ.
2. Analizând harta Uniunii Europene, precizați care sunt alte state ce ar putea fi cuprinse, în viitor, într-un proces de extindere. Argumentați.

ANALIZAȚI ȘI REZOLVAȚI

1. Precizați ce elemente pot fi observate în fiecare dintre imaginile de mai sus.
2. În prezent, România este una dintre țările cel mai mult atașate Uniunii Europene. Puteți explica de ce?

Steagul Uniunii Europene

ȘTIAȚI CĂ?

Nucleul inițial al Uniunii Europene a fost format din Germania (Republica Federală a Germaniei de atunci), Franța, Italia, Belgia, Țările de Jos, Luxemburg.

CARACTERIZAREA GEOGRAFICĂ A UNOR STATE

Europa – harta politică

Harta alăturată redă elementele de bază ale hărţii politice (state, capitale, graniţe). Acest lucru permite localizarea ţărilor în Europa şi aprecierea poziţiilor reciproce dintre ţările apropiate sau mai îndepărtate.

Statele Europei pot fi grupate după mai multe criterii: întinderea, poziţia faţă de mări şi oceane, ţări situate pe Dunăre, pe Rin sau pe alte fluvii, ţări alpine etc.

Un alt grup de criterii poate să îmbine poziţia geografică, apropierea dintre ţări, caracteristici fizico-geografice şi de geografie umană; acestea permit gruparea statelor pe mari regiuni.

Pe harta de mai jos este redată gruparea poziţională, geografică, a ţărilor (pe cinci regiuni).

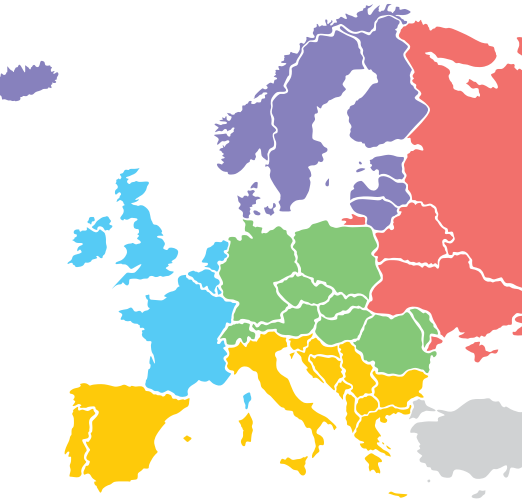

- Europa de Vest (Atlantică)
- Europa Centrală
- Europa Sudică (Mediteraneeană)
- Europa de Nord
- Europa de Est

Europa – regiuni poziţionale

Europa Nordică cuprinde o insulă (Islanda), două peninsule (Peninsula Scandinavă şi Iutlanda), Finlanda şi Ţările Baltice.

Europa Vestică poate fi denumită şi Atlantică, datorită ieşirii la Oceanul Atlantic (mai puţin Luxemburg). Este formată dintr-o parte continentală (Franţa, Ţările de Jos, Belgia, Luxemburg) şi o parte insulară (Irlanda şi Regatul Unit).

Europa de Est (continentală) se suprapune părţii continentale a Europei. Ţările sunt întinse (Federaţia Rusă, Ucraina, Belarus). Prin Federaţia Rusă şi Kazahstan se continuă în Asia.

Europa Centrală este formată din ţările dunărene (Germania, Austria, Ungaria etc.), trei ţări carpatice (Slovacia, România şi Polonia, ultima chiar dacă pe o porţiune foarte mică), două ţări alpine (Elveţia şi Austria – atât alpină, cât şi dunăreană). La acestea se adaugă Republica Moldova, ţară strâns legată (prin istorie, limbă, religie şi, un timp, prin apartenenţă) de România.

Europa Sudică poate fi denumită şi Europa Mediteraneeană, datorită situării în partea sudică, spre Marea Mediterană. Ţările sudice sunt: Portugalia, Spania, Italia, Malta, Monaco, Grecia, Albania, Croaţia, Slovenia, Bosnia şi Herţegovina, Macedonia de Nord, Serbia, Bulgaria (ultimele trei fără ieşire la Marea Mediterană), precum şi statele foarte mici (San Marino, Monaco, Vatican, Andorra).

Lacul Como – lac glaciar în Munții Alpi

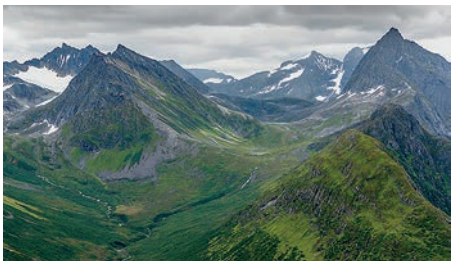

Alpii Scandinaviei

Dunărea la Budapesta

Sierra Nevada, cel mai înalt masiv din Peninsula Iberică

Munții Rila, Bulgaria

Podișul Ardeni

Munții Alpi, Masivul Mont Blanc

Munții Carpați, Masivul Tatra

APLICAȚII – ACTIVITATE DE GRUP

1. Organizați-vă în cinci grupe. Fiecare grupă va analiza, la alegere, una dintre regiunile Europei.
2. Utilizând hărțile din manual, fotografiile întâlnite până acum, precum și caracteristicile geografice principale, realizați câte o scurtă prezentare fizico-geografică, urmărind:
   - poziția pe continent, explicația denumirii regiunii;
   - caracteristici comune referitoare la relief, ape, climă și vegetație;
   - diferențieri naturale între diferite părți.
3. Identificați în alte surse imagini și informații suplimentare referitoare la aceste elemente.
4. Realizați în cadrul grupei o scurtă caracterizare a regiunii alese, pe care să o prezentați colegilor din celelalte grupe.

ANALIZAȚI ȘI REZOLVAȚI

Observați imaginile alăturate.

1. Precizați ce este reprezentat în fiecare fotografie.
2. Comparați câte două imagini între ele și identificați două asemănări și două deosebiri între acestea.
3. Cum credeți că s-a format lacul din prima fotografie?
4. De ce spunem că fotografia de mai jos redă un relief recent?
5. Ce elemente naturale comune pot fi identificate în imaginile alăturate?
6. Identificați o regiune dintre cele ilustrate pentru a fi vizitată. Ce recomandați pentru această vizită?

Relief din Islanda

TERMENI SPECIFICI

Țări baltice – țări care au litoralul situat la Marea Baltică: Estonia, Letonia, Lituania.

Țări alpine – țări care au pe teritoriul lor suprafețe din Munții Alpi: Elveția, Austria, Liechtenstein, Germania, Franța, Italia, Slovenia, Croația.

Țări carpatice – țări care au în compunerea lor porțiuni din Munții Carpați: Slovacia, Polonia, Ucraina, România, Serbia.

Țări dunărene – țări traversate de Dunăre: Germania, Austria, Slovacia, Ungaria, Serbia, România, Bulgaria, Ucraina și, pe foarte mică porțiune, Republica Moldova.

Fluviul Sena

Cărbunele – resursă de bază a industriei europene

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

Priviți cu atenție imaginile de mai sus și, pe baza acestora, precizați:
- aspectul reliefului;
- o caracteristică a hidrografiei rezultată din imaginea cu fluviul prezentat;
- rolul resurselor energetice în dezvoltarea unei țări;
- concentrarea populației în orașe;
- importanța activității industriale din imagine;
- rolul podurilor în transporturi și în economie.

ȘTIAȚI CĂ?

Pentru o analiză și prezentare mai detaliată a statelor, fiecare componentă (de exemplu, hidrografia, clima, orașele etc.) poate fi redată după scheme mai complexe, menționate la lecțiile respective.

Modelul caracterizării geografice a statelor

Relief – Alpii Dinarici

Pod Danemarca–Suedia

Toulouse – fabrică de avioane

Concentrare de populație – Madrid

Modelul de caracterizare geografică a statelor poate să urmărească modelul de prezentare a Europei (paginile 58–88). Acesta cuprinde:

1. **Mediul natural ca suport al locuirii umane:**
   - poziția geografică (și rolul acesteia);
   - caracteristici generale ale reliefului și unitățile majore;
   - hidrografia (râuri, lacuri, alte forme specifice);
   - diferențieri climatice și biogeografice.
2. **Oameni și locuri:**
   - elemente referitoare la stat;
   - populația și diversitatea umană;
   - mari orașe (capitala, alte orașe).
3. **Economia:**
   - resurse naturale și valorificarea lor;
   - activitățile economice (agricultură, industrie, servicii, elemente specifice).
4. **Rolul țării în lumea contemporană** (apartenența la UE, alte organisme, dimensiunea culturală și turistică).

Atenție!

Pentru o prezentare sintetică pot fi selectate doar anumite caracteristici care redau **specificul geografic.** Se recomandă studierea a cel puțin unui stat din fiecare regiune.

În prezentările care urmează există exemple diferite: prezentări detaliate (pe două pagini) și prezentări sintetice (o pagină).

Statele prezentate au câte o hartă și date generale, după cele mai recente statistici (2022).

Datele prezentate nu sunt destinate memorării!

România – scurtă prezentare geografică

ANALIZAȚI ȘI REZOLVAȚI

Analizați harta alăturată și, pe baza acesteia, identificați elementele geografice principale (poziție, relief etc.).

DATE GENERALE

Suprafața: 238 397 km^2 (loc 81 în lume)
Populația: 19,2 mil. loc (loc 63 în lume)
Capitala: București
Organizare administrativă: municipiul București și 41 de județe
Sporul natural: – 0,5‰
Populația urbană: 54%

Mai multe detalii de geografie și turism referitoare la România puteți descoperi, accesând:

1. Mediul natural

- România este situată în partea central-sudică a Europei, pe cursul inferior al Dunării și la Marea Neagră. În interior cuprinde arcul carpatic.
- Unitățile mari de relief sunt: Munții Carpați, Depresiunea Transilvaniei, Câmpia Română și Podișul Moldovei.
- Hidrografia este formată din fluviul Dunărea, râurile interioare (Olt, Mureș, Siret etc.), lacuri (peste 3 000), ape subterane și Marea Neagră.
- Clima temperată, cu mai multe nuanțe, a influențat învelișul biogeografic.

2. Oameni și locuri

- Privind harta, România are o formă aproape circulară.
- Populația este formată din români (83,5%) și alte naționalități: maghiari (6,1%), rromi (3,1%), ucraineni, germani, etc. Predomină religia ortodoxă (81%) și limba română (care este o limbă romanică).
- Capitala țării, orașul București (cu aproape 2 mil. loc.) are importanță de nivel internațional.
- Orașele regionale sunt: Iași, Cluj-Napoca, Timișoara, Craiova, Galați, Constanța, Brașov.
- Populația țării a scăzut continuu în ultimele trei decenii (1992–2022), ca rezultat al mai multor cauze. În ultimul deceniu, poziția pe glob după numărul de locuitori a coborât de la locul 53 la locul 63.

3. Economia

- Resursele principale sunt: lignitul, minereurile neferoase, uraniul (loc 14 mondial), gazul metan, sarea, hidroenergia, pădurile și terenurile agricole. Petrolul și huila, în trecut resurse importante, s-au diminuat foarte mult.
- Agricultura beneficiază de aproape 40% din suprafața țării, însă producțiile agricole sunt relativ mici față de acest potențial. La porumb, România este o mare producătoare europeană (și locul 14 mondial), la grâu este pe locul 18 mondial, iar la soia, pe locul 16.
- Industria este diversificată și în curs de modernizare. Are producții mai mari de cauciuc sintetic (loc 14 mondial), automobile, nave, utilaje, produse petrochimice etc.
- Serviciile sunt în curs de modernizare și extindere, îndeosebi în domeniul transporturilor maritime (Constanța, loc 4 în Europa) și servicii IT.

4. România în UE și în lume

România este o țară mijlocie ca întindere (loc 81 pe glob), dar mijlocie–mare ca populație (loc 63). Face parte din UE, NATO și alte organisme internaționale.

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

1. Identificați pe hartă și denumiți:
   - 2–3 unități de relief;
   - două vârfuri montane;
   - trei fluvii;
   - cinci orașe foarte mari;
   - mările înconjurătoare;
   - un canal interior;
   - două estuare;
   - o peninsulă și două golfuri;
   - patru țări vecine.
2. Explicați de ce este denumită „hexagon".

DATE GENERALE

Suprafața: 543 940 km²
Populația: 65,5 mil. loc.
Densitatea populației: 121 loc./km²
Capitala: Paris
Organizarea administrativă: 13 regiuni, cu departamente interioare
Sporul natural: 1,2‰
Populația urbană: 81%

ȘTIAȚI CĂ?

Franța are o serie de teritorii dependente în alte regiuni ale globului: Oceanul Pacific, America de Sud, Oceanul Indian. Insula Corsica este regiune a Franței Metropolitane (pagina 91).

TERMENI SPECIFICI

Teritoriu de peste mări – teritoriu considerat al Franței, situat în alte părți ale globului.
Francofon – vorbitor de limba franceză; locuitorii țărilor francofone vorbesc limba maternă, iar franceza, ca a doua limbă.

Franța (Republica Franceză)

1. Mediul natural

- Franța este situată în vestul Europei. Are o deschidere largă spre Oceanul Atlantic, iar în sud, spre Marea Mediterană; în Marea Mediterană se află insula Corsica.
- Relieful cuprinde unități de podișuri (Podișul Central Francez), munți ai sistemului alpin (Alpi, Pirinei), câmpii cu aspect ondulat, deluros (Bazinul Parisului), câmpii litorale, estuare, precum și forme de relief spectaculoase (relief carstic, glaciar, litoral).
- Hidrografia este reprezentată de fluvii care se varsă în mările înconjurătoare, lacuri, ghețari alpini, ape subterane (cum ar fi apele arteziene din regiunea Artois, de unde le vine și numele) și ape maritime înconjurătoare.
- Clima temperată este influențată de poziție și de altitudine: oceanică (în cea mai mare parte), mediteraneeană (în sud) și alpină (în munții înalți). Vegetația se suprapune arealelor climatice.

2. Oameni și locuri

- Franța are o formă geometrizată, cu mai multe laturi, ceea ce dus la interacțiuni complicate cu vecinii.
- Ca parte a lumii antice, Galia (denumirea de atunci a acestui teritoriu) a fost influențată de civilizația greacă (Marsilia fiind un oraș inițial „grecesc"), apoi de Imperiul Roman (de care a aparținut câteva secole).

Podișul Central Francez

Țărm la Marea Mediterană – Nisa

Munții Pirinei – lac glaciar

Lyon și Valea Ronului

Tunel pe sub Marea Mânecii

Ariane – rachete spațiale lansate din Guyana Franceză

- Populația vorbește o limbă romanică, neolatină. Predomină francezii (93%), urmați de algerieni (1%), portughezi, marocani etc.
- Orașul Paris are 2,2 mil. locuitori, iar aglomerația urbană, 12,6 mil. loc.
- Alte orașe: Lyon, Marsilia, Lille, Bordeaux, Toulouse, Nantes.

3. Economia

- Franța are o economie foarte dezvoltată, în condițiile absenței unor resurse de bază (ultima mină de cărbuni a fost închisă acum 10 ani).
- Agricultura dispune de o suprafață arabilă mare (1/3 din teritoriu) și produce grâu (loc 7 mondial), porumb (loc 12), orz, sfeclă-de-zahăr.
- Industria produce oțel (loc 18 mondial), automobile (aproape 1 mil. bucăți anual, loc 14), benzină, calculatoare, cauciuc sintetic, vin (loc 2 mondial), zahăr, ciment etc. Producția de energie electrică este foarte mare (loc 8), distingându-se energia atomică (70% din totalul energiei electrice produse și loc 2 mondial în producția de energie atomică) și hidroenergia. Are tradiții și realizări importante în industria aeronautică (Toulouse, avionul Airbus).
- Este principala destinație turistică mondială și are o rețea de transporturi modernă (TGV, autostrăzi, aeroporturi interne, canale, porturi).

4. Franța în UE și în lume

- Franța este cea mai întinsă țară din Uniunea Europeană, iar Parisul este o metropolă mondială. Prin teritoriile exterioare are influență în multe regiuni din lume. În Guyana, are o bază de lansare a vehiculelor spațiale Ariane. În prezent, este a patra putere nucleară. Cultura franceză este un bun european și mondial.

APLICAȚII

1. Identificați în diferite surse țările francofone.
2. Explicați de ce nu se mai utilizează cărbunii.
3. Precizați de ce Franța este considerată țară a Europei Atlantice și nu a Europei Mediteraneene.

ANALIZAȚI ȘI REZOLVAȚI

1. Realizați câte o scurtă prezentare geografică a primelor patru imagini.
2. Prezentați importanța elementelor din ultimele două imagini.
3. Prezentați, pe scurt, Corsica.

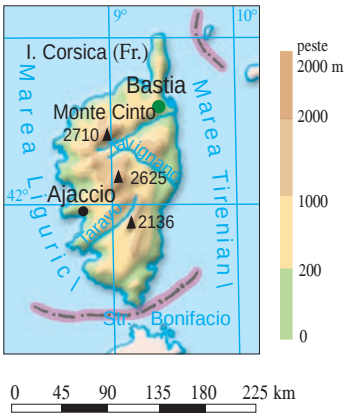

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

1. Analizați harta, localizați și precizați:
   - cele două insule mari ale Italiei;
   - două unități de relief;
   - două râuri;
   - trei mări înconjurătoare;
   - cinci dintre cele mai mari orașe;
   - cele două state interioare.
2. Explicați de ce Veneția este un oraș unicat.
3. Explicați, pe baza celor învățate, rolul poziției Romei în Imperiul Roman.
4. Precizați unde au locuit etruscii.

DATE GENERALE

Suprafața: 302 073 km² (loc 71)
Populația: 58,9 mil. loc. (loc 25)
Densitatea populației: 195 loc./km²
Sporul natural: – 0,2‰
Capitala: Roma
Populația urbană: 71%
Organizarea administrativă:
20 de regiuni istorico-geografice
Orașe: Milano, Torino, Napoli, Palermo, Florența, Bologna

ȘTIAȚI CĂ?

Italia, ca stat, s-a format relativ târziu (între 1859 și 1870), prin unirea succesivă a diferitelor provincii, sub influența regatului Piemont–Sardinia. De aceea, organizarea administrativă actuală păstrează denumirile unor regiuni istorice de rezonanță: Piemont, Lombardia, Toscana, Umbria, Liguria, Emilia-Romagna, Lazio, Campania, Puglia, Calabria, Sicilia, Sardinia.

TERMENI SPECIFICI

Apeninic – referitor la Munții Apenini; Peninsula Italică este denumită și Peninsula Apeninică.

Italia (Republica Italiană)

1. Mediul natural

- Italia este formată din trei părți:
  - **a.** Italia continentală (Alpii și Câmpia Padului), în nord;
  - **b.** Italia peninsulară (Peninsula Apeninică sau Italică);
  - **c.** Italia insulară (Sardinia, Sicilia și alte insule mai mici).
- Unitățile principale de relief sunt: în nord, Munții Alpi și Câmpia Padului, în centru, Munții Apenini.
- Există și vulcani activi: Etna, în Sicilia, care erupe frecvent; Vezuviu (nu a mai erupt de mult timp) și Stromboli (pe o insulă).
- În Munții Alpi se află lacuri glaciare (Como, Garda și Maggiore), formate pe văile ocupate de ghețari în timpul epocii glaciare. Padul (Po) este cel mai întins bazin fluvial al Italiei, cu afluenți din Alpi și Apenini. Prin Florența trece râul Arno, iar prin Roma, Tibrul.
- Clima și vegetația mediteraneene predomină, dar în nord există climă continentală și montană.

Veneția – canal și pod

Coasta Amalfi, în apropiere de Napoli

Sicilia – templu antic

Florența

Taormina, Sicilia – teatru antic

Bologna – oraș cu una dintre cele mai vechi universități

2. Oameni și locuri

- Italienii sunt descendenți ai locuitorilor Imperiului Roman. Vorbesc o limbă romanică (limba italiană) și sunt predominant catolici. Există peste 5 mil. de străini (dintre care, pe primul loc sunt românii).
- Primele civilizații au fost ale etruscilor și ale grecilor.
- În decursul istoriei, evoluția și influența unor orașe s-a modificat de câteva ori: Roma a rămas însă, de la întemeierea sa (sec. al VI-lea î.H.) până astăzi, cel mai important oraș. Veneția a fost centrul unei republici medievale, Milano – cel mai important oraș al Italiei continentale, Genova – oraș și port cu o largă influență în Evul Mediu, Florența – oraș al culturii și al artelor, Bologna – vechi centru universitar, Napoli – situat în apropierea Muntelui Vezuviu, este „orașul sudului", iar Palermo – orașul cel mai important al Siciliei.

3. Economia

- Deși are resurse reduse, Italia are o economie foarte dezvoltată (loc 7 mondial). Produsele principale sunt: plantele citrice, lactate, oțel (locul 11), aluminiu, automobile, biciclete, energie electrică etc.
- Există câteva produse-emblemă ale Italiei: brânzeturile, vinul (loc 1 mondial) și fructele mediteraneene.
- Italia este o țară turistică, cu obiective naturale (Alpii, lacurile glaciare, stațiunile litorale) sau istorice (Roma, Florența, Veneția etc.).
- Sectorul serviciilor, unde lucrează ¾ din populația activă, este foarte bine reprezentat în toate componentele sale.

4. Italia UE și în lume

- Italia, membru fondator al UE, este o prezență internațională activă, continuând o tradiție îndelungată. Este o foarte importantă destinație turistică (loc 2 mondial). A avut un rol determinant în cultura mondială, în cursul întregii sale istorii.

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

1. Prezentați, pe scurt, ce reprezintă fiecare imagine și ce importanță are.
2. Documentați-vă asupra Veneției și precizați câteva caracteristici geografice, istorice și culturale.
3. Precizați 2–3 caracteristici principale ale litoralului care fac din Italia o destinație turistică importantă.
4. Etna și Vezuviul sunt destinații turistice? Explicați de ce.

ACTIVITATE DE GRUP

Formați 6 grupe de elevi. Alegeți una dintre următoarele teme:

- Etruscii – prima civilizație a Peninsulei Italia
- Vaticanul – cel mai mic stat din lume
- San Marino – cea mai veche republică din lume
- Veneția – caracteristici geografice, istorice și perspectiva dezvoltării
- Cum traversăm Munții Alpi?
- Sardinia – o lume de vizitat

Realizați o prezentare a temei alese.

Alpii Tauern

Austria

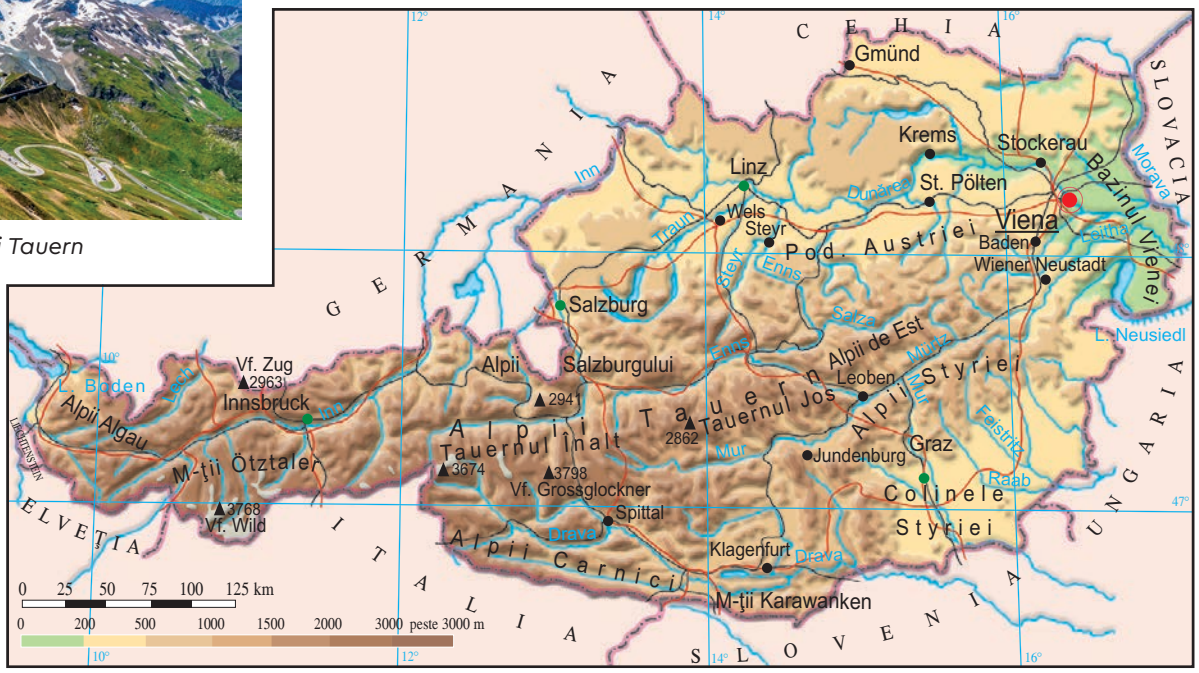

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

Analizați harta de mai sus și, pe baza acesteia:

1. Enumerați câte 2–3 unități de relief și 2–3 râuri.
2. Precizați două tipuri de climă și caracterizați un tip dintre acestea.
3. Denumiți și localizați vecinii Austriei.
4. Precizați rolul Alpilor și al Dunării pentru Austria.

DATE GENERALE

Suprafața: 83 883 km²
Populația: 8,9 mil. loc.
Densitatea populației: 105 loc./km²
Capitala: Viena (2,3mil. loc. aglomerația urbană)
Organizarea administrativă: 9 state federale (landuri)
Sporul natural: – 1,0‰
Populația urbană: 60%

1. Mediul natural

Austria, țară alpină și dunăreană, nu are ieșire la mare. Sectorul alpin are mai multe diviziuni, cum ar fi Alpii Tauern (3 798 m, cea mai mare altitudine). Bazinul Vienei, situat în nord-est, se continuă în Câmpia Panonică.

2. Oameni și locuri

Austria reprezintă partea centrală a fostului Imperiu Habsburgic. Capitala, Viena, a fost fondată în timpul Imperiului Roman (Vindobona), iar în Evul Mediu, în epoca modernă și contemporană a fost un oraș proeminent al Europei. Alte orașe mari sunt: Linz, Salzburg, Graz, Innsbruck, Klagenfurt. Este o țară preponderent catolică (60% din totalul populației), de limbă germană. În prezent, aici trăiesc 1,5 mil. de străini.

3. Economia

Este dezvoltată, în raport cu propriile resurse (dintre care mai importante sunt minereurile de fier). Produsele principale sunt: energie electrică (predominant din hidroenergie, 60%), oțel (loc 20 mondial), produse lactate, porumb.

Sectorul terțiar (serviciile) participă cu 70% la producția totală a țării. Turismul se bazează pe atracții cultural-istorice (Viena, Graz, Salzburg, Munții Alpi) și sporturi de iarnă (Innsbruck). Este și o țară a muzeelor.

4. Austria în lume

Este membru al UE și găzduiește Agenția de Energie Atomică. Este o țară cu tradiții muzicale, artistice și cu realizări științifice.

APLICAȚII

1. Explicați, pe scurt, ce se înțelege prin zonă alpină, sub raport climatic și biogeografic.
2. Redați, în 2–3 idei, principalele caracteristici ale Austriei.

Germania

1. Mediul natural

Este formată din munți alpini (Alpii), podișuri și munți hercinici (Masivul Renan, Munții Harz etc.) și câmpia glaciară a Europei de Nord. Este traversată de trei fluvii mari (Dunărea, Rin, Elba). Clima este oceanică, în vest și continentală, în est.

2. Oameni și locuri

Germania s-a format din unirea Republicii Federale cu Republica Democrată, în anul 1990. Este un stat federal, format din 16 landuri.

Populația a crescut în ultimele 4–5 decenii, ca efect al venirii unui număr mare de imigranți, sporul natural fiind negativ.

Orașe principale: Berlin, Hamburg, München, Köln, Stuttgart, Dresda, Leipzig, Hannover etc. Regiunea Rin–Ruhr este o conurbație cu peste 10 mil. loc.

3. Economia

Terenurile arabile ocupă 36%. Agricultura comercială, cu un randament foarte ridicat, produce grâu, orz, cartofi, sfeclă-de-zahăr.

Resursa principală o constituie cărbunii (loc 5 mondial). Industria este foarte dezvoltată și produce energie electrică, oțel, benzină, autovehicule, utilaje pentru transport, produse chimice, bere, brânză, carne etc.

Sectorul serviciilor cuprinde: porturi, aeroporturi, o rețea densă de căi ferate, șosele, telecomunicații, bănci etc. Este și o țară turistică, bazată pe un potențial ridicat.

4. Germania în lume

Este principala putere economică a UE și a Europei și are un rol activ în procesul de globalizare. La Frankfurt se află Banca Centrală Europeană, centrul financiar al UE.

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

1. Identificați și denumiți:
   - vecinii Germaniei;
   - trei fluvii europene;
   - mările limitrofe;
   - 4–6 orașe, cu localizarea lor;
   - 2–3 canale interioare.
2. Precizați cum se poate ajunge, prin căi de navigație, de la Marea Baltică la Marea Nordului.
3. Localizați și prezentați conurbația Rin–Ruhr.
4. Dați exemple de contribuții ale Germaniei la știința și cultura mondiale.

Berlin – capitala Germaniei

München

DATE GENERALE

Suprafața: 357 590 km² (loc 62)
Populația: 83,2 mil. loc (loc 18)
Densitatea populației: 233 loc./km²
Capitala: Berlin
Organizarea administrativă: state federale (landuri)
Sporul natural: – 2,7‰
Populația urbană: 75%

TERMENI SPECIFICI

Stat federal – stat format din mai multe entități (state).
Land – regiune istorico-geografică.

Universitatea Oxford

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

1. Analizați harta alăturată și, pe baza acesteia:
   - menționați articulațiile țărmurilor și identificați câteva exemple pentru acestea;
   - dați exemple de 2–3 regiuni montane;
   - localizați și denumiți cele mai mari 4–5 orașe.
2. Prezentați poziția Regatului Unit în Europa și în lume.
3. Menționați rolul poziției geografice a Regatului Unit în istorie, economie și în păstrarea caracteristicilor naționale.

DATE GENERALE

Suprafața: 242 740 km² (loc 78)
Populația: 66 966 400 (loc 20)
Densitatea populației: 276 loc./km²
Sporul natural: 0,4‰
Populația urbană: 84%
Formă de guvernământ: monarhie constituțională
Capitala: Londra
Organizare administrativă: 4 regiuni componente (Anglia, Țara Galilor, Scoția și Irlanda de Nord), regiuni metropolitane, districte (unitare și metropolitane)

TERMENI SPECIFICI

Brexit – proces de părăsire a Uniunii Europene de către Regatul Unit.
Commonwealth – asociere de 54 de state independente, care au făcut parte din Imperiul Britanic. După înființarea sa (1931), au avut loc mai multe modificări în statutul organizației.

Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord (UK)

Greenwich – linia Primului Meridian

1. Mediul natural

Regatul Unit este format din insula Marea Britanie (209 330 km², cea mai mare a Europei), partea de nord-est a insulei Irlanda (Irlanda de Nord) și alte insule mai mici. Substratul reliefului este foarte vechi – munți (Munții Grampieni, cei mai înalți și Munții Penini).

2. Oameni și locuri

Limba oficială este limba engleză, dar în Scoția și Țara Galilor limbile regionale (scoțiana și galeza) sunt, de asemenea, limbi oficiale.

Capitala țării, Londra, are 8,8 mil. loc., iar aglomerația urbană (Greater London), 11 262 000 loc. Principalele orașe sunt: Birmingham, Glasgow, Manchester, Liverpool, Leeds, Sheffield, Bristol.

3. Economie

Regatul Unit are o economie dezvoltată, diversificată. Terenurile arabile ocupă ¼ din suprafață, pe care se produc grâu, orz, sfeclă-de-zahăr etc.

Produsele principale sunt: oțel, automobile, telefoane mobile, benzină, cauciuc sintetic, ciment, whisky, energie electrică, produse textile, produse din pește etc.

4. Regatul Unit în lume

Regatul Unit și-a format în timp un întins imperiu colonial. Statele fostului imperiu au creat o grupare denumită Commonwealth. Regatul Unit este cunoscut pentru contribuția la cultura, știința și cunoașterea mondială. Face parte din NATO, dar a ieșit din Uniunea Europeană (2020).

Irlanda (Republica Irlanda, Éire)

Irlanda – țărm înalt pe roci vechi

Cobh – oraș-port în Irlanda

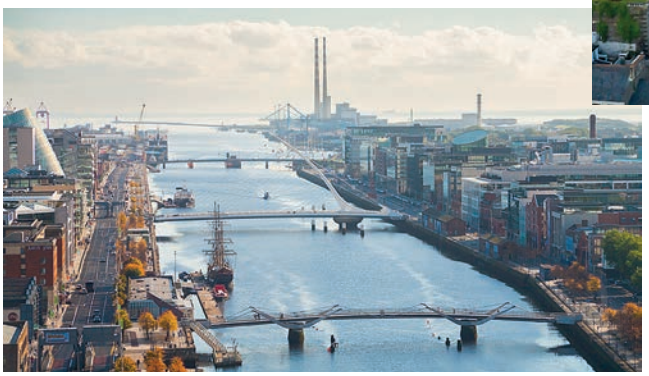

Dublin – capitala Irlandei

Republica Irlanda ocupă cea mai mare parte a insulei Irlanda.

1. Mediul natural

Relieful Irlandei este jos, format pe roci foarte vechi, dure. Datorită altitudinilor, cea mai mare parte a sa este considerată o câmpie (Câmpia Irlandei). Altitudinea maximă depășește 1 000 m. Climatul oceanic este determinat de prezența Curentului Atlanticului de Nord. Râul principal, Shannon, care se varsă în Oceanul Atlantic, este legat Marea Irlandei prin canale. Irlanda este acoperită de numeroase lacuri glaciare.

2. Oameni și locuri

În cadrul populației actuale cea mai mare parte o reprezintă catolicii (79%), dar există și locuitori fără orientare religioasă. Irlandeza și engleza sunt limbi oficiale. În Irlanda locuiesc 650 000 de străini.

Orașele principale sunt: Dublin, Gallway și Cork.

3. Economia

Cea mai mare parte a întinderii țării este ocupată de pășuni (aproape 60%), de unde aspectul ei verde (Éire). Culturile agricole principale sunt grâul și orzul. Realizează activități de pescuit în Oceanul Atlantic. Se remarcă ponderea mare a surselor nepoluante în producția de energie electrică (40%). Se produc nave, ciment, conserve de pește și alcool (whisky). Primește 10 mil. turiști anual, ceea ce este foarte mult, raportat la teritoriu și populație.

4. Irlanda în lume

Irlandezii au contribuit la colonizarea Americii. În SUA există peste 40 de mil. de persoane care descind din irlandezi. Irlanda face parte din Uniunea Europeană.

Shannon – principalul râu al Irlandei

ANALIZAȚI ȘI REZOLVAȚI

- Precizați ce elemente geografice pot fi observate în imagini.
- Localizați elementele surprinse în fotografii, în raport cu harta de la pagina 96.
- Ce informații despre Irlanda puteți afla din harta alăturată?

DATE GENERALE

Suprafața: 70 275 km² (loc 118)
Populația: 5,1 mil. loc. (loc 122)
Densitatea populației: 73 loc./km²
Sporul natural: 5,7‰
Capitala: Dublin (1,7 mil. loc.)
Organizarea administrativă: 4 provincii (3 în Irlanda și Ulster)
Populația urbană: 64%
Formă de guvernământ: republică

ANALIZAȚI ȘI REZOLVAȚI

Analizați harta și, pe baza acesteia, precizați și localizați:
- vecinii Ungariei;
- trei areale montane și înălțimea lor;
- o unitate de câmpie;
- trei orașe mari;
- trei râuri care se varsă în Tisa.

Budapesta și fluviul Dunărea

Lacul Balaton

DATE GENERALE

Suprafața: 93 025 km² (loc 108)
Populația: 9 700 000 loc. (92)
Sporul natural: – 0,3‰
Densitatea populației: 104 loc./km²
Capitala: Budapesta
Organizarea administrativă: 20 de regiuni
Populația urbană: 72%
Alte orașe: Pécs, Miskolc, Szeged, Gyor, Debrecen
Formă de guvernământ: republică

Ungaria

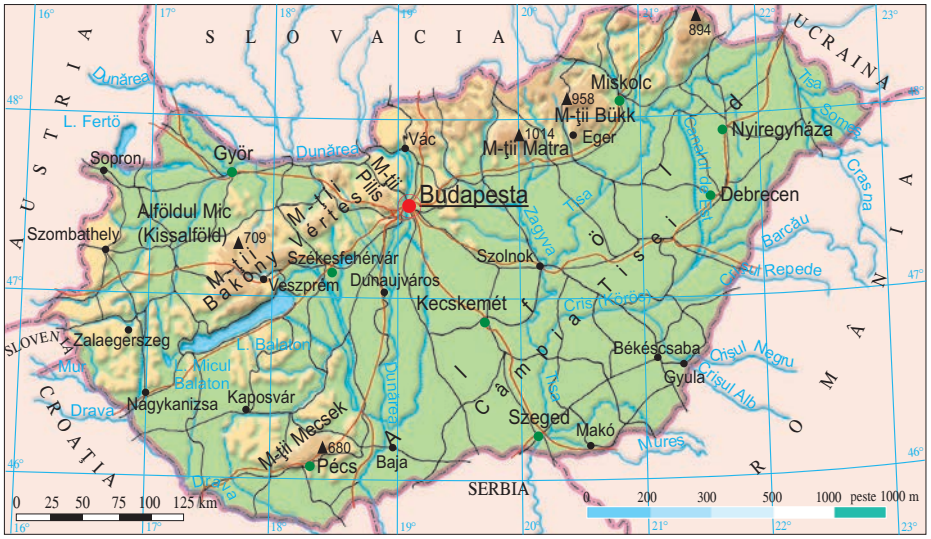

1. Mediul natural

Predomină relieful de câmpie (Câmpia Panonică), mărginit de dealuri și munți joși (Matra, cu 1 014 m, cel mai înalt, Bakony, Mecsek). Dunărea traversează Ungaria, iar Tisa adună afluenții din România. Lacul Balaton, tectonic, este considerat o „mare interioară" a Ungariei. Climatul continental a permis existența unor areale de stepă.

2. Oameni și locuri

Limba maghiară este o limbă ugro-finică, originară din Asia, la fel ca populația. Predomină catolicii (40%) și protestanții (15%, în parte calvini), restul fiind de alte confesiuni și nereligioși.

Populația, formată predominant din maghiari (86%), a scăzut în ultimii ani, ca rezultat al sporului natural negativ. Străinii numără peste 200 000 de persoane.

Capitala, Budapesta (cu 2,6 mil. loc. în aglomerația urbană), este un oraș mare la nivel european.

3. Economia

Terenurile arabile (peste ½ din totalul suprafeței) asigură producții de grâu, porumb, orz, floarea-soarelui, sfeclă-de-zahăr. Resursele energetice și minerale sunt deficitare (ceva mai mari pentru cele de lignit).

Din energia electrică produsă, ½ este energie atomică. Se produc autoturisme, calculatoare, televizoare, cauciuc sintetic, vin (loc 14 mondial).

În afară de transporturile clasice, există conducte și gazoducte, precum și transportul fluvial și pe canale. Are 1 780 km de autostrăzi.

Este o țară vizitată de turiști (care ajung mai ales în Budapesta, Lacul Balaton, zonele montane etc.).

4. Ungaria în lume

Ungaria este membru al UE, NATO și al altor organizații internaționale. Are o diaspora importantă în SUA. În țările vecine (Slovacia, Serbia, Ucraina, România, Croația) există minorități maghiare, ca rezultat al evoluției comune cu aceste teritorii de-a lungul istoriei.

Republica Moldova

Mănăstirea Căpriana

Chișinău – capitala Republicii Moldova

1. Mediul natural

Predomină podișurile formate pe roci sedimentare care au, la bază, un substrat foarte vechi. În nord, podișul are aspectul unui platou (Platoul Moldovei), iar în est, spre Nistru, are aspect neted. În sud, câmpia coboară spre Marea Neagră. Râurile principale sunt Nistru, în est și Prut, în vest. Clima are un caracter continental.

2. Oameni și locuri

Locuitorii sunt în mod predominant români (moldoveni, 73%), apoi ucraineni (6%), ruși (4%) și alte minorități.

Regiuni din Republica Moldova (Transnistria și Găgăuzia) și-au declarat independența, nerecunoscută la nivel internațional. Predomină religia ortodoxă (90%).

Istoria locuitorilor și a locurilor este strâns legată de regiunea istorico-geografică Moldova de la vest de Prut. Împreună au alcătuit un singur stat, denumit Moldova.

3. Economia

Terenurile arabile (59% din total) asigură producții de subzistență. Resursele sunt foarte reduse. Industria este reprezentată prin producția de oțel, energie electrică, materiale de construcții, produse agroalimentare, calculatoare și vin (loc 18 pe glob).

4. Republica Moldova în lume

Republica Moldova are o legătură preferențială cu România, ca rezultat al istoriei comune, dar are legături și cu Ucraina și Federația Rusă, ca urmare a fostei apartenențe la URSS. Este în curs de reorientare spre Uniunea Europeană.

DATE GENERALE

Suprafața: 30 373 km² (loc 138)
Populația: 3 mil. loc. (loc 134)
Densitatea populației: 100 loc./km²
Spor natural: – 0,3‰
Capitala: Chișinău (662 840 loc.)
Populația urbană: 38%
Alte orașe: Bender (Tighina), Bălți, Tiraspol
Regim politic: republică parlamentară

TERMENI SPECIFICI

Transnistria – regiune cu tendințe separatiste situată la est de Nistru (cu centru administrativ la Tiraspol), în care există o populație de origine rusă, formată din militari veterani, aduși din URSS, apoi din Federația Rusă.

ANALIZAȚI ȘI REZOLVAȚI

Urmăriți harta alăturată și, pe baza acesteia:

1. Identificați, denumiți și localizați:
   - vecinii Bulgariei;
   - două râuri care curg spre sud (Marea Egee);
   - două unități de podiș;
   - trei areale montane (cu vârfurile principale);
   - orașele situate pe cursul Dunării;
   - orașele-port situate la Marea Neagră.
2. Precizați de ce considerăm Bulgaria o țară a Europei de Sud (Mediteraneene).

Varna – orașul și portul

DATE GENERALE

Suprafața: 111 002 km² (loc 103)
Populația: 6,5 mil. loc. (loc 105)
Densitatea populației: 60 loc./km²
Spor natural: – 13,2‰
Capitala: Sofia (1,2 mil. loc.)
Populația urbană: 73%
Alte orașe: Plovdiv, Varna, Burgas, Stara Zagora, Ruse
Diviziuni administrative: 27 de districte
Regim politic: republică parlamentară

Bulgaria

1. Mediul natural

Bulgaria este situată în nordul Peninsulei Balcanice, la Dunăre și Marea Neagră, fiind traversată de Munții Balcani (Stara Planina) și de munți mai înalți, în sud-vest (Rila etc.).

Rețeaua hidrografică este orientată spre Dunăre, Marea Neagră și Marea Egee. În nord există climă și vegetație continentale, iar în sud, climă mediteraneeană.

2. Oameni și locuri

Teritoriul actual al Bulgariei a aparținut lumii tracice, Imperiului Roman, Imperiului Bizantin, Țaratului Bulgar și Imperiului Otoman. Orașe, construcții și monumente consemnează această succesiune. Bulgaria a devenit stat independent după Primul Război Mondial.

Pe lângă bulgari (85% din totalul populației) există o importantă minoritate de turci (9%), care se reflectă și în structura confesională (ortodocși 77%, musulmani 10% etc.).

3. Economia

Terenurile arabile și pădurile ocupă câte 1/3 din teritoriul țării. Produsele agricole obținute sunt: grâu, porumb, floarea-soarelui. Resursele principale ale Bulgariei sunt lignitul și argintul.

Din producția totală de energie electrică, ½ este produsă în centrala nuclearoelectrică de la Kozlodui, situată pe Dunăre. Alte produse industriale: oțel, biciclete, benzină, îngrășăminte, covoare, hârtie, țigarete, tutun, vin.

Turismul beneficiază de obiective importante (stațiunile de la Marea Neagră, stațiuni și obiective montane, vestigii istorice la Plovdiv, Veliko Târnovo, Nessebar, la Marea Neagră etc.).

4. Bulgaria în lume

Bulgaria face parte din UE, NATO și alte organisme internaționale. Prezența sa în lume este mijlocită de această apartenență. A fost admisă în UE în anul 2007, împreună cu România.

Grecia (Republica Elenă)

1. Mediul natural

Grecia are țărmuri crestate, cu golfuri, insule, peninsule, iar caracteristicile naturale provin din situarea sa la Marea Mediterană (climat și vegetație).

2. Oameni și locuri

Grecia are o istorie îndelungată (civilizația cretană, minoică, civilizațiile ionică și dorică, elenistică, romană, Imperiul Bizantin, Imperiul Otoman).

Orașele principale sunt Atena (3,2 mil. loc., aglomerația urbană), Salonic, Patras, Larisa, Pireu, Iraklion.

Populația este formată predominant din greci (94%), urmați de albanezi (4%) etc. Predomină ortodocșii (86%). Muntele Athos este un centru european al religiei ortodoxe.

3. Economia

Resursele sunt puține (lignit, minereu de fier, bauxită, marmură și argint). Cultivă cereale, măsline, citrice. Este dezvoltat pescuitul.

Produce: energie electrică, oțel, benzină, țesături, ulei de măsline, vin.

Transporturile maritime dau specificul țării. Este o țară turistică foarte frecventată (peste 7mil. persoane anual), domeniu în care lucrează 15% din populația activă și participă cu 1/5 la economia țării.

4. Grecia în lume

Grecia face parte din UE, NATO și alte organisme. Are și o importantă diaspora.

Atena – orașul vechi

ANALIZAȚI ȘI REZOLVAȚI

1. Urmăriți harta alăturată și, pe baza acesteia, numiți și localizați:
   - mările din jurul Greciei;
   - o peninsulă;
   - 3–4 insule mai mari;
   - cel mai înalt munte;
   - două râuri care se varsă în Marea Egee;
   - trei golfuri;
   - 4–5 destinații turistice.
2. Identificați următoarele obiective istorice: Knossos, Sparta, Micene, Teba, Olimpia, Marathon, Termopile. Pentru două dintre acestea, menționați câte un element sau eveniment istoric din Antichitate.

DATE GENERALE

Suprafața: 132 050 km²
Populația: 10,7 mil. loc.
Densitatea populației: 81 loc./km²
Sporul natural: – 4,3‰
Populația urbană: 80%
Capitala: Atena
Organizare administrativă: 13 regiuni
Formă de guvernământ: republică

ACTIVITĂȚI

1. Menționați și prezentați un important om de știință sau filosof grec cu realizări în domeniul respectiv.
2. Descrieți, pe scurt, ce cuprind lucrările lui Homer, Iliada și Odiseea.
3. Enumerați și prezentați câțiva zei din Grecia Antică.
4. Precizați prin ce este cunoscut Muntele Olimp și Legendele Olimpului.
5. Ce monumente grecești fac parte din cele șapte minuni ale lumii?

Helsinki – capitala Finlandei

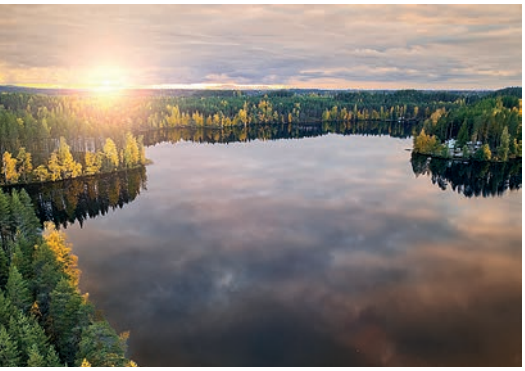

Lac și pădure de conifere

ANALIZAȚI ȘI REZOLVAȚI

Urmăriți harta alăturată și, pe baza acesteia:

1. Precizați:
   - limitele și vecinii Finlandei;
   - un element specific hidrografiei;
   - altitudinea maximă;
   - 4–5 orașe situate pe țărmul mării;
   - un lac;
   - direcția de coborâre a reliefului.
2. Ce climă și vegetație există în Finlanda, ca rezultat al poziției sale?
3. Ce semnificație are prezența Cercului Polar Arctic (care trece prin Rovaniemi)?

DATE GENERALE

Suprafața: 338 472 km² (loc 64)
Populația: 5,6 mil. loc. (loc 117)
Sporul natural: – 1,4‰
Densitatea populației: 16 loc./km²
Populația urbană: 86%
Capitala: Helsinki (659 000 loc.)
Alte orașe: Tampere, Oulu, Espoo, Turku, Vandö
Forma de guvernământ: republică

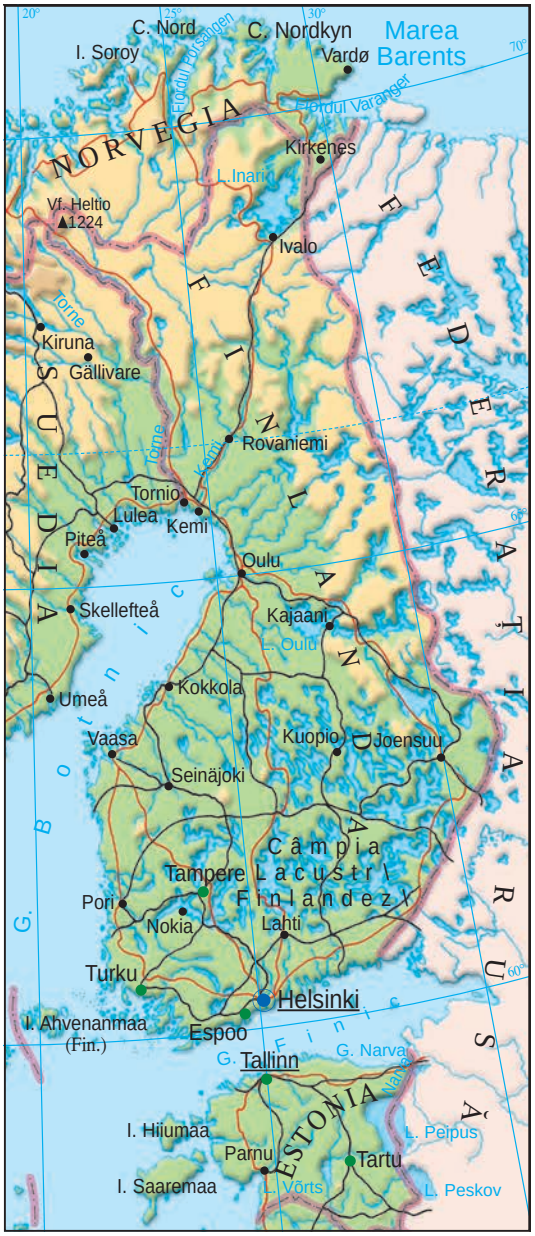

Finlanda

1. Mediul natural

Ca rezultat al poziției (în apropierea Cercului Polar Arctic), Finlanda are o climă continentală rece.

Relieful cuprinde un podiș și o câmpie (Câmpia Lacurilor). În nord, vârful Heltio (1 224 m) ieșea de sub ghețarul de calotă care acoperea uscatul, în timpul epocii glaciare.

Substratul este sculptat pe cele mai vechi roci ale continentului european. Lacurile s-au format la baza ghețarului care a acoperit substratul, prin presiunea și erodarea produse asupra acestuia. Ca origine, sunt lacuri glaciare.

2. Oameni și locuri

În populația totală a Finlandei predomină finlandezii (86%), urmați de suedezi (5%) etc.

Ca religie, predomină protestanții (2/3 din total). Se vorbește limba finlandeză (suomi), care aparține familiei fino-ugrice, și limba suedeză (ambele fiind limbi oficiale).

3. Economia

Principala resursă a Finlandei o reprezintă pădurile (3/4 din total). Se extrag câteva minereuri (aur, fier, platină) și roci de construcție (calcar, granit). Are o capacitate de rafinare mare, deși nu are resurse de petrol. Producția de energie electrică este foarte mare, raportată la populație; aceasta este obținută din surse regenerabile, energie nucleară și hidroenergie. Produsele principale sunt: oțel, calculatoare, telefoane mobile, cherestea, mobilă, hârtie. Atracțiile turistice sunt sporturile de iarnă și Laponia.

4. Finlanda în lume

Finlanda face parte din UE, precum și din alte organisme internaționale. Este cunoscută prin produsele electronice Nokia, lacurile glaciare, Laponia și pădurile întinse de conifere.

Europa de Est: Ucraina și Federația Rusă

Culturi agricole

Ucraina

Carpații în Ucraina

Cernăuți – Universitatea

Centrala nucleară de la Zaporoje

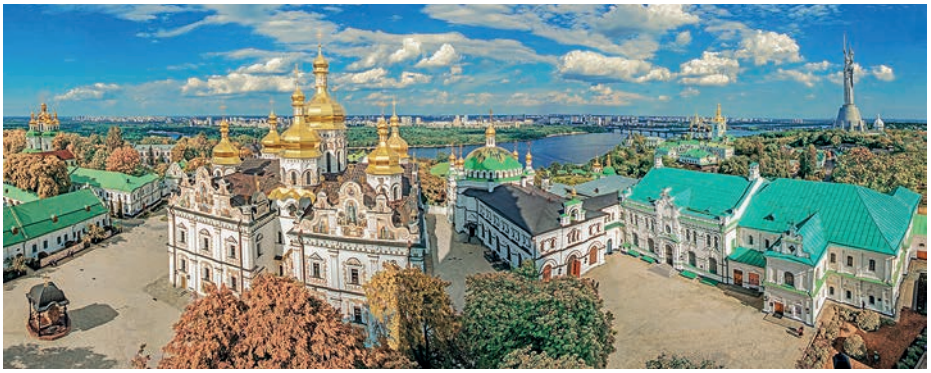

Kiev – capitala Ucrainei

ANALIZAȚI ȘI REZOLVAȚI

1. Urmăriți harta de la pagina 103 și, pe baza acesteia:
   - identificați principalele meridiane și paralelele care traversează Ucraina;
   - denumiți două fluvii sau râuri care se varsă în Marea Neagră;
   - identificați și localizați două unități de relief.
2. Precizați un tip de climă și un tip de vegetație, rezultate din poziția geografică.
3. Localizați și denumiți:
   - țările vecine ale Ucrainei;
   - două orașe situate pe Nipru.

DATE GENERALE

Suprafața: 576 363 km^2 (loc 47)
Populația: 41,1 mil. loc. (loc 36)
Densitatea populației: 71 loc./km^2
Capitala: Kiev (2,9 mil. loc.)
Populația urbană: 70%
Sporul natural: – 8,1‰
Organizare administrativă: 24 de regiuni
Formă de guvernământ: republică

1. Mediul natural se caracterizează prin următoarele elemente principale:
- relieful coboară în trepte de la sud-vest (Carpați, Podișul Podolic) spre est (Nipru și Don) și spre sud (Câmpia Mării Negre);
- fluviile principale sunt colectate de Marea Neagră;
- predomină climatul continental și vegetația de stepă.

2. Oameni și locuri

Locuitorii din Ucraina, Belarus și Federația Rusă sunt considerați că formează ramura slavilor de est, fiind înrudiți prin origine și limbă.

Orașele principale sunt: Kiev, Donețk, Harkov, Lvov, Odessa, Dnepropetrovsk, Cernăuți.

Predomină ucrainenii (78%), urmați de ruși (17%), tătari, bieloruși etc.

Limbile oficiale și vorbite sunt ucraineana și rusa.

Ucrainenii sunt predominant ortodocși (62%), urmați de catolici (10%), alte religii și nereligioși.

3. Economia

Ucraina este o țară cu agricultură dezvoltată, practicată pe 60% din teritoriu. Se produc: grâu (loc 8 mondial), porumb (loc 6), orz (loc 7), cartofi (loc 3), floarea-soarelui, sfeclă-de-zahăr, soia (loc 9). O parte dintre produse sunt exportate.

Resursele principale sunt: huilă, gaze naturale, uraniu (loc 9 modial), minereu de fier (loc 6), sare. Are industrii care produc: energie electrică (1/2 nucleară), oțel (loc 14 pe glob), calculatoare, utilaje agricole, ciment etc.

Principalul port este Odessa, iar aeroporturi sunt la Kiev, Odessa, Lvov și Cernăuți.

4. Ucraina în lume

Ucraina are poziții importante în producția unor bunuri industriale și agroalimentare. Are legături comerciale cu China, SUA, Polonia și Germania.

Federația Rusă

Suzdal – catedrala ortodoxă

Lacul glaciar Ladoga

Federația Rusă se întinde atât în Europa, cât și în Asia, fiind astfel o țară eurasiatică.

Federația Rusă	Suprafața (km²)	Populația (loc.)	Densitatea pop. (loc./km²)
Partea europeană	4 265 525	111 131 794	26
Partea asiatică	12 859 675	35 039 221	3

Fluviul Volga

Federația Rusă – partea europeană

1. Mediul natural

Câmpia Europei de Est (denumită și Câmpia Rusă) este mai mult o regiune de dealuri joase, situată în mare parte în bazinul fluviului Volga. Podișurile sunt dezvoltate pe strate sedimentare care acoperă un substrat foarte vechi. În partea de est, Munții Ural reprezintă limita naturală spre Asia. În sud, Munții Caucaz, cei mai înalți, sunt o parte a lanțului alpino-himalayan.

2. Oameni și locuri

Rușii fac parte din familia slavilor de est și sunt predominant ortodocși.

În afară de ruși (78%), aici trăiesc tătari (4%), ucraineni, băschiri, ceceni, armeni, kazahi, avari, mordvini etc.

Federația Rusă are orașe mari, cum ar fi Moscova, Sankt Petersburg (peste 5 mil. loc.), Rostov pe Don, Voronej, Samara, Perm, Nijni Novgorod, Ufa, Kazan, Ekaterinburg (fiecare cu peste 1 mil. loc.) etc.

3. Economia

Federația Rusă (pe întreaga sa întindere) are resurse și producții foarte mari de huilă (loc 6 mondial), lignit, gaze naturale (loc 2), petrol (loc 2), uraniu (loc 6), minereu de fier (loc 4), vanadiu, diamante (loc 1 mondial), aur (loc 3), cupru, plumb, zinc etc.

Energia electrică (loc 4 mondial) se obține în termocentrale (peste ½), atomocentrale, hidrocentrale etc.

Se obțin producții mari de oțel (loc 5), benzină (loc 3), produse electronice, automobile, nave, avioane, ciment etc.

Agricultura produce grâu (loc 3 mondial), orz, porumb, floarea-soarelui, soia etc.

4. Federația Rusă în lume

Federația Rusă este cel mai întins stat din lume, dar este mai puțin populat. Partea europeană se întinde pe 1/4 din suprafața totală a țării, dar populația cuprinde mai mult de 3/4 din totalul acesteia. Are un rol important în exportul unor produse agricole (grâu, orz), resurse energetice (cărbuni, petrol, gaze naturale) și minerale (minereuri de fier, neferoase) și mașini.

Sankt Petersburg și fluviul Neva

DATE GENERALE

Federația Rusă (considerată integral)
Suprafața: 17 125 200 km² (loc 1)
Populația: 146,2 mil. loc. (loc 9)
Densitatea populației: 9 loc./km²
Capitala: Moscova (12,6 mil. loc.)
Populația urbană: 75%
Sporul natural: – 0,1‰
Organizarea administrativă:
8 districte federale
Forma de guvernământ:
republică federală

DACĂ VREM SĂ ȘTIM MAI MULT...

Muntele Elbrus – cel mai înalt din Europa

Europa – recorduri ale continentului

Cel mai înalt vârf: Elbrus (Munții Caucaz), 5 642 m
Cel mai înalt vulcan activ: Etna, 3 340 m
Cea mai mare insulă: Marea Britanie, 216 325 km²
Cea mai întinsă peninsulă: Scandinavia, 750 000 km²
Cel mai întins lac: Ladoga, 17 700 km²
Cel mai lung fluviu: Volga, 3 531 km
Cel mai întins bazin hidrografic: Volga, 1 380 000 km²
Cel mai mare oraș: Istanbul
(15,2 mil. loc. aglomerația urbană)
Cel mai întins stat: Federația Rusă
Cel mai populat stat: Federația Rusă (partea europeană)
Cea mai înaltă cascadă: Gavarnie (Franța), 421 m
Cel mai mare port: Rotterdam
Cel mai mare aeroport: Istanbul
Cea mai mare densitate a populației:
Monaco (peste 18 000 loc./km²)
Cea mai joasă regiune: Marea Caspică (– 27 m)

Istanbul – Palatul Topkapî

Europa – continentul cu cea mai mică altitudine medie

Urmărind tabelul de mai jos, comparați altitudinile medii, maxime și minime ale continentelor.

După cum se observă, Europa are cea mai mică altitudine medie, în condițiile în care este inclusă și regiunea Munților Caucaz, care crește această altitudine medie.

Continentul	Altitudinea (m)		
	medie	maximă	minimă
Europa	340	5 642	– 27
Asia	950	8 848	– 417
Africa	750	5 895	– 153
America de Nord	720	6 194	– 86
America de Sud	580	6 900	– 40
Australia și Oceania	350	5 030	– 16
Antarctida	2 600	6 096	– 200

Etna – vulcan în activitate

Europa – puncte extreme continentale și insulare

Punctele extreme continentale ale Europei sunt: în nord, Capul Nordkyn; în vest, Capul Roca; în sud, Capul Tarifa; în est, Munții Ural.

Europa are și alte puncte extreme, situat pe insule. Acestea sunt:

- în nord, arhipelagul Svalbard (Spitzebergen) și insulele Franz Josef;
- în vest, insulele Azore, din Oceanul Atlantic, care aparțin Portugaliei;
- în sud, insulele Creta și Malta;
- în nord-vest, insula Islanda.

Regiunile de peste mări ale Franței sunt situate la distanțe mult mai mari: Guyana (în America de Sud), la 7 000 km, Guadalupa și Martinica (în arhipelagul Antile), la peste 6 700 km, Reunion (în Oceanul Indian), la 10 000 km.

Europa, prin Spania, are și două enclave (Ceuta și Melila) situate în nordul Marocului, Africa de Nord.

Teritoriile franceze din Oceanul Pacific (Noua Caledonie, insulele din Polinezia Franceză) se află la antipodul continentului european.

RECAPITULARE

Bruxelles – capitala Belgiei

Europa – identitate geografică

Europa este un continent mijlociu-mic sub raportul întinderii, dar mare după numărul de locuitori.

Se continuă spre est cu Asia, formând împreună cu aceasta Eurasia.

Elementele climatice și biogeografice rezultă din poziția pe glob, aspectul țărmurilor și întinderea sa (de la vest la est și de la nord la sud).

Populația are o densitate medie ridicată și o diversitate umană rezultată din istoria îndelungată.

Metropolele europene (Istanbul, Paris, Londra și Moscova) au un rol foarte important în lumea contemporană.

Europa a avut o influență mare asupra lumii, prin rolul ei în Antichitate, Evul Mediu, epoca Renașterii și a descoperirilor geografice, în cunoașterea, știința și tehnologia lumii contemporane și în economie (după revoluția industrială).

Deși a pierdut din însemnătate în domeniul producției industriale, are un rol important în obținerea unor produse agroalimentare pe baza agriculturii performante.

În prezent, Uniunea Europeană este cea mai importantă organizație mondială, care își propune realizarea unui nivel ridicat de bunăstare pentru locuitorii săi.

Europa este un factor decisiv în păstrarea mediului înconjurător, în îmbunătățirea vieții și în promovarea democrației în lumea contemporană.

Se află în fața unor provocări noi: poluarea mediului, diminuarea unor resurse, trecerea la energii noi, nepoluante, migrațiile internaționale crescânde (parțial ilegale), războaiele și înarmarea, explorarea spațiului cosmic și altele.

Citiți textul de mai sus și identificați 4–5 idei de bază. Dezvoltați una dintre acestea, la alegere, aducând exemple și argumente în acest sens.

Rinul în Elveția

Defileul Dunării

Delta Dunării

AUTOEVALUARE

I. Notați, pe o pagină separată, răspunsul corect pentru fiecare dintre următoarele întrebări, identificând litera corespunzătoare acestuia, după modelul **1.** – a, **2.** – b, **3.** – c.

1. Sunt situate în apropiere metropolele europene:
a. Londra și Paris; **c.** Paris și Moscova;
b. Londra și Istanbul; **d.** Moscova și Istanbul.

2. Europa are o populație de:
a. sub 700 mil. loc.; **c.** 750–780 mil. loc.;
b. 700–750 mil. loc.; **d.** peste 800 mil. loc.

3. Cel mai dezvoltat stat european sub raport economic, dintre cele de mai jos, este:
a. Franța; **c.** Italia;
b. Germania; **d.** Regatul Unit.

4. Cea mai veche republică europeană este:
a. Elveția; **c.** Malta;
b. Irlanda; **d.** San Marino.

5. La o natalitate de 10‰ și o mortalitate de 15‰, sporul natural este de:
a. – 5‰; **c.** 5‰;
b. 0‰; **d.** 10‰.

Punctaj I: 5 × 4 p. = 20 p.

II. Realizați o scurtă prezentare a unui stat studiat până acum, la alegere, precizând:
- două elemente ale poziției geografice;
- denumirea a două unități de relief;
- două elemente de hidrografie (râu, fluviu, lac);
- două caracteristici ale climei;
- două resurse naturale și două produse industriale;
- denumirile capitalei și ale altor două orașe.

Punctaj II: 15 × 2 p. = 30 p.

Rotterdam – cel mai mare port european

III. Analizați afirmațiile de mai jos și stabiliți dacă sunt adevărate (A) sau false (F), notând pentru fiecare afirmație litera corespunzătoare, după modelul: **1.** – A sau **1.** – F.

1. Cel mai înalt vârf din Europa este situat în Munții Alpi.
2. Dunărea curge de la est spre vest.
3. Lacurile din Alpi (de exemplu, Como și Garda) sunt lacuri glaciare.
4. Islanda este o regiune vulcanică recentă.
5. În Marea Egee sunt cele mai numeroase insule.
6. Marea Caspică este situată la nivelul oceanului.
7. Imperiul Britanic, Imperiul Bizantin și Imperiul Otoman au existat în același timp.
8. Europa este întinsă și în emisfera vestică.
9. În Danemarca există țărmuri de tip fiord.
10. Orașul antic Bizanț se află pe locul actualului oraș Istanbul.

Punctaj III: 10 × 2 p. = 20 p.

IV. Completați textul următor cu termenii corespunzători, la alegere dintre cei de mai jos, astfel încât afirmațiile din text să fie corecte. Notați termenii pe pagina de test, în dreptul cifrelor respective.

Termeni: *Asia, Finlanda, Carpați, Eurasia, Ural, Hamburg, eurasiatice, Rotterdam, Suedia, Norvegia.*

Continentul format din Europa și prelungirea sa spre est poate fi denumit ....(1.).... . Limita spre est a Europei o reprezintă Munții .....(2.).... . Fiind situate pe două continente, Federația Rusă, Kazahstan și Turcia pot fi denumite țări ....(3.)..... Cel mai mare port european, ...(4.)...., este situat la vărsarea Rinului în Marea Nordului. Dintre țările din Peninsula Scandinavă, ...(5.).... nu face parte din Uniunea Europeană.

Punctaj IV: 5 × 2 p. = 10 p.

V. Realizați un scurt eseu prin care să demonstrați rolul pe care îl au articulațiile țărmurilor (golfuri, peninsule), insulele și fluviile care se varsă în mări și oceane asupra transportului naval, utilizând, o singură dată, următorii termeni: *estuar, Marea Nordului, Marea Mediterană, Genova, Hamburg*.

Punctaj V: 5 × 2 p. = 10 p.
Total (I–V) = 90 p.
Din oficiu = 10 p.
Punctaj total = 100 p.

Capitolul 4

EUROPA ÎN LUMEA CONTEMPORANĂ

Roma – memorie istorică

Până acum, în acest an ați învățat despre:
- cum a fost cunoscută Terra;
- oamenii, așezările lor și economia planetei noastre;
- caracteristicile de geografie fizică și umană ale Europei;
- rolul unor caracteristici ale mediului natural în evoluția umană a Europei;
- diviziunile geografice ale continentului;
- țări din fiecare regiune, într-o formă esențializată;
- specificul geografic al Europei.

Pentru a încheia studierea identității geografice a continentului nostru vom învăța în continuare despre valorile culturale, umane și calitatea vieții în Europa.

În urma parcurgerii acestui capitol, veți reuși:
- **să prezentați aspecte culturale semnificative ale continentului nostru;**
- **să corelați cunoștințele de geografie cu cele de la alte discipline școlare;**
- **să prezentați diversitatea patrimoniului local, european și mondial;**
- **să raționați critic asupra unor aspecte negative ale mediului înconjurător;**
- **să manifestați interes pentru cunoașterea continentului în contextul lumii contemporane;**
- **să fiți preocupați de viitorul Europei și al lumii.**

Munții Alpi – axa centrală a Europei

Stonehenge – monument preistoric

VALORI CULTURALE ȘI UMANE EUROPENE

Sagrada Familia

Capela Sixtină – Michelangelo, Fresca „Judecata de Apoi"

Vatican – un centru al creștinismului

Ateneul Român

Mănăstirea Voroneț

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

Observați fotografiile alăturate și, pe baza acestora:

1. Precizați, în fiecare caz în parte, ce reprezintă și unde se află.
2. Prezentați, pe scurt, unul dintre aceste obiective culturale.
3. Pentru fiecare caz, formulați 2–3 exemple de alte obiective culturale asemănătoare.
4. Explicați de ce Atena poate fi considerată origine a culturii europene.

TERMENI SPECIFICI

Cultură – ansamblu de opere (de arhitectură, sculptură, pictură, lucrări literare, folclor, muzică, concepții orale, mentalități) care definesc partea spirituală a unei comunități, grup uman, țară sau regiune, reprezentând modele de reflectare personală sau de grup a realității înconjurătoare.

Civilizație – ansamblu de bunuri materiale (construcții, locuințe, dotări etc.) și culturale (opere de artă, literatură etc.) rezultate din activitatea oamenilor.

Patrimoniu cultural – totalitatea produselor culturale (monumente, clădiri, lucrări muzicale și artistice, folclor, cărți etc.) realizate și situate pe o anumită întindere: un anumit loc sau regiune (patrimoniul local), țară (patrimoniu național) sau pentru întreaga lume (patrimoniu universal).

Valorile culturale europene și mondiale se referă la:

- monumentele arhitectonice, istorice și de civilizație;
- opere de artă (din domeniul sculpturii, picturii, literaturii, muzicii);
- tradiții orale, scrise și experiențe ale comunităților umane;
- valori teoretice, morale, științifice și tehnologice cu reflectare în cultură;
- limbile actuale și limbile vorbite în trecut;
- doctrine și cărți din domeniul religios;
- credințe personale și colective;
- alte elemente culturale (evenimente, expoziții, muzee etc.).

APLICAȚII

1. Identificați un element referitor la cultură dintre cele de mai sus și precizați:
   - modul în care există (fizic, scris, oral);
   - 2–3 exemple semnificative asemănătoare;
   - persoane sau grupuri umane care l-au realizat;
   - rolul pe care l-a avut sau îl are în societate.
2. Realizați un scurt text, de aproximativ jumătate de pagină, în care să precizați de ce o anumită realizare reprezintă o valoare culturală.

Aristotel

George Enescu

Michelangelo Buonarroti

George Emil Palade

Leonardo da Vinci

Piotr Ilici Ceaikovski

William Shakespeare

Constantin Brâncuși

Personalitățile din imaginile de mai sus (artiști, oameni de știință) sunt creatori de cultură sau de valori științifice puse în slujba dezvoltării civilizației, cunoașterii și îmbunătățirii nivelului de viață al oamenilor.

Procesul de mondializare duce la afirmarea unor valori pe întreaga planetă, iar mijloacele actuale de comunicare și informare, la transmiterea rapidă a acestor valori, care devin astfel un bun al umanității.

Personalitățile culturale și științifice au reprezentat, în același timp, valori umane, care au influențat prin opera și activitatea lor atât societatea din vremea lor, cât și societatea actuală.

PORTOFOLIU – VIZITĂ VIRTUALĂ LA MUZEU

Accesați site-ul unui muzeu din Europa, la alegere dintre următoarele (sau identificați altul): British Museum, Kunsthistorisches Museum, Muzeul Luvru, Muzeul Ermitaj, Muzeul Național de Artă din București.

Precizați ce tipuri de exponate întâlniți: obiecte antice, sculpturi, picturi, exponate deosebite.

Realizați o prezentare scurtă a unui tur prin muzeul ales. Notați câteva caracteristici ale acestuia. Descrieți câteva exponate care v-au impresionat în mod deosebit. Nu uitați să ilustrați prezentarea!

Expuneți, sub forma unui poster, prezentarea voastră în clasă, pentru a fi privită și de ceilalți colegi. În acest fel, realizați un tur virtual prin diferite muzee din Europa. Poate data viitoare îl vizitați personal!

ANALIZAȚI ȘI REZOLVAȚI

Priviți fotografiile de mai sus, care reprezintă exemple de oameni de cultură și de știință și, pe baza acestora:

1. Precizați ce contribuții a adus fiecare dintre personalitățile prezentate. Informați-vă din diferite surse.
2. Dați câte 2–3 exemple de personalități reprezentând oameni de cultură din următoarele domenii: literatură, pictură, sculptură, muzică, știință. Documentați-vă în diferite surse de informare.

Exemplu – Tur virtual al muzeului Luvru din Paris
Accesați:

CALITATEA VIEȚII ÎN EUROPA

Rovinj – oraș în Croația

Hyde Park – Londra

Chamonix – stațiune montană în Franța

Condiții dificile de locuire

Aglomerare umană – Istanbul

Zona de afaceri La Defense – Paris

Stațiune pe litoral – Insula Corfu, Grecia

Peisaj natural – Alpii Elvețieni

Regiune rurală viticolă – Italia

OBSERVAȚI ȘI REZOLVAȚI

Priviți fotografiile de mai sus și, pe baza acestora:

1. Precizați aspectul general al fiecărei imagini și caracteristicile modului de viață din acel loc.
2. Ordonați imaginile din punct de vedere al calității vieții oamenilor, de la cea mai favorabilă la cea mai dificilă.
3. Alegeți un exemplu și precizați avantajele și dezavantajele locuirii în acel loc.

Calitatea vieții presupune mai multe caracteristici pe care le are un anumit loc, cum ar fi:

1. **caracteristicile naturale** ale mediului de viață: climă, vegetație, aspectul suprafeței terestre, calitatea apelor etc.;
2. **caracteristicile de geografie umană**: concentrarea populației, tipul de așezare umană, exploatarea resurselor, activitățile economice;
3. **dotările așezării** (rurală sau urbană): străzi, alimentare cu apă, canalizare, instituții administrative și culturale, școli, magazine, spații verzi, mijloace de transport, accesul la căi de comunicație, servicii comunitare;
4. **caracteristicile de mediu**: poluarea aerului, a apei și a solului, degradarea terenurilor, posibilități de depozitare a deșeurilor etc.;
5. **elemente ale nivelului de trai**: veniturile locuitorilor, șomaj, servicii de asistență socială, tradiții culturale, caracteristicile locuințelor, alimentarea cu energie etc.;
6. elemente referitoare la **ameliorarea mediului**: stații de epurare, surse nepoluante de energie, măsuri de reducere a poluării, colectarea și reciclarea deșeurilor etc.;
7. **inițiative civice sau ale autorităților locale**: proiecte, măsuri, perspective.

Poluarea aerului – termocentrală

Muzeu de artă – Viena

Transport de călători subteran – Lyon

Surse regenerabile de energie

Calitatea vieții reprezintă o condiție a locuirii unui teritoriu, de la o localitate la o regiune, până la continentul european.

Există mai mulți factori care contribuie la aceasta.

Calitatea vieții este foarte diferită, de la zonele poluate la stațiunile climaterice.

Există multiple posibilități de îmbunătățire a calității mediului de locuire și, în acest fel, a calității mediului de viață.

APLICAȚII – ACTIVITATE DE GRUP

Realizați cinci grupe de elevi pentru a studia primele cinci componente (1, ..., 5 de la pagina 112) referitoare la calitatea vieții într-un oraș, o regiune sau o țară din Europa, la alegere. Pentru această activitate:

- documentați-vă în diferite surse și analizați componenta respectivă;
- identificați fotografii relevante pentru a vă susține afirmațiile.

Fiecare grupă va realiza câte o scurtă prezentare a rezultatelor obținute. Aceasta va fi expusă și discutată împreună cu colegii.

Utilizați datele existente pe site-ul Agenției Europene pentru mediu:

REȚINEȚI

- Valorile culturale europene cuprind mai multe domenii (arhitectură, pictură, literatură, teatru etc.).
- Valorile umane reunesc aportul personalităților care realizează activități constructive (științifice, culturale), contribuind astfel la dezvoltare și la progres.
- Mediul de viață, modificat foarte mult în ultimii ani, asigură bazele calității vieții individuale și colective.
- În prezent, există multiple posibilități de ameliorare a calității vieții.

Librărie – București

Atmosferă nepoluată

ANALIZAȚI ȘI REZOLVAȚI

Analizați imaginile de mai sus și, pe baza acestora:

1. Precizați, pentru fiecare caz în parte, cum contribuie elementul reprezentat la realizarea unei vieți de calitate.
2. Menționați 4–5 caracteristici care nu trebuie să lipsească din niciun loc în care trăiesc oameni.
3. Realizați o comparație între așezările rurale și așezările urbane, cu avantaje și dezavantaje în fiecare caz, după modelul de mai jos.

Așezări	Avantaje	Dezavantaje
Așezări rurale		
Așezări urbane		

TERMENI SPECIFICI

Calitatea vieții – ansamblul condițiilor de locuire (naturale, sociale etc.) ale unui loc, care favorizează existența și activitatea oamenilor.

DACĂ VREM SĂ ȘTIM MAI MULT...

Geografia și cunoașterea Europei și a lumii

Harta Europei – Ortelius

Europa – substratul natural al locuirii

Europa văzută din spațiul cosmic

Geografia, cu domeniile sale, a avut și are o contribuție importantă la cunoașterea planetei, a Europei și a lumii contemporane. La această cunoaștere contribuie toate domeniile științei, culturii și tehnologiei. Ca principal element specific, geografia aduce reprezentarea cartografică a realității, adică posibilitatea de a amplasa pe hărți elemente observabile în realitate. Harta a devenit un mijloc intuitiv de comunicare.

Totodată, multe dintre cele învățate până acum pot fi grupate în domenii ale geografiei, formând subdiviziuni ale acesteia:

- Terra ca întreg este obiect al **geografiei fizice** și al altor științe despre Pământ;
- antroposfera (populația, așezările, economia) reprezintă preocuparea principală a **geografiei umane** (adică a „geografiei despre om");
- **geografia economică** studiază activitățile economice ale oamenilor;
- **geografia Europei** își propune să prezinte, într-o formă structurată, specificul Europei în ansamblul ei, regiuni și state ale continentului;
- **geografia politică** se ocupă de state, modul lor de evoluție, grupările de state și relațiile dintre acestea;
- **cartografia** se ocupă cu realizarea și editarea hărților;
- **geografia mediului** evidențiază raporturile dintre societatea omenească și mediul ei de viață.

COMPARAȚIE

Harta lui Ortelius (sus) a reprezentat în momentul realizării o imagine complexă a Europei. Acest lucru se observă și din compararea ei cu imaginile obținute din satelit.

1. Cunoașterea lumii în care trăim

Cunoașterea lumii din jurul nostru a constituit întotdeauna un subiect al interesului și curiozității.

- În Antichitate, fiecare civilizație a încercat să cunoască ceea ce se află dincolo de limitele ei.
- În epoca descoperirilor geografice orizontul s-a lărgit foarte mult prin descoperirea, explorarea și exploatarea unor teritorii noi. Plecând din Europa, aceasta a dus la „europenizarea" planetei și astfel considerăm că Europa este continentul „central" al Pământului.
- Cunoașterea lumii presupune și cunoașterea metodelor de cercetare a acesteia.

Reamintiți-vă și explicați:

- Ce înseamnă „europenizarea" planetei?
- Ce este cartografia?
- Ce metode noi de cercetare se utilizează în prezent?

GIS – metodă de cercetare geografică

2. Antroposfera – omul și activitățile umane

Populația Terrei

- Populația Terrei a depășit 8 miliarde de locuitori.
- Creșterea populației este rezultatul sporului natural (diferența între numărul de oameni care se nasc și numărul de oameni care mor, într-un interval de timp).
- Populația este răspândită inegal pe suprafața planetei, din mai multe cauze.
- Migrația unor grupe de oameni a avut și are cauze diferite.
- Repartiția geografică este exprimată, printre altele, de densitatea populației (numărul de persoane pe km^2).
- Europa reprezintă o concentrare mare de populație, dar numeric mult mai mică decât Asia de Sud și Asia de Est.
- Există mai multe diferențieri ale populației (după etnie, religie, limba vorbită etc.).
- În prezent, populația Terrei crește inegal: foarte mult în regiunile unde există un număr mare de locuitori și foarte puțin unde populația este rară.

- Prezentați 3–4 idei dintre cele exprimate mai sus.
- Cât credeți că va crește numărul locuitorilor planetei peste 10 ani?
- Ce este antroposfera?

Concentrare de populație – Bangladesh

Așezările omenești – forme de locuire

- Așezările permanente sunt forme de locuire a populației în mediul ei de existență.
- Așezările rurale (satele) și urbane (orașele) sunt categoriile principale de așezări. Acestea au evoluat de-a lungul istoriei, ca efect al mai multor factori.
- Așezările au o anumită întindere și sunt locuite de un grup de oameni care desfășoară activități economice.
- Diferența dintre o așezare rurală și una urbană se bazează pe numărul de locuitori, pe calitatea locuirii și influența pe care o au în jurul lor.
- Orașele actuale, care cresc și se dezvoltă foarte mult, creează fenomenul mondial de urbanizare.

- Ierarhia orașelor, după numărul de locuitori, se modifică frecvent.

- Explicați cauzele creșterii orașelor, ca populație și întindere.
- Prezentați evoluția a 2–3 orașe în istoria mai veche sau mai recentă, la alegere dintre: Atena, Roma, Istanbul, Londra, New York, Ciudad de Mexico, Shanghai, Dhaka.
- Care credeți că va fi viitorul orașelor mari? Cât vor putea crește acestea?
- De ce considerăm Federația Rusă ca stat european, iar Turcia și Kazahstan ca state asiatice?

Tokyo – metropolă mondială

Resursele naturale și valorificarea lor

- În prezent, omenirea folosește aproape toate resursele planetei.
- Resursele cele mai importante sunt terenurile arabile și pădurile.
- Se trece, încet, de la utilizarea resurselor poluante la cele nepoluante, de la resursele neregenerabile la cele regenerabile.

Explicați punctul vostru de vedere referitor la:

- Are omenirea o resursă regenerabilă, care nu se termină niciodată?
- Cum credeți că ar arăta planeta, utilizând doar resurse regenerabile și nepoluante?
- Cum ar arăta planeta, dacă s-ar epuiza toate resursele neregenerabile?

Energie geotermală captată – Islanda

Domeniile activităților economice

- Ramurile economiei sunt agricultura, industria și serviciile, fiecare cu domenii, ramuri și produse.
- Dezvoltarea economică recentă (din sec. XIX–XX) își are originile în „revoluția industrială".
- Ramurile economice (și activitățile din interiorul fiecărei ramuri) duc la existența unor noi produse și servicii, dar și la creșterea poluării.
- Evoluția economică, dezvoltarea și diversificarea acesteia au avut un caracter accelerat.

Atlanta – cel mai mare aeroport din lume

Prezentați, pe scurt, opiniile voastre referitoare la următoarele probleme:

- Va asigura agricultura hrană suficientă pentru o populație în creștere?
- Cât va putea crește industria?
- Ce servicii noi ar trebui să existe în viitor?

3. Europa – identitate geografică

Mediul natural ca suport al locuirii

- Europa este un continent mic din punct de vedere al întinderii.
- Relieful este relativ jos (cu cea mai mică înălțime medie dintre continente) și este dominat de axul Munților Alpi, continuat cu Munții Carpați.
- Dunărea și Rinul sunt cele mai importante fluvii europene, deși fluviul Volga are cea mai mare lungime.
- Zonele de climă sunt datorate poziției geografice, formei și întinderii continentului, reliefului și țărmurilor.

Reamintiți-vă și:

- Demonstrați caracterul favorabil al mediului natural pentru locuirea continentului.
- Dați exemple de influență a mediului asupra omului.

Peisaj natural montan – Norvegia

Oameni și locuri

- Harta politică a Europei consemnează existența a 44 de state (inclusiv Federația Rusă). La acestea se adaugă alte două state eurasiatice.
- În raport cu creșterea populației pe alte continente, populația Europei a rămas aproape constantă.
- Europa are o diversitate lingvistică, religioasă, națională, ca rezultat al evoluției populației sale de-a lungul istoriei.
- Europa reprezintă o regiune atractivă pentru migrația internațională.
- Pe continent există patru metropole de nivel mondial (Istanbul, Londra, Paris, Moscova), conurbații (de exemplu, Rin–Ruhr), precum și alte orașe importante pentru lumea contemporană (Berlin, Frankfurt, Viena, Rotterdam, Roma, Madrid, Milano, München, Sankt Petersburg, Amsterdam, Hamburg, Bruxelles etc.).

Economia

- Europa are o economie dezvoltată și diversificată. În ultimii ani, prezența țărilor europene în ierarhii mondiale a scăzut, ca rezultat al creșterii economiei altor state.
- Continentul nostru este exportator de produse agroalimentare și mai multe produse industriale.
- Industria este în restructurare, ca rezultat al diviziunii mondiale și al utilizării unor resurse noi de energie.
- Există concentrări industriale cu tradiții, corelate cu aglomerațiile urbane sau cu orașele din apropiere.
- Pe cursul inferior al Rinului se află cea mai mare concentrare industrială și urbană (Rin–Ruhr) și principalul port european (Rotterdam).
- Uniunea Europeană, cuprinzând 27 de state, este cea mai importantă asociere economică și politică la nivel mondial.

Pe baza celor învățate până acum, precizați:

- Ce produse agricole și industriale din Europa se află pe primele poziții la nivel mondial.
- Ce elemente pot să ducă la păstrarea sau creșterea poziției Europei în economia mondială.

Regiuni și state

- Europa poate fi divizată în mai multe regiuni sau grupări de state.
- Gruparea poziațională, bazată pe apropiere și pe omogenitatea caracteristicilor geografice, permite identificarea a cinci regiuni, pornind din centru spre direcțiile cardinale (N, S, E, V).
- Statele europene au particularități geografice, dar și elemente comune; acestea stau la baza înțelegerii și cooperării europene.
- Europa reprezintă principala destinație turistică mondială.

Rin–Ruhr – concentrare urbană și economică

Explicați:

- Ce dotări și servicii ar fi necesare pentru creșterea atracției turistice a unei țări.
- Cum alegeți o destinație turistică. Ce trebuie să știți pentru aceasta?

4. Europa în lumea contemporană

- Europa a fost o prezență determinantă de-a lungul istoriei în cultura mondială.
- Există numeroase opere de artă, opere literare și filosofice, construcții, realizări arhitectonice, muzicale și altele care evidențiază contribuția Europei la patrimoniul universal.

Pe baza celor învățate:

- Argumentați contribuția Europei la cultura și știința mondială.
- Analizați următoarea afirmație: „Calitatea mediului înconjurător european s-a ameliorat în ultimii ani". Aduceți argumente pro sau contra.

Dunărea – fluviul Europei Centrale

Prado, Madrid – muzeu european

EVALUARE FINALĂ

I. Notați, pe o pagină separată, răspunsul corect pentru fiecare dintre următoarele întrebări, identificând litera corespunzătoare acestuia, după modelul 1 – a, 2 – b, 3 – c.

1. Prin planiglob se înțelege:

a. forma Pământului;
b. forma plană a hărții;
c. globul geografic;
d. reprezentarea în plan a globului.

2. O hartă trebuie să cuprindă, obligatoriu:

a. scara și legenda;
b. liniile geografice și orientarea;
c. liniile geografice și scara;
d. titlul și coordonatele geografice.

3. Ce punct situat în emisfera nordică în lungul unui meridian este mai apropiat de Polul Nord:

a. pe paralela de 45° lat. N;
b. pe Cercul Polar Arctic;
c. pe Tropicul de Nord;
d. pe Ecuator.

4. Sunt enumerate corect în ordine de la est la vest:

a. Caucaz – Carpați – Alpi;
b. Alpi – Carpați – Caucaz;
c. Alpi – Caucaz – Carpați;
d. Caucaz – Alpi – Carpați.

5. În cazul unui stat care are 10 mil. loc. și o suprafață de 100 000 km², densitatea populației este de:

a. 1 loc./km²;
b. 10 loc./km²;
c. 100 loc./km²;
d. 200 loc./km².

Aveți în vedere următoarele date statistice și realizați sarcinile de mai jos.

Statul	Populația pe ani (mil. loc.)			
	1970	1990	2010	2020
A.	1,0	1,1	1,2	1,3
B.	2,5	2,7	2,9	3,1
C.	0,5	0,5	0,6	0,7
D.	3,0	3,0	3,0	3,0

6. Statul cu cea mai mare creștere în valori absolute între 1970 și 2020 a fost statul:

a. A; **b.** B; **c.** C; **d.** D.

7. Cel mai mic spor natural este înregistrat în cazul statului:

a. A; **b.** B; **c.** C; **d.** D.

Comparați datele din tabelul de mai jos:

Țara	Spor natural ‰	Emigranți	Imigranți
A.	1,0	5 000	25 000
B.	0,5	1 000	10 000
C.	0,1	1 000	5 000
D.	−0,1	1 000	2 000

8. Cea mai mare creștere totală a populație este în statul:

a. A; **b.** B; **c.** C; **d.** D.

9. În prezent, cel mai mare oraș din emisfera sudică este:

a. Buenos Aires;
b. Ciudad de Mexico;
c. Sao Paulo;
d. Tokyo.

10. O resursă energetică epuizabilă o reprezintă:

a. cărbunele;
b. energia eoliană;
c. energia solară;
d. energie termală.

Punctaj I: 10 × 3 p. = 30 p.

II. Completați textul următor cu termenii corespunzători, la alegere dintre cei de mai jos, astfel încât afirmațiile din text să fie corecte.

Precipitațiile cele mai reduse din Europa se înregistrează în apropiere de ....(1.)...., iar cele mai mari, pe munții înalți și în partea de .....(2.)..... a continentului. Turcia europeană, deși este un stat eurasiatic, are în partea europeană orașul .....(3.)....., cel mai populat oraș actual al continentului. Atena și .....(4.)..... pot fi considerate orașe-simbol pentru civilizația europeană. Cele mai importante obiective culturale și istorice ale continentului nostru fac parte din patrimoniul ....(5.)...., iar o parte dintre acestea, din patrimoniul mondial.

Termeni: *Marea Neagră, est, sud, Istanbul, Marea Caspică, vest, Moscova, Milano, Roma, Madrid, național, european, local.*

Punctaj II: 5 × 2 p. = 10 p.

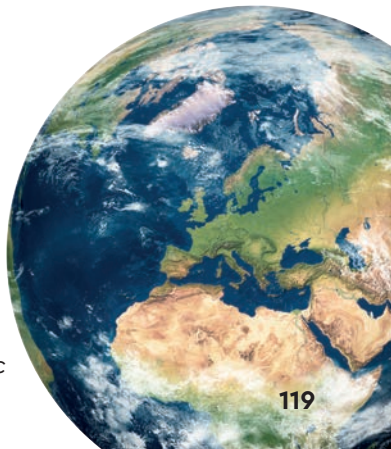

Terra – vedere din spațiul cosmic

III. Corelați câte un stat, din coloana din stânga, cu câte un singur oraș, din coloana din dreapta, astfel încât să reflecte o relație corectă. De exemplu: A – 1, B – 2 etc.

State	Orașe
A. Belgia	**1.** Belgrad
B. Bulgaria	**2.** Berlin
C. Finlanda	**3.** Berna
D. Franța	**4.** Bruxelles
E. Germania	**5.** Budapesta
F. Luxemburg	**6.** Helsinki
G. Norvegia	**7.** Kiev
H. Serbia	**8.** Luxemburg
I. Ucraina	**9.** Oslo
J. Ungaria	**10.** Paris
	11. Sofia
	12. Viena

Punctaj III: 10 × 2 p. = 20 p.

IV. Precizați care dintre următoarele propoziții sunt adevărate și care sunt false. Notați, pe pagina de test, pentru propozițiile adevărate **A**, iar pentru cele false, **F**.

1. Limita estică a Europei o reprezintă Munții Ural.
2. Continuitatea dintre Europa și Asia poate fi apreciată ca formând un singur continent, Eurasia.
3. Munții Alpi sunt mai vechi decât Munții (Alpii) Scandinaviei.
4. Între Franța și Spania se află Munții Apenini.
5. San Marino este cea mai veche republică.
6. Lacurile situate baza Munților Alpi sunt lacuri de baraj hidroenergetic.
7. Podișul Finlandei (denumit și Câmpia Finlandeză a lacurilor) are lacuri glaciare.
8. Cel mai lung fluviu al Europei curge de la sud la nord.
9. Londra, Paris, Moscova și Istanbul sunt metropole mondiale.
10. Cea mai întinsă insulă din Marea Mediterană este Sardinia.

Punctaj IV: 10 × 2 p. = 20 p.

V. Elaborați un text de 5 – 10 rânduri în care să prezentați specificul geografic al Europei Centrale, utilizând o singură dată fiecare dintre termenii: *Dunărea, Munții Carpați, Rin, Republica Cehă, Câmpia Panonică, Republica Moldova, Slovacia, Berlin, Masivul Renan, Elveția.*

Punctaj V: 10 × 1 p. = 10 p.

VI. Comparați, precizând două asemănări și două deosebiri între:

a. Munții Alpi și Munții Carpați;
b. fluviul Dunărea și fluviul Rin;
c. Austria și Elveția;
d. clima Alpilor și clima Munților (Alpilor) Scandinaviei;
e. Slovacia și Republica Cehă.

Comparația va avea în vedere elemente caracteristice de geografie fizică sau umană și se va referi la poziția geografică (obligatoriu) și câte două asemănări și două deosebiri între acestea.

Punctaj VI: 5 × 2 p. = 10 p.
Total (I–VI) = 90 p.
Din oficiu = 10 p.
Punctaj total = 100 p.

Evaluarea portofoliilor

La sfârșitul anului școlar veți prezenta portofoliile individuale și, conform criteriilor stabilite, sub îndrumarea profesorului, veți aprecia caracteristicile acestora și modul în care au fost elaborate.

Fișă de autoevaluare a comportamentului

La sfârșitul celor învățate în acest an este foarte util să vă autoevaluați modul în care ați progresat în anumite comportamente și tehnici de învățare, completând o fișă după modelul celei alăturate. Acest lucru vă va permite să vă îmbunătățiți în continuare activitatea de învățare.

Comportament/Eu....	Foarte mult	Mult	Puțin	Deloc
M-am documentat pentru activitățile desfășurate				
Mi-am asumat rolul în grupele de lucru				
Am analizat cu atenție sursele cartografice				
Am urmat toate indicațiile oferite				
Mi-am planificat timpul pentru realizarea temelor				
Am discutat cu colegii rezultatele mele				
Am dezvoltat anumite teme realizate				
Îmi doresc să cunosc mai multe despre anumite teme				

Programa școlară poate fi accesată la adresa: http://programe.ise.ro.

CORINT LOGISTIC

ISBN: 978-630-6526-12-3

9 786306 526123

www.edituracorint.ro